

מעריב
סופשבוע
ה' באדר א, תשמ"ו 14.2.1986

סיפור השער:
פסקל ברקוביץ,
יופי של ציונות

"מישה" וולף,
ארכי-מרגל
בצומת גרמניה

אליאס פרייג',
כוכב בית-לחם

...ן "עוזי", קח "קוק"

...ראלאס בלואיוויל

מגורים זה ענין של אזורים

אזורים
חטיבת הבניה של קבוצת כלל, הינה אחת מקבוצות הבניה הגדולות בארץ.

אזורים בנין
הזרוע המבצעת של החטיבה. יזמה ובנתה עשרות שכונות מגורים, אלפי יחידות דיור, מרכזי מסחר ותעשיה, בניני משרדים ומוסדות חינוך.

אי. פי. כלל בנין
הזרוע התעשיתית, הכוללת את איטונג, מבני בטרום, כלל בטון, מודול בטון וחברות אחרות.

המאפיין את אזורים הוא תמיד רמה אחת קדימה:

בבניה - מציעה אזורים את הפרויקטים הטובים ביותר, תוך שילוב של תכנון וביצוע מעולים בגישה סביבתית חדשנית. אזורים מציבה סטנדרטים של בניה, שכל יתר החברות רק מנסות להגיע אליהם (אך נשארות מאחור).

ובתעשית הבניה - מוצעים המוצרים המעולים של "איטונג", לבידוד, ותקרות "כלל בטון" - לבניה כלכלית. ב"מבני בטרום" משלבת אזורים בניה עם תעשיה ומייצרת מבנים מעולים הנתונים להובלה והרכבה מהירה באתרים.

כל מי שעוסק במגורים וכל מי שמחפש דיור מתקדם, מבין שיש לו עסק עם אזורים: הגב הכלכלי של קבוצת "כללי", מאפשר לה להוביל בענף הבניה ולהעניק ללקוח את מירב הבטחון, שיקבל את התמורה המלאה לכספו ושיש לו על מי לסמוך.

חטיבת הבניה של קבוצת כלל

מגדל דיזנגוף נבנה ע"י אזורים.

בזק, מוטורולה, תדיראן
הביאו לישראל את המהפכה
הגדולה ביותר, מאז הטלפון:
טלפון מהפכני
-בחיוג ישיר
שירות הרדיו-טלפון הסלולרי של חברת הבזק ללא שותפים על התדר, עם מספר טלפון מיוחד לכל מנוי.
הטלפון הסלולרי הנמכר ביותר בתבל – הגיע לישראל
שיתוף פעולה בין חברת הבזק, מוטורולה ותדיראן, השקעה של כ־20 מיליון דולר - הביאו לישראל את הטלפון האמריקאי החדישני פלא־פון. הטלפון המשוכלל מתבסס על השיטה הסלולרית (רב־תאית) שהיא טכנולוגיה תקשורתית מתוחכמת
השיטה המתוחכמת של עקוב אחרי FOLLOW ME מאפשרת לך להעביר השיחות המגיעות אליך, לטלפון אחר בשעה שאינך נמצא ברכב.
לרשותך עשרות זכרונות, אפשרות לנהל שיחות ועידה, "נודניק" לחיוג אוטומטי חוזר של מספר תפוס, מונה שיחות ועוד.
פרטים והרשמה
מוטורולה תדיראן
תקשורת סלולרית בע"מ,
רח' קרמניצקי 16, תל־אביב 67899
טל. 03-388307-8-9-1-0.
מוטורולה תדיראן
תקשורת סלולרית בע"מ
פלא־פון להתקנה ברכב

סופשבוע

ה' באדר א, תשמ"ו 14.2.1986

עורך: צבי לביא
עריכה: תמר גיא
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן

קורא יקר,

נשאלתי אם המונולוג של יורם קניוק, שפורסם בשבוע שעבר במדור "שטח פרטי", הוא סיפור מתחיים או יצירה נוספת של הסופר (אגב, לא מזמן נכתב בעיתוני סקנדינביה שהוא אחד המועמדים לזכות בפרס נובל לספרות). צריך לקבל את השאלה בתור מחמאה לבעלת המדור, נורית ברצקי. השאלה מעידה עד כמה הצליחה נורית להיכנס לנעליו של המארח השבועי שלה, ולהציגו כמות שהוא, מבלי שדמותו תיפגם במעבר הטבעי דרך הפריזמה שלה.

בעתונות לא חסרים מראיינים המשתדלים להביא דבר בשם אומרו, אבל לא תמיד מביאים גאולה לעולם בקצה עטם. המחשבות והרעיונות מנוסחים כהלכה ומבטאים את המרואיין. המשפטים שבין המרכאות עוברים לא אחת שיפוץ לשוני וסגנוני. במקרים רבים אין מנוס, ולא אחת המרואיין אפילו מפתה בכיוון זה ואומר: אני אדבר ואתה כבר תסגנן את זה שיצא יפה. בעיקר כשהמדבר הוא אישיות ציבורית המגלה רגישות ליחסי ציבור.

הכל כשורה כל זמן שהכוונה להעביר לקורא רק את דברי האיש, ומלאכת הסיגנון איננה מסלפת אותם. אלא שבמעבר הזה מכלי לכלי – האיש עצמו איננו עובר, ולא יועילו לכתב הערות ביניים איך הוא מחייך, מהסס, מגלגל עיניים או מגרד בראש. כאן, מדברים כל האנשים בסיגנונו של המראיין. לא הייתי אומר שלכתוב כך זו עבודה קלה. אבל היא קשה יותר, בעיקר כשהטלוויזיה ברקע, אם הכוונה לתרגם את האיש למלים; ואז, נדרשים אוזן רגישה שתקלוט לא רק את המלים אלא גם את הנימים, וכמובן לכתוב אותם בכישרון המעורר תחושות. נדרשת גם יכולת להצטנע ולא לגנוב את ההצגה מתכוכב.

המדור "שטח פרטי" נבנה למען ההצגה הזאת. לערוך מפגש בלתי אמצעי בין הקוראים לבין אנשים ידועים פחות או יותר, מכל תחומי החיים, ולהציג את הפן הנסתר באישיותם ובחייהם. כמי שאפשר להווכח, מורכב המדור משאלון ומונולוג שהוא לרוב וידוי אנושי על הפרטים הקטנים הגדולים של החיים. ישנה גם חתימת האיש, ולמי שמתמצא בגרפולוגיה זה קצה של חוט. בתקופת הראשונה הביאה נורית את דיוקן האיש בביתו, ומה הבית עושה לו. היום היא נוטה במידת האפשר לחשוף את האדם שמאחורי הדימוי הציבורי. החיכרות הזאת חשובה להערכת מעשיו.

אם הסגנון הוא האדם – המונולוג חייב להיות נאמן לאיש. אינני מכיר את כל האנשים שמארחים את נורית בבתיהם. המעטים המוכרים לי דומים מאד לתמונותיה השבועיות.

לא אחת שואלים אותנו מדוע פסחנו על איש זה או אחר, או מתי נקרא במדור על פלוני או אלמוני. התשובה: לא כל הרצוי – מצוי, ולא כל המצוי – רצוי. לא מעט אישים מתחמקים מהמדור. האם זה מפני שנוכחו עד כמה התמונות של נורית כל־כך נאמנות למקור?

צ. לביא

בשער: פסקל ברקוביץ, כתבה בעמ' 14-15. צילום: שמואל רחמני.

התנצלות

בתחקיר שנתפרסם ב"מעריב" במוסף סופשבוע ובעמוד הראשון ביום 20.12.85 על "רשת חרדית המטיסה חולים לחו"ל", נאמר בכותרת המשנה, כי הסיוע ניתן בתנאי של חזרה בתשובה. מערכת "מעריב" מצטערת על דברים אלה, שלא היה להם כיסוי עובדתי בכתבה, ומתנצלת על פירסומם.

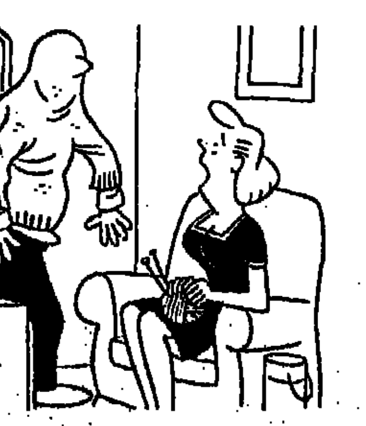
צוחק מי שצוחק ראשון

„האם אנחנו מוכנים לנדידה השנתית?"

„בוא, תיכנס"

קצת שלג ירד הלילה, האז

„הלוו משרד החקלאות.."

„אני נורא מצטערת. מסתבר שאי אפשר לסרוג סוודר ולראות טלוויזיה בו־זמנית"

אדום עתיק

מישה וולף, רב־מרגלים

עיסקת החילופין על גשר גליניקה בברלין החזירה לכותרות את הריגול בין מזרח למערב. האיש מאחורי כל רשתות הריגול, שנחשפו במערב־גרמניה, הוא לויטננט־גנרל מרקוס וולף. אביו היה יהודי, קומוניסט אדוק, חבר קרוב של אולבריכט, ממנו ירש הבן את הייעוד: לשרת את רוסיה בכל דרך.
היום, אומרים מומחי הריגול, הוא הגדול מכולם. בשיטות מתוחכמות ובסבלנות רבה הוא הכשיר מאות סוכנים שהושתלו במערב. רק חלקם נחשף.

מאת דני פנקס

לא כמקרה הפך הגבול בין שני חלקי ברלין ל"צומת המרגלים", שמחליפים בו סוכנים ממזרח ומערב אשר נתפסו בעת מילוי תפקידם. ברלין המזרחית, בעולם הביון, מקובלת מזמן כסניף מכובד של מטה הק.ג.ב. הרוסי. יש המקצינים וטוענים שהיא כבר אתר עליה־לרגל של מרגלים בזכות עצמה. לא פחות מ־17 סוכנים חשאיים של הגוש המזרחי אשר ריגלו במערב, נמלטו אליה ב־1985.

לא נתפלא אם בפמליית המשקיפים על המבצע העונתי של חילופי המרגלים, שהתקיימה השבוע על גשר גליניקה (כולל עיסקת שצ'רנסקי), היה גם רב־מרגלים מברלין המזרחית שהוא אחד מהאישים המרכזיים המושכים בחוטי המלחמה החשאית הבינגושית. לא מן הנמנע שגם היה בתמונה לאורך כל העיסקה. 35 שנה מחזיק לויטננט־גנרל מרקוס־יוהאנס וולף בתפקידו. תוארו הרשמי הוא סגן השר לענייני בטחון המדינה במזרח־גרמניה. יש המעניקים לו את התואר הלא־רשמי של "ענק" הריגול במאה הנוכחית. עתון בגרמניה המערבית אולי הגזים בתאור האיש, כמי שסיפק כותרות לתיקשורת יותר מכל אדם אחר. אבל אין זו הגזמה שהכותרות הקשורות במבצעים שהוא עומד מאחוריהם, עושות רעש יותר מכל סיפור עתונאי רגיל.

מרקוס וולף, היום בן 63, הוא יהודי. אחד המעטים שנותרו בצמרת המדינה הקומוניסטית. הוריו היו מתבוללים. גם הוא לא מבליט את מוצאו. אין לדעת אם יש בליבו יחס כלשהו ליהדות ולישראל, ומהו היחס הזה. בפנים, כמו כלפי חוץ, הוא אפוף סוד. פקיד נאמן של המשטר, המתיישר לפי הקו של מוסקווה. בתקופה כלשהי של בחרותו דבק בו הכינוי "מישה", רמז ליהדותו הניסתרת. זה לא מזיק לו היום.

לויטננט־גנרל מרקוס ("מישה") וולף: גייס הנשים הגדול.

כשאולבריכט ביקש מוולף הערכת מודיעין איך יגיב המערב על הרעיון לחצות את ברלין בחומה, כמחסום שימנע את בריחת המוחות ממזרח־גרמניה למערבה השיב: אין במערב מי שיכול לקבל החלטה נחרצת בעניין כמו זה. ולכן המערב לא יעשה מאומה. כרושצ'וב אהב את התשובה הזו.

שנים התמהה בשתילת "תפרפרות", שהיו רדומות תקופה ארוכה אך בשקט ובעקביות חתרו לעמדות מפתח בממשלות מערביות, בעיקר במערב־גרמניה. כשנשרפו הסוכנים, פרצו השערוריות. כך היה ב־1963, כשנתגלה שאחד מהם הוא פאול פלפה, ראש המחלקה לעניינים קומוניסטיים בשירות הריגול המערב־גרמני. במשפטו נמסר שהספיק להעביר למעבידו לא פחות מ־15 אלף תצלומי מסמכים, שסיווגם סודי עד סודי ביותר. ב־1974 נחשף גינטר גווילאם, יועצו האישי הבכיר של הקנצלר וילי בראנדט. גם הוא העביר לוולף במשך שנים, כל פיסת מידע שהתגלגלה לידיו משולחנו של בראנדט, בעיקר מיסמכים מהכספות הסודיות של נאט"ו. הקנצלר נאלץ להתפטר.

יש סימנים המעידים שידו של וולף היתה גם מאחורי גילגולו המיסתורי של ד"ר אוטו יון, ראש שירותי הבטחון של מערב־גרמניה באמצע שנות החמישים, אשר בוקר בהיר נעלם וצץ מחדש בברלין המזרחית. האיש שבארכיונו נמצאו שמותיהם של כל הסוכנים הקומוניסטיים הידועים לשירות או אלה החשודים בריגול, טען כעבור שנים כי נחטף מחוסר הכרה. אלו רק שלוש דוגמאות. כבר לא סופרים את הסוכנים בתחפושת של מנהלי חברות ומהנדסי מחקר תעשייתי, מזכירות ופקידות, שהופעלו בתיאטרון הבובות של מישה וולף.

לפני מספר חודשים, עם גילוי הגל התורן של מרגלים שנחשפו במערב, כינו אותו בעתונים "גייס הנשים הגדול" לשירותיו החשאיים. הפטנט איננו שלו. וולף טרם נולד כשמאטה הארי כבר היתה כוכבת. אבל הרעיון שעלה בגרמניה לאחר מלחמת העולם השניה, לנצל כמה שיותר נשים לשיקום שירותי הריגול, הוכיח את עצמו. בראשית שנות החמישים היו בגרמניה רבבות אלמנות מלחמה, רעבות ללחם ולחברה, וכמו שוולף תיארן "בעבור מעט תשומת־לב הן תהיינה מוכנות לתת הכל". כורטו – הלך בגדול. הוא דיבר על הצפת היריב באלפי מזכירות. בבתי־הספר של וולף אימנו את ה"חרפרפרות" החיננית בכל אמנויות הריגול, ובעיקר להטמע בסביבה החדשה, לגלות סבלנות ואורך־רוח. "לאט לאט", הנחה אותן וולף, "יש לכן זמן. בססו את עצמכן ומיצאו את התפקיד הנכון. בעוד 17 שנה אולי אזדקק לכן". השיטה שלו הזכירה מירוץ מראתון. הרבה יוצאים לדרך. מעטים מגיעים לקו הסיום. הוא עקב מרחוק אחר השתלטותן בחברה המערבית, ולפי צרכיו הפעיל בבוא העת את אלה שהצליחו להגיע לעמדות מפתח.

המזכירות־המרגלות של וולף, שנחשפו במערב־גרמניה לפני מספר חודשים, לא היו הראשונות שנשרפו. ב־1970 נעצרה בבון אינגבורג וובר, כבת 45, סוכנת בהרגת סגן־אלוף, שריגלה למען מזרח־גרמניה במשך 16 שנה. גברת אחרת שנתפסה, אירנה שולץ, שימשה כמזכירתו של השר המערב־גרמני לענייני מדע, והתגלתה כמומחית באיסוף מידע הקשור בתחנות כוח גרעיניות.

מיהו מרקוס ("מישה") וולף, מאין צמח לראש הפירמידה, ולהיכן הוא נושא את עיניו? גרמני קשיש וידיד משפחת וולף אומר: "אם רצונך לדעת את מרקוס, חפש אחר אביו". החיפוש מגלה שהתפוח לא נפל רחוק מהעץ.

והאב, פרידריך וולף היה הרפתקן, ואת היצר הזה הוריש לבנו. פרידריך נולד בגרמניה ערב חג המולד 1888. המשפחה היהודית היתה חילונית, מתבוללת ובורגנית. בהיותו נער ברח למינכן ורצה להיות צייר. אמרו לו שיחפש את מזלו באיטליה. מכיון שהיה חסר פרוטה הלך לרומא – ברגל. כשלא מצא כה את מקומו, חזר לגרמניה, ומצייר־לעתיד נהפך שולית מלחים, בספינות נהר על הריין. כשנרגע מעט, נרשם לאוניברסיטה ולמד פילוסופיה ורפואה.

בן 26 חזר אל הים כרופא על אניית נוסעים. פרצה מלחמת העולם הראשונה, והוא התגייס לצבא הקייזר כרופא גדודי. זוועות המלחמה עוררו בו את הפילוסוף, והפכו את תפישת עולמו. כפשט את המדים הצטרף לסוציאליסטים, וכמו צעירים רבים ותמימים מבני דורו (ביניהם יהודים רבים) הוקסם מחלום העולם החדש של הקומוניסטים. מהפכנים קומוניסטים הקימו סובייטים (מועצות) של פועלים וחיילים משוחררים גם ברפובליקה של ויימאר, שנוסדה על חורבות גרמניה הקיסרית, וד"ר וולף הצטרף לסובייט בדרזדן. בבקרים היה רופא. בלילות – עסקן ותועמלן. ב־1922 התחתן. מרקוס־מישה נולד כעבור שנה.

בבחירות לרייכסטאג באביב 1928, ניסה לבלום את הנאצים. הקומוניסטים זכו ב־54 מושבים, פי ארבע ויותר מהיטלר. קאמרד פרידריך גבר על דוקטור וולף. פעילותו בצמרת המפלגה הקומוניסטית גולה אותו מבני משפחתו. מרקוס בן ה־5 כמעט ולא ראה את אביו. כעבור שנתיים הוזמן החסיד השוטה של הקרמלין לביקור נימוסין במוסקווה. כעבור שנתיים נוספות, כשהנאצים עלו לשלטון והכניסו את כל מחנה השמאל לרשימות השחורות בדרך למחנות הריכוז, ביקשה משפחת וולף וקיבלה מקלט זמני במוסקווה. תחנותיו הבאות של פרידריך היו בשווייץ ובארצות סקנדינביה בשליחות המפלגה ולא בענייני רפואה.

במשפחות הקומוניסטים הגרמנים הגולים בברית־המועצות היתה גם "הכנופיה של אולבריכט". פרידריך וולף התקרב אל מנהיגה, וולטר אולבריכט, הצעיר

(המשך בעמוד הבא)

שומרים רוסיים על חומת ברלין החוצה את העיר: במערב לא ידעו איך להגיב.

רייננהארדט גהלן: המעיט בערכו של האויב.

(המשך מהעמוד הקודם)

ממנו בעשר שנים, עסקן בכיר במפלגה. תוך עשרים שנה, כשיהיה אולבריכט שליטה של מזרח־גרמניה הקומוניסטית, תשפיע הידידות הזאת על גורלו של הבן מרקוס־מישה.

בינתיים נלחמו בספרד פועלים מול פאשיסטים. וולף, אולבריכט ומתנדבים גרמנים רבים אחרים, הלכו לעצור את פראנקו. בגרמניה ובבריה״מ פורסם מעט מאד על מלחמת האזרחים. משפחות הלוחמים חיו מהשמועה. כשהחל סטאלין לערוף ראשים בטיהור הגדול, אמרה אחת השמועות כי הורה לחסל גם קומוניסטים שלחמו בספרד, כשהוטל ספק בנאמנותם למפלגה. בין שמות המוצאים להורג נמצא גם אחד וולף.

"ההוראה הארומה", כפי שקראו לחיסול קומוניסטים בידי קומוניסטים בפקודת מוסקווה, גרמה אי־שקט מרירות ואכזבה בקהילות המהגרים הגרמנים. היו שהאמינו כי מדובר רק בטיהור יהודים, וכבר ריכלו תל "וולף האדום המפוקפק". אך פרידריך הפתיע אותם, ערב פלישת הגרמנים לבריה״מ ב־1941, כשחזר בריא, שלם ואפילו "אדום" יותר מבעבר. הוא נמלט מספרד דרך צרפת, ובעזרת תעודות מזוייפות שהשיגו לו קומוניסטים מקומיים התאחד עם בני משפחתו. וולף שחוסל היה מישהו אחר.

מרקוס כבר היה בן 19, חניך מצטיין באחד מבתי־הספר המעולים של המשטרה החשאית (אז הנ.ק.וו.ד. והיום הק.ג.ב.). כיוון ששלט בשפות, יעדו אותו מדריכיו לתפקידי "מודיעין דיפלומטי". לכן שתה בצמא את סיפורי אביו, גם על המתנדבים היהודיים מארץ־ישראל, שלחמו לצידו נגד פראנקו. סיפור אחד נותר בזכרונו, על מפקדו לשעבר של חיל המודיעין בצבא האדום, יאן קארלוביץ ברזין. הם נפגשו בספרד ומפיו שמע איך הודח על שהימרה את פי ראשי המפלגה, נשלח לגלות, ומשם למלחמת האזרחים. ברזין הוצא להורג בטיהור הגדול. הלקח היה ברור: רק הצייתנים עושים קריירה.

כשהחלה הפלישה הנאצית התנדב פרידריך לעבור כתועמלן מודיע מוראל בשידורי רדיו לכוחות הגרמניים. בענף אחר של הלוחמה הפסיכולוגית חיבר כרוזים שהומטרו במיליונים על החזית המזרחית. באחד מהם נאמר: "לגרמניה אסור למות, חייבת לקום גרמניה חופשית". את ההכנות להקמתה של גרמניה אחרת בפיקוח רוסי, יזמה מוסקווה תוך כדי המלחמה. הוקם "הוועד לגרמניה החופשית". בין חבריו היו אולבריכט ופרידריך וולף. עוד לפני כניעת ברלין, כשרק הגיעו יחידות החלוץ של הצבא האדום לפרבריה, נחת שם מטוס תובלה סובייטי. מתוכו יצאו חבורה של גנרלים רוסים, ו"גרמנים רוסים", כך כונו חברי הוועד שאמורים היו להוות את גרעין המימשל האזרחי הראשון בברלין המשוחררת.

בעקבות האב הגיע לגרמניה האחרת גם וולף הבן, בשליחות מודיעינית ותחת שם בדוי של העתונאי מיכאל שטרום. הוא נשלח לכסות את משפטי נירנברג. כתבות לא שלח אלא רק ריחרח אחר עתונאים מערביים. שנים לאחר מכן יזהו אותו כבחור טוב, נעים־הליכות, שקט ותמיד מסודר. "אריב", הוסיפה מלצרית שהירבתה לשרת אותו, "בעל־חיוך נעים, אך מעולם לא השאיר לי תשר". כשחזר לברלין לאחר הקמת "הרפובליקה הדמוקרטית הגרמנית" גילה כי בהמלצת "האיש החזק" אולבריכט נשלח אביו להיות שגריר בפולין. מרקוס הלך בעקבותיו. בשרות הדיפלומאטי הוא נקרא ד"ר קורט ורנר, נשלח להלסינקי, ומיד דיתק את מעבידיו במטה הביון במוסקווה. הוא התגלה כבעל כושר המצאה מצויין

בכל הקשור בגיוסם של סוכנים חדשים. כפילנר רכש את אהבתו הגדולה ללבוש מהודר. כעבור שנתיים הוחזר לברלין.

פרידריך וולף נפטר בגיל 65. מרקוס לא אמר "קדיש" אחרי ארונו, וגם לא קבר את האב בבית העלמין היהודי של ברלין המזרחית. מעט יהודים נותרו שם לאחר המלחמה. אלה שהסתננו לצמרת המימשל היו מחוסנים מהטיהורים שחיסלו את אחיהם בממשלות הגוש המזרחי. המלחמה הקרה, והדרישה הגוברת למידע על המתרחש במערב־גרמניה, כפתה על המיניסטריון לבטחון המדינה שינוי במיבנה, ובמסגרתו הוקמה רשות לריגול מחוץ למדינה. מרקוס וולף ניהל את העניינים גם במבנה הקודם, ורק טבעי היה שיתמנה למנהל הרשות המיוחדת שמרחב מחייתה באירופה המערבית ובעיקר מערב־גרמניה.

רב־המרגלים היה בן 34 בסך־הכל, ומאחוריו כבר שובל ארוך של פעולות ביון מתוחכמות, והצלחות שהושגו במאמץ, זיעה וסיכון יוצאי דופן. כמות הסוכנים ששתל במערב היתה חסרת־תקדים, והעמדות אליהן הגיעו סוכניו הדקיעו שחקים. מספרים שאמר: "אני רוצה אנשים בלשכתו של הקאנצלר, במשרדם של כל השרים, אצל ראשי הערים. נשתול אנשים ב'דויטשה בונדסבאנק', במספנות בהאמבורג, בפדרציה הגרמנית של האיגודים המקצועיים, ובוועד העובדים של מרצדס בנץ. באירגון בעלי המלאכה, ובבתי החולים. עלי לדעת מי חולה וממה, ובאיזו מחלקה הוא מאושפז". אמר וגם עשה.

הדרכים הבלתי שיגרתיות כיצד לשתול אותם ובאמצעותם להציץ אל הכספות הסודיות ביותר, היקנו לו הערצה ומעמד מיוחדים בחוג המצומצם של ראשי קהיליית המודיעין הקומוניסטית שידעו על פעולותיו. סיגנונו לא השתנה: זהירות בתיכנון וסבלנות במשך זמן הקפאת התפרפרות, היו המתכון של וולף להצלחה. הוא שתל את סוכניו בהערכה מפוכחת ש"הם (במערב־גרמניה) אינם יכולים לבדוק כל הזמן, את כל אלו שהיגרו אליהם". בעוד שמתחריו בוושינגטון, לונדון ובון מבקשים לדעת "מה קורה היום", שתל וולף את אלו שיתנו לו את התשובה בעוד שלוש, חמש ושמונה שנים. וולף מתואר כבעל מרץ של קטר, כאחד שיודע בדיוק מה הוא רוצה, ואיננו מבקש אלא מה שהוא מאמין כבר־השגה. "הוא מרקסיסט באמונתו, רוסי בתירגול ובאימון, וגרמני בפרנטיות שכו", הגדיר אותו מכר.

בעירה פולאך שליד מינכן, במטה המודיעין המערב־גרמני בראשותו של רייננהארד גהלן, החל וולף הצעיר להעלות את לחץ הדם. לוייטננט גנרל גהלן, קצין המודיעין הצבאי הנאצי בחזית המזרחית, רק החליף את בעל־הבית, לא את אויביו "האדומים". תחילה המעיט גהלן בערכו של וולף, הזוטר בהשוואה אליו. בעוד הוא משמש כראש שירות הביון המערב־גרמני היה וולף רק "ראש המיבצעים" במוסד המקביל באותו חלק של גרמניה שבמשך שנים המליץ גהלן שלא להכיר בקיומה. בספרו האוטוביאוגרפי "השירות" הוא איננו מזכיר את וולף אפילו פעם אחת. אלא שמעמד הזוטר המתחרה

(המשך בעמוד 20)

„אני רוצה אנשים בלשכתו של הקאנצלר, במשרדם של כל השרים, אצל ראשי הערים. נשתול אנשים ב'דויטשה בונדסבאנק', במספנות בהאמבורג, בפדרציה הגרמנית של האיגודים המקצועיים, ובוועד העובדים של מרצדס בנץ. עלי לדעת מי חולה וממה, ובאיזו מחלקה הוא מאושפז".

טדי קולק בקטן

מאת עמוס גלבוע

צילומים: ראובן קסטרו

כוכב בית־לחם

כמו בן־עירו הידוע יותר, מהלך אליאס פרייג', ראש עיריית בית־לחם, על פני המים, בין הטיפות. ראש של סוחר, אלוף הקשרים האישיים, משתדל למצוא חן בעיני כולם. אהוב התיקשורת, שניפחה לו דימוי של מלאך שלום. המציאות קצת שונה. הפלשתינים עויינים אותו. הישראלים לא משתגעים ממנו, וגם הירדנים לא רוצים אותו בשיחות השלום העתידיות.

אליאס פרייג', על רקע כנסיית המולד: אפילו מטרינידד צלצלו אליו

ב ערב חג המולד 1985 ערך אליאס פרייג' את מסיבת הקוקטייל המסורתית, בבית מלון הניצב לא הרחק מקבר רחל אמנו. רשימת המוזמנים היתה קוקטייל פוליטי של נכבדים יהודים וערבים, מוסלמים ונוצרים. ראש הממשלה שמעון פרס, שר הבטחון יצחק רבין ושרים אחרים התחככו בשגריר ארה"ב תומס פיקרינג ובקונסולים וראשי הכנסיות של ירושלים שאינם מכירים בעיר כבירת ישראל; מושלים צבאיים כמדי צה"ל סערו את ליבם ליד חנא סיניורה, עורך "אל־פאג'ר" הפרו־אש"פי. בערב הזה היה המכנה המשותף סביב שולחן תקרובת ענקי ומעורר תיאבון, עם מזנון קטן וצמוד שעליו השלט "אוכל כשר".

המארח הרגיש עצמו כמו ברקיע השביעי, לא רק כאילו להצדיק את שם המסעדה בה נערכה המסיבה – "פרדייז", כלומר גן־עדן. אליאס פרייג' ריחף בין אורחיו כמלאך, בידו כוסית וויסקי סקוטי – המשקה האהוב עליו – ובאצבע ידו השמאלית היה חוזר ומערבב את קוביות הקרח. כשעלה לשאת את דברו מעל דוכן הנואמים, הוא נראה תדור הכרת ערך עצמו בעיניו ובעיני המוזמנים, למרות חיצוניותו שאיננה מרשימה ממבט ראשון: נמוך קומה, ממש גוץ, משהו עגלגל, שפם קטן ושיער נוטה להקריח, לבוש כתמיד – טיפ־טופ, דיבורו אִיטי ומתון, קולו חלש, צרוד משהו.

הוא לא נזקק לנאום כתוב. המלים על שלום וזכות כולם לחיות בשלווה בארץ הקודש יוצאות מפיו, בערבית ובאנגלית, כמנגינה עריבה מתוזמרת היטב. רעש מחיאות הכפיים כמעט מפתה להדרן. פרייג', סולן הערב, כולו נרגש ומאושר. הוא ממלמל לעצמו: "אלפי מיליונים של אנשים בכל רחבי העולם צופים כי עתה – כבנו הבכור של בעל מלאכה עני, שהתחיל מלא־כלום, ושבמו ידיו ותודות למעשיותו, תבונתו, ערמומיותו ועקשנותו הגיע לרגע זה – רגע היסטורי". הוא יחזור על המלים "רגע היסטורי" כשיספר לאחר מכן על הטלפונים שקיבל מכל העולם, "אפילו מטרינידד, כן אפילו משם". על מה חשב באותו רגע? "חשבתי על כך שקוקטייל זה מסמל את העובדה שאנו, הערבים הפלשתינים והישראלים, יכולים לחיות ביחד, בשלום, ואני הצלחתי בכך".

אכן נחשף באותו מעמד במסעדת פרדייז, משהו מדמותו וממעמדו של ראש עיריית בית־לחם, הוותיק בראשי הערים ביו"ש ועזה, 14 שנה בתפקיד. האישיות המסמלת עבור רבים את המתינות הפלשתינית, את הנטיה לירדן, את האפשרות לחיים יחדיו, את השילוב של נוצרי ופלשתיני שמשרדו צופה על מקום הולדתו של ישו, ואת איש העולם הגדול. "איזה מנהיג ערבי פלשתיני מצליח לקבץ יחדיו, תחת קורת גג אחת, שפע של ניגודים, מפרס ועד פיקרינג ובואכה סניורה?" יאמרו אחרים. "והיכן כל מנהיגי השטחים האחרים?

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

היכן כסם שבעה, כרים חלף, פאהד קווסמה? הם ירדו מהבמה, ורק אליאס פרייג' שרד עליה", יציינו אחרים. יש הרואים בו "האבא של בית לחם", או "טדי קולק של בית לחם". ויש המכנים אותו "סוכן קטן", או "מפקד הגייס החמישי של ישראל בקרב הפלשתינים". רבים הם יריביו ומשנאיו, בעיר עצמה, בשטחים ובאש"ף. "הוא מכר את נפשו לכובש הישראלי", הם יאמרו, "כיצד יכול הוא להרים כוסית עם פרס, וללחוץ את ידי מושל העיר, האחראים לכך שבתים נסגרים וחנויות נאטמות?" והציניקנים בוודאי ישיחו: אכן בן נאמן הוא לעירו. כמו ישו המיוסר, כן אליאס, יודע להלך על פני המים ובין הטיפות של ישראל, הפלשתינים, אש"ף, ירדן, וארה"ב – ועוד לחלק להם לצאן מרעיתו.

אליאס הוא סוחר בנשמתו, בחשיבתו, במעשיו ובחייו – וגם איש המעשה והמינהל. אביו, מטרי בן חמולת עגאטרה, היה בעל בית מלאכה קטן ועלוב לתשמישי קדושה מעץ, מצופים בצדפים. יווני אורטודוכסי, שהוליד רק שני בנים. אליאס הוא הבכור. יליד 1920, ראשית תקופת המנדאט הבריטי בארץ, שהתקבל ללימודים בקולג' האנגלי בהר־הצופים, הודות לדודתו פרוסי, הטבחית שם. אך ידה של המשפחה העניה לא הספיקה לממן את דמי הפנימיה. אליאס הקטן והצנום חזר כל יום מבית לחם וחזרה באוטובוס. שני גרוש ושעתיים נסיעה. השקעה כדאית. הוא רכש את השפה האנגלית על בוריה, מה שיעמוד לו כעבור יותר משלושים שנה, והתקבל לעבודה במחלקת העבודות הציבוריות. על הבוס שלו באותם ימים, יצחק מלמד, מדבר פרייג' בערגה גם כיום, לאחר 40 שנה.

ב־1948 נשלח לקפריסין עם צוות פקידים לחסל את עסקי הכספים של ממשלת המנדט. הבריטים הציעו לו לעבור למימשל שלהם בקניה, אך הוא העדיף לחזור לבית־לחם. מצוייד בנסיון מינהלי וכספי הצטרף לעסק של אביו, להעמידו על הרגליים. הימים ימי השלטון הירדני החדש. קשה היה להתקדם, אלמלא מרפקיו הצנומים של אליאס. בית המלאכה החל לייצא תשמישי קדושה ובעליו הצעיר נבחר ללשכת המסחר המקומית. ב־4 ביוני 1967, כשחזר המלך חוסיין מפגישת הפיוס עם נאצר, קיבל טלפון מידיד באנגליה. "המלחמה עומדת לפרוץ כל רגע, בוא אלי לשפילד עד יעבור זעם", האיץ בפרייג'. "איני עוזב את עירי", הוא השיב לו, "אבות אבותי תקעו יתר בעיר וכה אשאר".

שלושה ימים אחר־כך באו הישראלים וברחו הפועלים. מי שלא ברח, הלך לעבוד אצל היהודים. בית המלאכה נשאר שומם, למעט שניים – אליאס ומשרת מגורל ושוטה, הסופג סטירות לחי מצלצלות מידיו של בעל־הבית המתוסכל. אבל עקשנותו, פקחותו וכושרו המופלא, לנצל הזדמנויות ולהסתגל למצבים המשתנים תדירות – משחקים לטובתו. ישראל הביאה לבית לחם את ירושלים, את הפיתוח ואת התיירות (מאות אלפים לעומת 40 אלף לשנה בזמן המנדט). העיר היתה מוצפת. פרייג', עם נכבדים אחרים, הזדרז להציע שבית־לחם תסופח לירושלים.

הוא החל לייבא צדפים מסינגפור וקיבל תעודת יצואן ישראלי מוסמך. בית המלאכה פרח ושגשג. אז גם נופל לידיו מכרה זהב, שכל סוחר בבית־לחם מתאווה לו – חנות לממכר מזכרות לתיירים בככר שליד כנסית המולד. סנטואָרי. מילת קסם וכסף בעיר. מסחטת דולרים. העתיד מובטח. היצוא גדל, וב־1970 כשהוא בן 50, נבחר לעמוד בראש לשכת המסחר של העיר ובנותיה, בית ג'אלה ובית צחור. עמדת כוח ועושר שאין דומה בעיר צרכנית כבית־לחם. הוא רכש קרקעות בזול בידיעה שתנופת הבניה תרקיע מחיריהם בעתיד.

ב־1978, שש שנים לאחר שנבחר גם לראשות העיר, כשבניו מנהלים את עסקיו, הוא יצא לביקור רשמי בארה"ב. על כוסית ויסקי בבר של מלון מפואר, אי־שם במערב התיכון, פגש באמריקאי אלמוני, חבר לשתיה. פרייג' סיפר לו שהוא בא מארץ הקודש, מהעיר בה נולד ישו, ורוצה למכור תשמישי קדושה מעץ זית. האיש לא האמין. בשבילו, ארץ הקודש וישו הם מושגים מעולם האגדות. פרייג' לא התעצל, עלה לחדרו וחזר עם מזוודה מלאה. האמריקאי שוכנע וקנה על המקום, בצ'ק. למחרת בבוקר אמרו לו בבנק "אין כיסוי". הסוחר ואיש המעשה הגיב מהר. המשטרה איתרה את הנוכל במבצע בזק. אצל פרייג' אין אפס, אין סחורה בלי תמורה. אצלו, רק "מי שמכבדני – אני מכבדו".

ההתנחלויות בשטחים אינן מחמיאות לכבודו כפלשתינאי וכסוחר, ולכן לא יחמיץ שום הזדמנות כדי לומר לבני שיחו שהן שורש כל רע, רוש ולענה. וכאשר הוא מפריח סיסמה מתונה בקשר לעתיד השטחים, מבין כל מי שמכירו היטב כי לא האידיאולוג האינטלקטואל דובר מגרונו אלא ראש הסוחר, אשר מבין היטב מה פירוש "רונס פה ודונס שם". לרוב תהיה זו סיסמת סוחרים בנוסח "מוטב להציל את אשר ניתן להציל".

יריביו בעיר, אנשי שמאל כסוחרים, רוטנים שכספי ורווחים זה אכן הדלק המניע אותו כראש עיר. "מדוע אין גנים, מגרשי משחקים וספורט?", הם שואלים־מתלוננים ומיד משיבים, "משום שאין הם מכניסים רווח, ופרייג' יפתח רק מה שמכניס כסף". הם צודקים ולא צודקים. פרייג' עצמו, כשנשאל לאן יפרוש מראשות העיר, השיב: "אחזור לביזנס שלי, הפורח ברוך השם". אבל, אין כמוהו להכיר בכוחו האריך כראש העיר של כנסית המולד. הוא אוהב את השררה ואוהב את עירו.

בי פרייג' וביתלחם הנוצרית, זה כמעט כמו טדי קולק וירושלים. הוא היה זה ששם אותה על המפה העולמית לצד שמו. כשכל ראשי הערים ביהודה ושומרון ניצלו את מעמדם לצורך קידום המאבק הלאומי נגד "הכיבוש הישראלי", דאג אליאס לפתח את עירו, ולהפכה למשגשגת בערי השטחים. מאז 1972 נבחר פעמיים לראשות העיר. בתי־ספר, בתי־חולים, בתי־עסק, כבישים ושאר מבנים, צצים בבית־לחם כפטריות אחר גשם רב־שנתי. ראשי הערים של חברון, שכם, ג'נין ורמאללה מטפחים את האלימות בעריהם. הוא טורח לתרחיקה, ומטפח את בית־לחם כפי שמקפיד על לבושו – שתמיד תהיה נקיה ומסודרת, ולא תאבד את כוח המשיכה של משקיעים זרים, ארגוני צדקה ומוסדות דת. זה מספק תעסוקה וכמובן מזרים כסף. הוא בונה לעיריה בנין חדש, מול כנסית המולד, ובמרחק קפיצה אל ה"סנטואָרי" שלו. כך חוברים יחדיו הדת, הכסף והכוח.

העיריה מהודרת ומצוחצחת. מאחורי לשכתו המבריקה, סלון אורחים רחב־ידיים, עם ספה כתומה לכל אורכו. גדולי עולם שתו כאן את התה הנהדר שמכינה דינה, מזכירתו האישית. "על הכורסה הזאת ישב קרטר, כשהיה נשיא ארה"ב", הוא אומר בגאווה. חשיבותו העצמית, כבודו שאינו מוחל עליו, והזדקקותו לאותם שירותים קטנים של אדנות, מוצאים כאן את ביטויים המושלם. אבו ג'לאל, שרת גבה־קומה, תמיד במקום על מנת להגיש את הכובע ולעזור לו ללבוש מעילו. סלים, הנהג הבירותי, גם הוא עומד הכן ליד המרצדס. פרייג' ומזכירו האישי ג'מאל סלמאן, יד ימינו ואיש סודו, הם צמד שלא יפרד. כולם, כמובן, בני המשפחה או החמולה, שניתן לסמוך עליהם.

אליאס פרייג' – כרטיס ביקור פוליטי (נכון לעכשיו)

★ השטחים – בעד נסיגה ישראלית מלאה.
★ המאבק – נגד אלימות.
★ הסכסוך – בעד פתרון בדרכי שלום ומו"מ ישיר לקראת דו־קיום בשלום.
★ אש"ף – הנציג הלגיטימי היחיד של הפלשתינים.
★ מדינה עצמאית – בעד קונפדרציה ירדנית־פלשתינית.
★ אינתיפאדה – בעד התוכנית המצרית.
★ ישראל – קשרים כמו בשוק האירופי המשותף.
★ ירושלים – בינלאומית.

אליאס פרייג' ארם חרוץ. בשמונה הוא כבר במשרד, אחרי שקרא בביתו את עיתוני יום אתמול (ג'רוזלם פוסט ואל־קודס), והאזין לחדשות הרדיו מירושלים (באנגלית) וירדן (בערבית). לאחר ספלון קפה ועיון בקטעי עתונות הבוקר המסומנים בלורד צהוב, הוא מתפנה לעמל יומו העיקרי: קבלת קהל. עשרות צובאים על דלתו, שועים ודלת־העם מכל רחבי יהודה שומרון ועזה, כשבידיהם עצומות, בקשות ותלונות. הוא מתגאה באותו כפרי מסביבת שכם אשר בנו סטודנט בברית־המועצות ורוצה להתחתן עם רוסיה. הרוסים ביקשו ממנו אישור על רווקותו. האב פנה לפרייג'. "למה אלי דווקא? כי כולם בעולם יודעים מי זה אליאס פרייג', כמו שכולם כאן יודעים שאני נפגש עם שמעון פרס, וחושבים שאני כל יכול. אז נתתי לו את האישור בחתימת ידי".

פרייג' חותם על הכל. דבר אינו יוצא מכותלי העיריה בלא חתימתו – קטן כגדול. הוא ריכוזי להדהים. "מהנדס העיריה, היועץ המשפטי, כולם, כולם, רק מגישים לי המלצות. אני מאשר וחותם". הוא מקבל החלטות לבדו, בלי לפנות למועצת העיריה. בדיעבד הוא מרווח, כעושה טובה. זה מקומם ומרתיח רבים, בעיקר את חברי המועצה שנבחרו כמוהו ב־1976. הם עשרה חברים אבל בטלים בששים ביד אליאס פרייג'.

על מה יוצא קצפם ומשוגרים חיצי הביקורת? על אחר מסודות כוחו ותושייתו – איסוף תרומות למען פרוייקטים בעירו. בענין זה, טדי קולק, הקולגה השכן, הוא מורה טוב, ואולי התלמיד כבר מתחיל לעלות על רבו. אין כאליאס מומחה לגרד כספים מכל מקור אפשרי. איש אינו יודע בדיוק כמה כסף אסף – מישראל, מהאמריקאים, מהאירופאים, מהאוסטרלים, מכל ארגון צדקה וסיוע אפשרי. אפילו מהסעודים, שומרי המקומות הקדושים לאסלאם, הוא הצליח להוציא באחרונה שני מיליון דולר לבנית בית־ספר בעירו של ישו. "זו לא חוכמה של פרייג'" אומרים במועצה וגם בעיר, "כל מי שיעמוד בראש עיר כמו בית־לחם, יכול לגייס הרבה כספים". זה היה נכון, אילו החלו הכספים לזרום לפני שנבחר. מה עוד שפרייג' במתינותו, בפיקחותו וביחסי הציבור שעשה לעצמו דרך אמצעי התקשורת בעולם, הפך את גיוס התורמים לאמנות.

לחברי המועצה חורה שהוא לא מרווח להם, רק זורק פירורי מידע פה ושם. עושים לו את המוות במועצה וממנסים להאכילו מרורים – בשאילתות, בהדלפות, בטירפורים, בהתחכמויות ובהסתות. ראש וראשון להם היה אחד קומוניסט בשם ג'ורג' חזבון. נפשו של פרייג' נקעה ממנו, אך הוא לא העז להתנכל לו בשל קשריו עם אש"ף. הוא רק חיכה לו בפינה, בסבלנות. אחרי מלחמת לבנון, כשקרנו של אש"ף ירדה והארגון התפצל, חש פרייג' בחוש הריח המפותח כי הזמן בשל לנקמה. הוא "גילה" למועצה כי חזבון נעדר משלוש ישיבות, ולפי החוק הירדני דינו הדחה. עכשיו השונא התורן שלו במועצה הוא סגנו חנא נאצר, יווני קאתולי, ואין דבר גרוע מזה לראש עיר, לא רק בבית־לחם. פרייג' במילכוד. הוא מפחד לצאת לחו"ל, פן יקבל חנא החלטות נגדו בהעדרו. כי במועצה הזאת הכל גזיל, ופועל על הבסיס של "שמור לי ואשמור לך". כל נאמנות – כערבון מוגבל.

אבל בכך לא נסתיימו צרותיו. פעם היתה בית־לחם עיר נוצרית, עם 13 כנסיות ומסגד אחד. כיום יש 5 מסגדים ואומרים שכמחצית האוכלוסיה, כ־25 אלף תושבים, הם מוסלמים. פרייג' נקרע בתווך. כאיש הפשרות והפישורים הוא משתדל לרצות את כולם, אך מתקשה. על ראשו ספחת נוספת: מחנה הפליטים דהיישה, נמצא בתחום שיפוט העיריה. קן צרעות של האחים המוסלמים ואנשי ג'ורג' חבש. יום אחד, בחורף שעבר, שעטו מאות מהם לרחבת העיריה, הניפו דגלים ירוקים, נופפו בחרבות, ושאגו "אללה אכבר". אליאס הצטמרר בלשכתו. וישנה פרשת השוק החדש, "הפיל הלבן" של ראש העיר. פרייג' הרי חושב בגדול. הוא הקים מחוץ לעיר שוק חדש והדור. רעיון מצוין, אבל רמי השכירות גבוהים. סוחרי השוק הישן, רובם מוסלמים, לא רוצים לעבור. הפגנות, קנסות, אבל השוק, שבו הושקעו כ־2 מיליון דולר, עומד כמעט שומם.

את נחמתו ותהילתו מוצא פרייג' במנעמי העולם הגדול ובחשיפה העתונאית, אבל בראש ובראשונה בחוג הקטן של בני ביתו. איש משפחה הוא. "קיבוץ" הוא מכנה את ביתו בן שלוש הקומות, השוכן בצד הדרך בואכה חברון. שלושה בנים ושלוש בנות הביאה לו אשתו ויקטוריה, בת־דודה רחוקה ממשפחת פרייג'. שניים מבניו מתגוררים ב"קיבוץ" עם שבעת ילדיהם. אין דבר אהוב על אליאס מלהשתעשע עם נכדיו, כשהוא עטוי בעבאיה חומה ומתחתיה פיג'מה. מסביב – הרבה צלבים ומרבדים. ואין כויקטוריה להכין תבשילים. מי לא טעם מהם: הקנצלרים של מערב גרמניה לשעבר, שרים בממשלת ישראל, שרי חוץ, סנטורים, מי לא. פרייג' מעיד על עצמו שאין הוא שומר על דיאטה, אך משתדל לאכול כוית מכל מטעם. לפעמים הוא לא מצליח. פעם נהג לכבד את אורחיו בסיגריות וסיגרים. לא עכשיו. בעצמו נהג לעשן סיגרים, אך מרגע שנבחר כראש עיר החליט שאין זה נאה יותר, וחדל.

פרייג' הוא בן־בית בכל טרקליני העולם המערבי. הלוח שלו עמוס בהזמנות רשמיות. בכל מקום פורשים לרגליו שטיח אדום: הוא נוצרי ובעיקר ראש עירית בית־לחם; הוא פלשתיני, ומתון בדעותיו הפוליטיות. הוא סיגל לעצמו גינוני דיפלומטים. את דבריו נושא בלשון רהוטה ומהוקצעת. הופעותיו בעולם גורמות לישראל נזק לא קטן. הוא יודע איך ומתי להתגולל על "הכיבוש הישראלי האכזר", לקונן על "הפלשתינאים המדוכאים", ולעטוף זאת במתק של מתינות והתנגדות לכל מעשה אלימות.

הרבה אוזניים ליברליות בארה"ב ובמערב אוהבות לשמוע זאת, ופרייג' יודע להשמיע בדקויות ובניגון הנכונים. הוא והתיקשורת קשורים בעבותות אהבה. העתונות, הישראלית כמו הזרה, רוממה ואולי אף ניפחה אותו. פרייג' הלא יודע לגמול למכבדיו. תמיד מוכן ומזומן להתייצב ב"קו האש" התקשורתי ואינו מהסס להצטלם עם אף אחד. הוא מנצל את הרומן הזה באלגנטיות, גם כאיום. "בלך לעתונות", רמז פעם לאחד המושלים הצבאיים, כדי לסכל החלטה שלא נראתה לו. אבל, כמו כל פוליטיקאי, הוא רגיש להחריד למה שכותבים עליו, ועל עירו. תדמיתו הציבורית יקרה לו.

הוא אלוף הקשרים האישיים. אחד מנכסיו היקרים ביותר הוא פנקס הטלפונים שלו. חיה פוליטית, שישאף תמיד לרצות את כולם, להתחבב על כולם ולא להרגיז אף אחד. קשריו הדוקים בעיקר עם האמריקאים (שולץ הוא ידידו, ועם השגריר פיקרינג כבר סער בארבע עיניים), עם היהדות האמריקאית, עם הישראלים ועם ירדן. פרייג' חד החושים למד להכירנו. "אני מתמצא היטב בפוליטיקה הישראלית", הוא אומר, "זה המקצוע שלי". האנטנות שלו רגישות למינויים המתבשלים ב"מטבח הישראלי", ולשונו יודעת היטב מה להגיד למי, וכיצד לשחק על המתחים הפנימיים. הוא יודע עד כמה חשוב לנו לשמור על קשרים טובים עמו, ועד כמה אנו נותנים לו יחס וגיבוי. הוא מסוגל להרים טלפון לשרים במפלגת העבודה, בלי בעיות. קשריו עם מחנה השלום הישראלי – ותיקים ואמיצים. על רייך ואלון הוא מדבר בהערצה. טדי קולק ידיד ותיק שלו. כשביקר בארה"ב ב־1984 אמר לכתבים ישראליים: "אני מקווה כי המערך ורשימת עזר וייצמן ינצחו בבחירות ויקימו ממשלה שתשאף לכונן שלום עם הפלשתינים, ללא סיפוח". גם עם בגין הוא נפגש פעמיים, וכן עם משה ארנס בהיות שר בטחון, אך קשריו עם אישים בליכוד הם אפסיים.

הוא פרו־ירדני מוצהר, ורבת־עמון היא תחנה קבועה במסעותיו. קשריו עם המלך חוסיין והצמרת הירדנית – טובים. דלתם פתוחה בפניו. לבני שיחו בישראל הוא נוהג להגיד דרך קבע, כממתיק סוד: "ראיתי את המלך והוא אמר לי ש...". עם זאת, רומה שהמציאות קצת שונה. פרייג' אינו האיש מס' 1 של ירדן בשטחים. הירדנים אינם בוטחים בו לגמרי. הקשרים שלו עם הישראלים והאמריקאים יותר מדי טובים. לטעמם הוא מפטפט יתר על המידה, ונוטל חלק בארועים שאינם לרוחם (לא מזמן נערך בירושלים משחק סימולציה על תהליך השלום. הוא ייצג את ירדן, ובירדן רטנו: מי שמך?).

מסכת יחסיו עם אש"ף מזכירה במקצת את יחסי המלך חוסיין עם ארגון המחבלים: נפגשים, נפרדים, מברכים ומקללים, אך בסך־הכל עויינים. כל כושר שרידותו, ממזריותו, והפוליטיקאי הממולח שבו באים לידי מיצוי מירבי בעליות ובמורדות שפקדו את יחסיו עם הארגון. ב־1976 היה הפרו־ירדני היחיד, שאינו חבר אש"ף, שנבחר לראש עיר, והחלה תקופה שחורה בחייו. מכה רדפה מכה. עירו השקטה סערה. נאמני אש"ף שלטו ברחוב. ואז הגיע סאדאת. פרייג' העריך שחוסיין יצטרף ליוזמתו. לכן העז להפגש עמו במלון המלך דויד, ויצא בזכות תוכנית האוטונומיה. אבל חוסיין לא הצטרף. אש"ף הכריז מלחמה על הסכמי קמפ־דייויד ועל כל "הבוגדים וזנבות השלטון הירדני". גם פרייג' ברשימה השחורה. "הוועדה להכוונה לאומית" בשטחים ערכה כנס מחאה באוניברסיטת פריר, הצופה על כנסית המולד. כל ראשי הערים המיליטנטים היו על הבמה. גם פרייג' עלה. המצלמות עקבו אחריו. הוא הושיט ידו לכרים חלף ולבסאם שכעה, ואלו דחו אותה. איזו בושה, איזה ביזיון. "הרגו" אותו וכל העם רואים. עיתונה של חזית חבש פירסם בעמוד השער תמונות של בוגדים שחוסלו ויחוסלו. פרייג' ביניהם. הוא מבין שכדי להישרד עליו לשנות את דימויו הפרו־ירדני. לכן אץ רץ אל ערפאת לבקש חסות. הוא ניצל, ולא בחינם. פרייג' התכסה בשכפ"ץ אש"פי עבה והחל לזמר בהתאם. מפקד האיזור, תא"ל (מואד) בן־אליעזר שקל להדיחו והיום הוא אומר: "צריך לשפוט אותו על רקע האילוצים בהם הוא פועל, בין אש"ף, ירדן, הרחוב וישראל. בראיה לאחור הוא פעל נכון תוך סיכון נפשו", אך המזל שיחק לו. קודם הורחו ראשי הערים המיליטנטים והלחץ עליו פחת. אחר־כך החלה מלחמת לבנון, והחלה ההתקרבות בין ערפאת לחוסיין. שוב זקף פרייג' את קומתו, הפעם עם הכשר מערפאת. זמירותיו הפרו־ירדניות גברו, אבל המינון היה מבוקר. הוא יודע היכן הגבול.

שאיפתו היתה להכלל במשלחת הירדנית־פלשתינית לשיחות השלום. אכזבה מרה – נבללים קטנים ממנו, נמושות שאש"ף יכול ללוש אותן. הוא לא. הוא גדול על אש"ף, לצנינים בעיניהם, וגם לא אמין. הוא רוקד על כמה חבלים. מלא צער, ניתק את הטלפון בביתו ובמשרדו ומיאן להנחם. שמעון פרס ואחרים נחלצו לעורר אותו. הוא התגבר בכוח עקשנותו והסתגלותו, אך נותרה צלקת. רצח עזיז שחאדה ברמאללה זעזע אותו. מנוחתו מוטרדת מאז. האם צפוי לו גורל דומה? קטייל חג המולד 85' רומם את רוחו, אך הדאגה ממשיכה לנקר.

בינתיים הוא מנהיג בעירו, וכזה ישאר כל עוד צה"ל שולט. מה יקרה בלעדי צה"ל, וכאשר תומכי אש"ף ישתלטו על כך שמעו אותו אומר פעם: "אבוא למשרדו של טדי קולק ואשתכן שם". לפרייג' אין דיביזיות וגם לא חיילים. הוא נוצרי, ומשפחתו אינה נמנית על האצולה הפלשתינית בשטחים, שהיא מוסלמית. בבחירות המוניציפאליות הבאות הוא עשוי להבחר אך מולו תעמוד כנראה מועצה מוסלמית. לכן, גם לא יוכל לייצג את הפלשתינים במו"מ עם ישראל. אולי יהיה אחד מתוך קבוצה, אך לא הראשון שבהם. ■

פרייג' בלשכתו: חושבים שאני כל יכול.

פסקל ברקוביץ: אני רוצה להיות במרכז והכי גבוה שאפשר.

פסקל

מאת: אבי רז
צילומים: שמואל רחמני

ראינו אותה בשבוע שעבר ב"זה הזמן", אבל לא עשר דקות טלוויזיוניות ובוודאי שלא כתבה בעיתון מסוגלות להעביר את הקסם המהפנט של פסקל ברקוביץ. איך ייתכן שגלגל־רכבת אשר גדע שתי רגליים צעירות נסך כוחות כה אדירים בילדה היפה הזאת?

חייה של פסקל ברקוביץ השתנו בשעה שבע שלושים־ושמונה של בוקר חורפי וקר, שלושה־עשר בדצמבר אלף־תשע־מאות־שמונים־וארבע: הרכבת לפריס יצאה מתחנתה בעיירה שמבלי והותירה על פסיה את פסקל, בת שבע־עשרה אז, קטועת רגליים; ומן המסילה הנידחת ורווית־הדם קמה פסקל אחרת, עזת־רוח וחזקה כל־כך, המגלמת להפליא את דמות היהודי־החדש כפי שאנו, הישראלים, מתיימרים־לשווא להיות. והיא בכלל איננה יהודיה, היהודיה־החדשה הזאת: אביך אמנם יהודי, אומרת לה הרבנות, אבל אימך גויה.

אלא שאפילו הרבנות הנאורה לא הצליחה היכן שנכשלה מכת־גורל כה אכזרית, ופסקל שופעת שימחת־חיים מתפרצת, עצומה, גדושה אופטימיות, שאפתנות ואהבה. קצת מכל אלו ראינו בשבוע שעבר ב"זה הזמן", אבל לא עשר דקות טלוויזיוניות ובוודאי שלא כתבה בעיתון, יכולות להעביר את העוצמה של הנערה היפה הזאת, את החיות ואת הקסם; אפשר רק לנסות.

וככן, סיפורה של פסקל מתחיל כאנז'ה, עיר במערב צרפת, שם נולדה למורה לפילוסופיה, יליד פריס וכן ליוצאי רומניה ואוסטריה, ולפסיכולוגית לא־יהודיה שהוריה הסתירו, בזמן הכיבוש הנאצי, אישה יהודיה. המשפחה נדדה לצפון צרפת ופסקל גדלה והתחנכה כמו כל ילד צרפתי אחר בגילה, עד שמלאו לה ארבע־עשרה. "ראיתי שהשם שלי (ברקוביץ) שונה, והתחלתי לחשוב מה זה להיות יהודי; חשבתי שזה רק דבר אחד: להיות שונה, אבל לא ידעתי במה זה שונה".

פסקל התחילה להקשיב לשידורי הרדיו היהודי ("רדיו ז'י") וללמוד קצת תנ"ך, קצת על חיי הקהילה היהודית בפריס וקצת על ישראל, וליהנות ממוסיקה יהודית, אידישאית, מזרחית וישראלית. היא החליטה שעליה ללמוד עברית, וכתבה אל הרב הראשי בצרפת בבקשה שיפנה אותה לבית־ספר בתיכונות. בת חמש־עשרה היא היתה אז, כשהתחילה ללמוד עברית.

הוריה עודדו אותה. "שתיתי כל דבר על היהדות, וכששמעתי משהו על ישראל, ברדיו או בטלוויזיה, פיתאום האוזניים שלי נעמדו ככה, כמו פילונים – טזזזזזזז". ראשית התעניינה ביהדות כתרבות ומורשת, ואחר־כך גם בצד הפולחני. עכשיו היא צוחקת: "התחלתי לאכול כשר, וזה היה רבולוציה בבית. שמרתי שבת כמה חודשים והלכתי כל שבוע לבית־כנסת; הפסקתי כשבאתי לארץ, כי הישראלים הם בדרך־כלל לא־דתיים וחוץ מזה, על הדת צריך לשמור בחוצלארץ, כדי להרגיש יהודי. פה אני מרגישה יהודיה גם ככה".

בת שש־עשרה, בראשית כיתה י"א, שמעה ב"רדיו ז'י" חוויות של מתנדבים ל"שראל", מיפעלו של אלוף מישנה (מיל') אהרון דווידי לגיוס יהודים בחו"ל לעבודה התנדבותית בבסיסי צה"ל, והיא טילפנה מייד למשרד "שראל" בפריס: "מהר רציתי להתנדב".

במשהו אמרו לה שהיא צעירה מדי, ושהתוכנית מיועדת למי שכבר ביקרו בישראל כתיירים, אבל פסקל לא ויתרה. בסדר, ניסו לנער אותה, תבואי בעוד כמה חודשים ונראה.

לפני החופש, ביוני בערך, באתי למשרד. שאלו אותי כל מיני דברים: מה אני חושבת על הארץ, מה זה ישראל, למה אני רוצה לבוא ולמה לבוא דווקא בצורה הזאת. אמרתי להם: אני לא יכולה להגיד מה זה ישראל כי אף פעם לא הייתי שם. אבל אני יודעת שזו ארץ שקשה לחיות בה, כי מבחינה כלכלית ומבחינת ביטחון יש המון בעיות, שזו מדינה עם המון דברים שונים והמון אנשים שונים, כי באים מכל העולם, ושזו מדינה חמה מדי. ואמרתי שאני לא רוצה לבוא כמו תיירת כי זו מדינה שלי, אפילו שאף פעם לא הייתי שם.

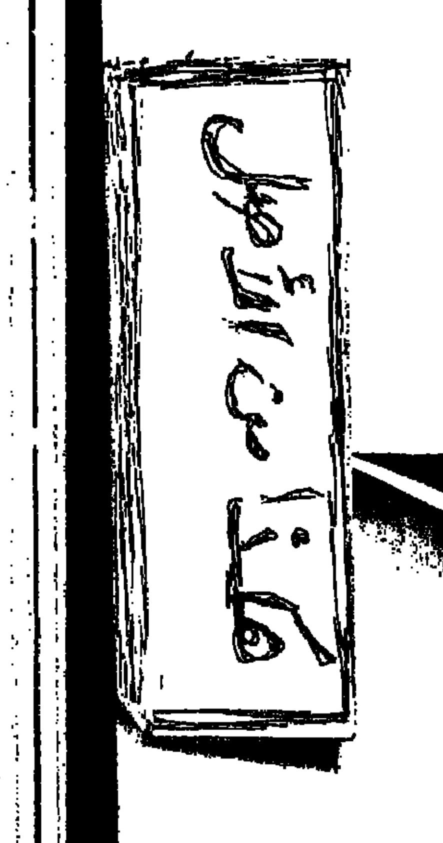
"זה אומר, שכבר הייתי ציונית.

"הם ראו שאני ממש רוצה לבוא ושאני חזקה ואני יותר מבוגרת מהם במנטליות – והסכימו. המשפחה פחדו קצת ואמרו: קצת מסוכן, אבל זה בצה"ל – אז בסדר. וככה, ביולי (שמונים־וארבע) נסעתי. בקבוצה שלי היו שלושים איש, צעירים ומבוגרים, ומכל הרמות מבחינת תרבות: רופאים, פועלים, סטודנטים, כל־מיני. שלחו אותנו לג'וליס, חיל־חימוש, סדנה, פלוגה גימ"ל.

"קמים בשש־וחצי. הולכים לאכול בשבע עשרים־וחמש בדיוק. לעבודה ברבע לשמונה. התפקיד שלי היה לנקות ולתקן מנוע. זה טנק. עבדתי עם חייל; הוא היה אומר לי: אני צריך מברג, ואני – הופ, מברג. אומר לי: רואה את זה, חתיכת ברזל עם ברגים? צריך להוריד, ואני פתחתי הכל והורדתי. פעם עבדתי בפנים, בתוך הטנק, לפרק את הברגים של הצריח. ארבע שעות, והיה חם, חם מאוד, שמש חזקה מאוד. עבדתי עם בחורה אמריקאית זקנה, נור־ני־קיתו ולא היה לה בכלל כוח. היה נורא קשה.

"היינו כמו החיילים בדיוק, חוץ מהשמירות והמשפטים. פעם בשבוע טיול: ירושלים, תל־אביב, צפון, מצדה. החיילים היו מזמינים אותנו הרבה וכל שבת הייתי אצל חייל אחר. בערב היינו מבלים, בדרך־כלל באשקלון או באשדוד. בהתחלה חשבתי שהנוף בארץ בכלל לא יפה; הייתי רק באשקלון, באשדוד ובג'וליס, ובאשדוד ובאשקלון, חוץ מהים, אין שום

(המשך בעמוד 19)

המטוס הלא נכון

סוף סוף גם המדינה שלי חוטפת מטוסים. לא רק לוב והטרוריסטים הללו המכונים פלשתינאים. הנה, גם אנחנו על המפה. גם אנחנו פיראטים. פיראטים עם שרות מודיעין של פיראטים, דרכי ביצוע של פיראטים וכמובן, הכי חשוב – מוסר של פיראטים.

„טרור נגד טרור", אומר לנו המסביר לצרכן, „ממש כמו שהם לא בוררים באמצעים, כך גם אנחנו לא יכולים לברור כשאנחנו רוצים לנקום בהם". הראשון שאמר „טרור־נגד־טרור" לא ידע שהוא אומר משפט שאין לו סוף. כי כשיש טרור־נגד־טרור, מייד נולד גם טרור־נגד־טרור־נגד־טרור, ואחריו – במהירות הבזק – נולד כמובן גם טרור־נגד־טרור־נגד־טרור־נגד־טרור, נכד לטרור־נגד־טרור. וכן הלאה, בלי סוף. משום שאם הדבר היחידי שיש לך להציע נגד הטרור הוא טרור, אתה מתחיל מלחמה שלא תיגמר לעולם, ומכתיב מוסר שבו הסלמה עם כל מעשה נתעב של הצד השני הוא כורח לאומי.

ונניח שג'ורג' חבש אמנם היה נלכד במטוס? מה בדיוק היינו עושים לו? משפט ראווה, ואחריו כמה שנים כבנק השבויים, עד לעיסקת השיחרור הבאה. אבא אבן, בארשת של מורשת, אמר ב„מבט" שאם היינו מצליחים העולם החפשי היה מריע לנו, אבל כיוון שנכשלנו, יבקרו אותנו קשות. ככה זה בעולם החפשי.

אז אולי בגלל זה יירטנו אותו. לסחוב מחיאות כפים מהעולם החפשי. אבל העולם החפשי לא אוהב פאשלות מודיעיניות. אנחנו אומרים לו: סליחה, עולם חפשי, אבל כדי להלחם בטרור אנחנו צריכים לפעול גם בדרכים בלתי־שיגרתיות. והעולם החפשי סולח לנו. העולם החפשי כבר ראה את „אנטבה", ולכן הוא מוכן גם לראות את הסרט החדש של מנחם גולן, שבוודאי כבר נמאס לו כהוגן להפיק סרטים מסחריים על נצחונות, והוא מת להרביץ איזה סרט אמנותי על מבצע כושל: „המטוס הלא נכון" – The Wrong Airplane בקרוב בהקרנת בכורה, בארבעה מטוסים חטופים, ברחבי המזרח התיכון.

פרטים במודיעין.

המשוגע הזה, קדאפי

המטוס הלא נכון המריא ממדינת לוב, ובמדינת לוב אתם יודעים מי המלך. המשוגע הזה, קדאפי. בכל פעם יש משוגע תורן בעולם. בעת העתיקה קראו לו קאליגולה. רומאי אחד שהיה לו כנראה סעיף רציני. בהתחלה אמרו שהוא אמן, וצריך להבין אותו, ובכל זאת הוא קיסר. אבל כשהוא מינה את הסוס שלו לקונסול, והתחיל לשחוט אנשים סתם בשביל הקטע, הבינו הרומאים שהם צריכים להחליף משוגע, ולמצוא לעצמם קיסר קצת יותר סולידי.

לפני חמישים שנה הסתובב בכיכרות אירופה משוגע נוסף, עם שפם קטן. הוא היה סייד, והוא צבע את העולם באדום. הוא כמעט הצליח לחסל את כולנו, הפסיכי הזה. בהתחלה באמת כולם צחקו עליו, ואמרו: האידיוט הזה עם השפם. הטמבל הזה, עשו מערכונים עליו וחיקויים שלו. חשבו שהוא חפיף, שהוא יעבור. אבל לא, הוא כמעט והחריב את כל הכוכב הזה. ובכל זאת – העולם עדיין ממשיך לזלזל במטורפים. עד לפני כמה שנים זה היה אידי אמין. הוא באמת הלך יותר על הומור אבסורדי וסלאפסטיק, והיה מסוכן בעיקר לבני עמו שלו. הוא גם לא היה כנראה כל כך משוגע. אז העולם מצא מהר מאוד את המטורף התורן החדש שלו. קדאפי.

המשוגע הזה, קדאפי, ואללה איזה קטעים הוא נותן. איזה בידור. לפני שנה ומשהו ראיתי בניו יורק, במהדורת החדשות של אן.בי.סי. – שלושה פרשנים אמריקאים עליזים משוחחים עם שליט לוב, באמצעות לוויין. איזה צחוקים! קדאפי אומר משפט, המראיין צוחק וזורק לו משפט עוד יותר מצחיק. אבל צוחק מי שטרוריסט אחרון. גם את המלחמה הבאה, כמו את המלחמות שקדמו להם, יחולל המשוגע התורן. משוגע שיקבל קריזה וילחץ על כפתור. ואחרי הלחיצה הזאת, שום ראמבו לא יציל אותנו, וגם לא אותם.

לכן כדאי להקפיד ולהחליף מדי פעם את המשוגעים התורנים, לפני שהם מגדלים שפם קטן ומתחילים לסייד את העולם בדם. ואין מדינה בעולם שאין בה לפחות משוגע אחד עם עמדת כוח ועם אמביציה לסיוד פאטלי. הוא רק מחכה שיצחקו עליו פעם אחת יותר מדי כדי להראות לעולם כולו כמה שהוא מקרה רציני.

היזהרו במשוגעים – כי מהם תצא מלחמה.

דִּיר מִיסְטֶר גַּארְדִינֶר

לפעמים קורה לך שאתה מסכים עם מישהו, אבל אינך מסכים עם מעשיו או עם הדרך בה הוא בוחר לפעול לפי ריעותיו. למשל – המנצח הבריטי הדגול העונה לשם הארוך – ג'ון אליוט גארדינר: מיסטר גארדינר, אחד הגדולים ביותר בעולם כשמדובר על ניצוח על מקהלות־זימרה, הוזמן לא מכבר להופעות בארץ, והוא סרב סרוב מוחלט. במכתב שכתב הוא טען שלא ינצח על מקהלתו בישראל כל עוד מדינה זו (וצ'רעאני אנחנו) לא חותמת על הסכם שלום עם העם הפלשתינאי.

אני מסכים איתו. גם אני משווע להסכמי שלום עם עמי הסביבה. אבל אני שר את זה כאן, עם המקהלה הקטנה שלי. אנחנו מזמרים את דעתנו בכל הזדמנות, והאפשרות להחרים את עצמנו אפילו אינה עולה. במלחמת לבנון, אותה העברתי איכשהו כאמן המופיע בענף „הווי ובידור", חשבתי על כך הרבה, וגם השחרתי דפים לא מעטים בנושא: „אמן במלחמה". בתחילה הגעתי למסקנה המתבקשת מאליה שבמלחמות האמן מיותר לגמרי. לקח לי זמן להבין שזאת יכולה להיות גם שעתו היפה. האמן חייב להביע את דעתו במקום ובזמן בו מתרחשים האירועים המנוגדים למצפונו. זאת אולי ההזדמנות היחידה שלו לנצח, לא רק על מקהלות, אלא גם על החיים ועל המוות.

הקהל שאוהד את האמן אינו אשם שנקרא למלחמה בניגוד למצפונו. והאמן הוא לפעמים הקול היחידי של המצפון. לכן אסור לו להחרים שום מדינה ושום מלחמה. אם הוא אמנם רוצה להשפיע ולא רק לחבר הספדים בשוך הקרבות, עליו להיות שם ולהשמיע שם את קולו. בחיבור חשוב שלו על תפקידו של הסופר, כותב האמן והפילוסוף ז'אן פול סארטר (לפי זכרוני): „העולם לא צריך אמנים. העולם יכול היה להסתדר באופן יוצא מן הכלל גם בלי אמנים. אך באותה מידה יכול העולם להסתדר נהדר גם בלי האדם".

לכן, עם כל הכבוד לך, דיר מיסטר גארדינר, אני חושב שאתה טועה. גם אני, ורבים מידידי, סבורים שהגיע הזמן לחתום על חוזה שלום עם העם הפלשתינאי ועם עמים נוספים. וגם לנו מגיע לשמוע מקהלה טובה בשעה שאנחנו חושבים מחשבות כאלה. אז תישן על זה לילה, מאסטרו. וד"ש חם למקהלה.

יהונתן גפן

פסקל

(המשך מעמוד 15)

דבר. אבל אהבתי את האנשים: הם חמים מאוד, ופתוחים, וישרים; לא כמו הצרפתים עם 'בבקשה', 'סליחה' ודיבורים נחמדים אפילו שלא חושבים את זה. הישראלים יותר קשים, אבל אני אוהבת את זה.

„המדריך שלי, מישל אלוש, הסביר לי שג'וליס זה לא דוגמה נכונה של הארץ. אבל אפילו שהתמונה שלי על הארץ לא היתה כל־כך טובה, רציתי לעשות עלייה. דיברתי עם דווידי ואמרתי לו: אני צריכה לגמור את הבגרות. בשנה הבאה אני אבוא. אני עולה. הוא אמר לי: להתראות.

„אחרי שלושה שבועות חזרתי לצרפת, ודיברתי כל הזמן על הארץ. כל מלה שלי היתה על הארץ. כל מלה להורים שלי, לחברים שלי, לאחות שלי ואפילו לאח שלי, שהיה קטן. התחלתי גם לשמוע מוסיקה מזרחית; חיים משה, משה גיאת. למה? כי זה הרופק של העם וזה מה ששומעים בג'וליס כל הזמן".

„למדתי בכיתה י"ב, מגמה ריאלית. כל בוקר הייתי נוסעת ברכבת לבית־הספר, בפריס; זה שעה וחצי נסיעה, בערך. בוקר אחד, קר מאוד, רציתי לעלות לרכבת וכשתפסתי את הידית של הקרון, נפלתי בקרת, ברציף. הרכבת התחילה לנסוע ותנועת־האוויר שאבה אותי מתחת לרכבת, על הפסים. נפלתי עם הראש על פס אחד והרגליים ליד הפס השני, ופיתאום התהפכתי: הראש שני סנטימטרים מפס אחד, והרגליים על הפס השני.

„שני קרונות עברו עלי; שישה גלגלים, אני חושבת. אבל זה לא חשוב: גלגל אחד מספיק, ואחר־כך זה שטויות. נשארתי בהכרה ולא הרגשתי כאב. רק כמו זרם חשמלי. צעקתי 'הצילו' שלוש פעמים, חזק מאוד.

מוכרת־הכרטיסים שמעה אותי. היא יצאה מהמישרד שלה וראתה אותי בחושך עם הדם, דייסה כזאת – אל תעשה פרצוף כזה – ורצה חזרה למישרד. היא שברה את המנעול על הטלפון, איזה כוח היא קיבלה פיתאום, טילפנה לבית־חולים, הודיעה על התאונה וסגרה. אבל היא לא אמרה באיזו תחנת־רכבת התאונה, ומבית־החולים טילפנו לכל הכפרים כדי לברר איפה. אחר־כך היא חסמה את המסילות וגם את מחסומי־הרכבת בכבישים; האמבולנס לא היה יכול לעבור.

„מישהו שעלה לרכבת לפני וראה שהתחלקתי, הפעיל את בלם־החירום. הרכבת עצרה כשהזנב שלה שלושים מטר ממני. הכרטיסן ירד מהרכבת והלך לראות מה קרה, אבל הוא לא אמר לי שום דבר. אני דיברתי, אבל כולם חשבו שאני עוד מעט מתה, והם פחדו מאוד; זה היה ספקטקל לא יפה בכלל. אנשים עמדו מרחוק ורק שניים התקרבו ושאלו: מה־זה? ואת־אומרת: מה העניינים? ואני כעסתי: מה, הם לא רואים מה העניינים? אבל אחר־כך הבנתי שהם היו בשוק.

„זה היה כואב מכל הבחינות. מבחינה פיזית וגם מבחינה פסיכולוגית. זה היה קשה מאוד, כי ראיתי הכל. חשבתי: מה יהיה? מה אני עושה בלי רגליים? רציתי למות, וצעקתי: אני רוצה לישון! אני רוצה לישון! היה ריב גדול: אני עם אני. כדי לחיות.

„אחר־כך, בבית־החולים, שאלתי את הרופאים למה לא איבדתי את ההכרה. הם אמרו: זה בגלל האופי שלך. היית יכולה למות רק בגלל השוק.

„האמבולנס הגיע אחרי חצי שעה. באה משטרה ושאלו אותי: מה השם שלך, איפה את גרה. אמרתי להם: אתם חושבים שזה הזמן לשאול? התיק שלי שם, ואתם יכולים לראות. לי אין כוח לענות. ההורים שלי גרים קרוב, ואני לא רוצה אותם עכשיו. לא רוצה שיראו אותי ככה. חשבתי שאימא שלי יכולה למות מזה.

„בינתיים הגיע אבא שלי לתחנה, לנסוע לפריס. הוא ראה בלגן ושמע שמדברים על בחורה צעירה

„זה היה כואב מכל הבחינות. מבחינה פיזית ומבחינה פסיכולוגית. זה היה קשה מאוד, כי ראיתי הכל. חשבתי: מה יהיה? מה אני עושה בלי רגליים? רציתי למות, וצעקתי: אני רוצה לישון! אני רוצה לישון! היה ריב גדול: אני עם אני. כדי לחיות."

שנפלה בפסים. חשב: אולי אחת הבנות שלי. נכנס למשרד־התחנה וראה את השם: ברקוביץ'. הבין שזו אחת הבנות שלו. אחר־כך הוא ראה את הנעליים שלי וידע שזו אני. הוא רץ לאמבולנס, אבל לא נתנו לו להיכנס. הוא היה עצבני כמו חיה. רק אחרי הטיפול נתנו לו להיכנס, והוא אמר לי: פסקל, את צריכה להיות חזקה מאוד. אנחנו איתך. את כרגע בעניין קשה מאוד, אבל הכל יהיה בסדר.

„באותו בוקר היה ערפל כבד וההליקופטרים בפריס לא רצו לבוא לקחת אותי כי היה מסוכן להם. באמבולנס פחדו להעביר אותי, כי זה כל־כך רחוק וידעו שאמות בדרך. בסוף, אחרי שעה משא־ומתן עם כל תחנות ההליקופטרים, הסכים אחד לבוא. הוא הגיע, ארום כזה, כעבור חצי שעה. ואת־אומרת, שעתיים הייתי ככה. טסנו לפריס והכניסו אותי לחדר־ניתוח והרדימו אותי.

„כשהתעוררתי מהניתוח, עדיין מטושטשת קצת, ניגש אלי אחד המנתחים, גדול כזה, ענק, ואמר לי ישר לעניין: פסקל, עברת ניתוח. את קטועת שתי רגליים. רק הרגליים נפגעו. נשארת אישה, ותוכלי ללדת".

[redacted]

ויזה, כרטיס האשראי שלך מעניק לך עכשיו הטבה נוספת: עד 45 ימי אשראי!
החל מ-16 בפברואר 1986 קניותיך בשיטת ויזה + 30 תחוייבנה 30 יום לאחר יום
החיוב בשיטה הרגילה. בנוסף לדחיית התשלום הנהוגה היום, המעניקה לך אשראי
חינם של עד 15 יום, ויזה + 30 מקנה לך, באמצעות הבנקים, 30 ימי אשראי
נוספים בריבית מועדפת, כפי שפורט במכתב שנשלח למחזיקי ויזה בימים אלה.
האשראי הנוסף ינתן ללא בטחונות כלשהם ויחסוך עלות שיק ועמלת דמי ניהול.
עכשיו, תוכל לתכנן טוב יותר את תקציבך ולערוך את קניותיך בצורה כדאית
ומשתלמת יותר. ויזה + 30 - שיטה נוספת באותו כרטיס.
ויזה - כרטיס האשראי היחיד המעניק לך את הבחירה בעת הקניה.
ציין באזני המוכר באיזו שיטה בחרת: בשיטה הרגילה או בויזה + 30.
שים לב, לויזה + 30 טופס שונה.

30 ימי האשראי הנוספים, ניתנים בנוסף לאשראי חינם,
הניתן בכל שיטה שתהיה נהוגה.

VISA+30
ויזה יותר טוב מכסף.
ויזה-כרטיס האשראי של קבוצות בנק לאומי בנק דיסקונט

פסקל בבית מארחיה, משפחת דווידי: הדתיים, הרבנות, אומרים שאני לא־יהודיה.

פסקל מגוללת בשקט, כפרטי־פרטים, את הבוקר הנורא ההוא. אולי מסום שאני מחפשת תשובה, תודה אחר־כך, למה זה קרה דווקא לי.

ההורים והאחות הוכנסו לחדרה בבית־החולים, והיא עודדה אותם. ביקשה שיביאו לה מהבית את הרובי שלה ואת מחזיק המפתחות עם סמל ג'וליס. כשעובו, נשארה לבדה „והיה קשה. אי, מה זה קשה".

שבועיים בטיפול־נמרץ, ועוד חודש בבית־החולים. דווידי ורעייתו חסידה באו לבקר. היפיפיה הצעירה הופתעה, וגם דווידי: ב"זה הזמן" סיפר על פסקל ותבריה שיקבו בחדרה בבית־החולים ושוחחו בנעימים, כאילו כלום.

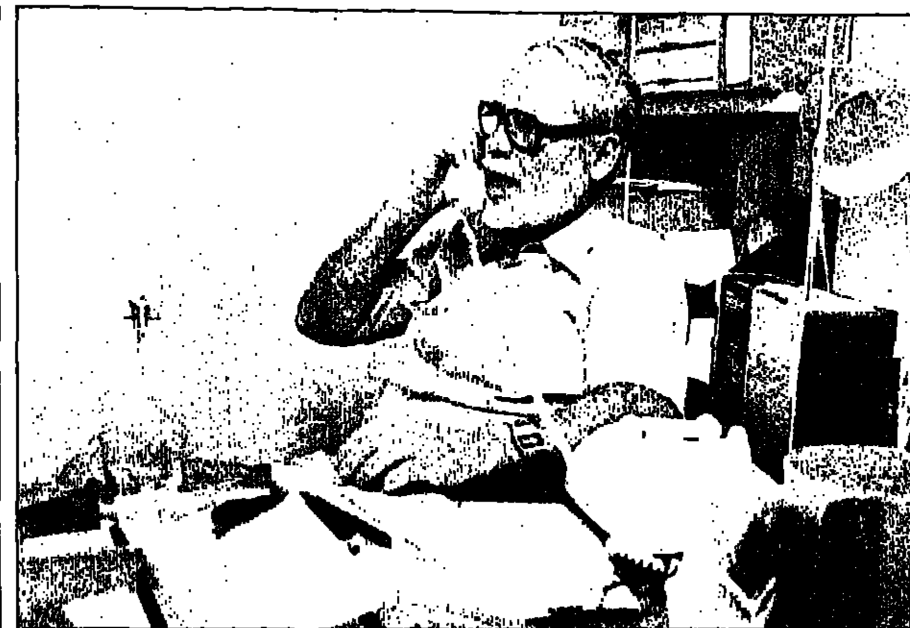
הלאה: חצי שנה במרכז שיקום. פסקל עמדה שם בבחינות הבגרות, התמודדה בפחות הצלחה עם עינויי הפרוטזות. „לא רציתי להיות בשיקום כל הזמן. יש אנשים שנשארים בשיקום כמה שנים. ואני, אני רציתי להיות". ביולי אשתקד הודיעה לרופאיה: בעוד שבוע אני נוסעת לישראל. לבד. „הם אמרו לי: כן. בסדר. כאילו שאני משוגעת וצריכה להיות במוסד סגור. רופאים טיפשים". כעבור שבוע אספו אותה דווידי ורעייתו בנמל־התעופה, והיא נסעה לג'וליס. כך דרשה.

„השבוע הראשון היה קשה מאוד. היה נורא. היה קשה מבחינה ריגשית: ראיתי המון חיילים שהיכרתי בפעם הקודמת. היה להם קשה מאוד בגללי. כמה מהם בכו. כמה מהם היו כמעט חולים, מרוכאים: אין טעם לחיות ככה. המון לא ידעו אם צריכים לדבר איתי, להגיד לי שלום; לא ידעו מה לעשות. אז אני לקחתי יוזמה, התקרבתי אליהם ואמרתי: שלום, אתה זוכר אותי? ודיברתי עם כולם. זה היה חזק וקשה".

פסקל עבדה כמחסנאית במחסן מנועי טנקים, ואחרי חודש וחצי עברה לבסיס־מזון בצריפין. בינתיים, עבדה על העברית שלה: התליטה שלא תדבר צרפתית, גם לא עם החיילים יוצאי מרוקו, ולא אנגלית. רק עברית. „אז בהתחלה דיברתי רק עם הידיים שלי. כמו קוף. זה היה מצחיק מאוד. והייתי נודניקית: כל הזמן שאלתי, 'מה זה?' ו'איך קוראים לזה?'". עכשיו היא מתפשת אולפן, אבל מה כבר נשאר לה ללמוד. אפילו על העגה היא השתלטה.

בתום שלושה חודשים ויותר, שלח דווידי את פסקל לצרפת, שתגייס מתנדבים צעירים לתוכנית "שראל". לעומת חמישים בדצמבר הקודם, הגיעו משם בדצמבר אשתקד מאה שישים ושיבעה (ופסקל: „זה לא רק בגללי"). היא ליוותה אותם, ביקרה בבסיסים שאליהם נשלחו ועומדת איתם בקשר גם עתה. שלושים הבטיחו לעלות, אבל פסקל יודעת שלהבטיח קל מהרבה מלקיים. „צריך לחכות. קשה מאוד לעלות. קשה מאוד". היא הרי יודעת. בעוד שבועיים־שבועיים

(המשך בעמוד הבא)

אהרון דווידי: שלח את פסקל להביא מתנדבים. (צילום: שעיה סגל)

(המשך מהעמוד הקודם)

יסתיימו הליכי עלייתה: „ואת־אומרת שאם אני רוצה לנסוע, אני משלמת את המסיגסיעות".

נו־טוב, יש עוד בעייה קטנה, ממש פעוטה: פסקל הרי איננה משלנו; אימה, אבוי, איננה יהודיה. „אני מרגישה יהודיה. לגמרי. בלי שום דבר קטן בראש שאומר: אולי לאו ממש־ממש־ממש מרגישה יהודיה. אבל הדתיים, הרבנות, אומרים: לא יהודיה. אז אני רוצה פתק כדי להתחתן כמו יהודיה ושהילדים שלי יהיו יהודים, בלי שום בעיות. והגיור חשוב לי גם כי כשמתגיירים, לומדים תנ"ך והמון דברים על היהדות".

אין מה לעשות: הפסקל הזאת, תמצא נקודת־זכות בכל צרה־צרורה.

כשהגיע דווידי, שבביתו מתגוררת עכשיו פסקל, הוא שאל אם „העיתונאי הזה", כלומר אני, עוד לא התאהב בה. פסקל לא הבינה מה שאל דווידי, או העמידה פנים שלא הבינה, אבל מה כבר יש פה להבין; אפשר רק לחזור ולהזכיר כי בלתי־אפשרי לתרגם את הקסם הפסקלי המהפנט למלים כתפי־עיתון.

הקסם הזה כבר עבר על משפחתה: אחותה, בת שש־עשרה, עברה השנה ללמוד בבית־ספר יהודי ומדברת על עלייה („אני חושבת שבגללי, אבל היא צריכה לעלות בגלל ציונות"), והוריה מעורבים יותר בקהילה היהודית („אפילו אימא שלי הולכת לבית־הכנסת"). המשפחה כולה עושה עכשיו בארץ, בביקור ראשון (מלבד האחות, שכבר היתה עם מתנדבי "שראל"), כשאליהם מצטרף החבר של פסקל, חייל־בודד, שעלה לישראל לבדו, בן עשרים־וארבע, צנחן שזה־עתה השתחרר.

רק על החבר אין פסקל מוכנה לדבר. זה עניין אישי מאוד. אולי היא מספרת עליו בשירים ובסיפורים שהיא כותבת מאז מלאו לה שמונה. והיא אף כותבת עתה ספר, שארבעה מפרקיו כבר הושלמו, בתיקווה לסיימו באוקטובר ולתרגמו בעצמה מצרפתית לעברית: „הספר הוא על הניסיון שלי. לא בדיוק על התאונה, אלא על מה שהרגשתי ועל מה שלמדתי ממנה. התאונה היא כמו קצה־קרחון, וכול השאר זה היחסים עם האנשים והסביבה: הרבה יותר חשוב מהתאונה עצמה".

יש לה המון חלומות ותוכניות. לא רק כתיבת ספרות בעברית, אלא גם לימוד והתמחות במינהל־עסקים. עכשיו, למשל, היא עוסקת ביחסי־ציבור ובמציאת נותני־חסות לקבוצת מועדון האקבטות של מכבי מוצקין („לפי הניסיון שלי, אני רואה שאני טובה בכיונס ובפירסום"), שתשתתף ב„קאפ אמריקה", התחרות הגדולה בעולם לשיט מיפרשיות, אשר תתקיים בסוף הקיץ בפרת', אוסטרליה. גם פסקל תהיה שם, כמובן.

„אני יודעת שבשביל המון אנשים, ובמיוחד נכים, אני דוגמה; הם משתדלים להיות יותר אקטיבים כשאני איתם. אני אומרת: צריך לעשות זה וזה וזה, והם זזים ועושים, ושמחים מזה. כבר כשהייתי בשיקום, עבדתי עם אירגון הנכים היהודים. עשיתי שבע תוכניות ברדיו, וגם כינוס אחד. אני מדברת, וכולם שומעים אותי; אני אוהבת את זה נורא. עכשיו, עם מישהו מאנגליה ומישהו מצרפת ומישהו מכאן, אנחנו רוצים להקים אירגון בינלאומי לנכים, שיהיה משהו מיוחד: אירגון לאנשים יצירתיים, פעילים.

„יש לי המון תוכניות. המון־המון. אני מדברת איתך רק על הגדולות. אני בטוחה שאני יכולה לעשות מה שאני רוצה, כי יש לי המון רצון. לפעמים, אנשים אומרים לי: אבל יהיה לך קשה למצוא עבודה. אז אני עונה להם: לא יהיה לי קשה למצוא עבודה כמיפעל שלי. פשוט מאוד.

„אתה יודע, בדרך־כלל רואים בנכים אנשים שנותנים, כאילו, אימאז' לא־טוב למיפעל, ודוחקים אותם הצידה. אז דווקא בגלל זה, אני רוצה להיות במרכז, והכי גבוה שאפשר".

איך ייתכן שגלגל־רכבת, אשר גדע שתי רגליים צעירות, נסך כוחות אדירים כאלה בילדה היפה הזאת? מהיכן היא שואבת את הכוח העצום, את האופטימיות ואת אהבת־החיים?

„יש לי סיפור: לפני כמה שבועות, אחרי שלא ראיתי חודש את החבר שלי, כי הוא היה בצבא, היתה תקופה קשה. כשנפגשנו, אמרתי לו: אין לי טעם לחיות. הוא אמר: את כל־כך חזקה לעשות מה שאת אומרת? – ונתן לי סכין. אז צחקתי, וזה עבר לי; פיתאום ראיתי שאני טיפשה להיכנס ככה לדיכאון.

„בטח שלפעמים בכיתי ואמרתי לעצמי: למה לי לחיות. אבל אף פעם לא להרבה זמן. למחר כי אני רואה את הכוכבים, אני רואה את השמש, אני רואה את האנשים עם חיוך. לפעמים, חיוך אחד מספיק לי לחיות חודש. זה הכנזין שלי: השימחה והחיוך של האנשים.

„החיים כל־כך יפים, ואם לא היו קשים, אין פילפל בחיים. אז כשאני שואלת את עצמי: למה לחיות? – יש לי תשובה: כי זה קשה.

„אסור להיכנס לדיכאון; אני צריכה לעבוד על עצמי ולהיות חזקה, לקחת את עצמי בידיים, כי החיים כל־כך חזקים.

„הרי ראיתי את המוות, החיים לקחו אותי בידיים שלהם, כל־כך בחוזקה.

„בבית־החולים, הקירות לבנים. הצבע הלבן הוא הסך־הכל של כל הצבעים. ואני רוצה לקחת דווקא את הצבעים הבי־צועקים, ולעשות איתם את הרגל שלי".

פסקל ברקוביץ, היא בסך־הכל בת שמונה־עשרה וחצי.

אבי רז

מישה וולף, רב־מרגלים

(המשך מעמוד 8)

היה בכיר מכפי שהעלה בדעתו. במיניסטריון לבטחון המדינה נערפו ראשים, ומעמדו שלו – כבעל דרגה סמויה של גנרל בק.ג.ב. – הלך והתחזק. וולף היה הקלף שבו בחרה מזרח־גרמניה לשחק נגד גהלן במלחמת המוחות.

היא נמשכה 12 שנה. עד פרישתו של גהלן ב־1968, הם בחשו זה בקדרתו של זה. קשה ולאמור מי הצליח יותר. גהלן מתפאר ולא לשווא, כי הצליח להעביר לצידו שר בממשלת מזרח גרמניה, את פרופ' הרמן קסטנר. וולף שונא פירסום ותמונותיו במערב נדירות. הוא מעולם לא מיעט בערכו של גהלן, אלא למד את שיטותיו. בעידוד הק.ג.ב. הרחיב במקביל את פעילותו לסקנדינביה, אהבת נעוריו, הקיץ את סוכניו הרדומים, והעשיר את מוסקווה במידע חשוב. כשסיפרו לוולף כי יריביו מתפעלים מרשימת העריקים שפעלו למענו במערב וחזרו למזרח, הגיב: „מעניין מה יאמרו באם יזכו פעם לראות את הרשימה האחרת של אלה שלא ערקו".

מעמדו של וולף התחזק מאחורי הקלעים ב־1961, כשאולבריכט ביקש מפיו הערכת מודיעין איך יגיב המערב על הרעיון לחצות את ברלין בחומה, כמחסום שימנע את בריחת המוחות ממזרח־גרמניה למערב. מוסקווה היססה לתת את אישורה, מחשש לתגובה מערבית חריפה. לשכתו של וולף השיבה: אין במערב מי שיכול לקבל החלטה נחרצת בעניין כמו זה. ולכן המערב לא יעשה מאומה.

כרושצ'וב אהב את התשובה הזאת. החומה הוקמה והפתיעה את המערב, שנתפס בלתי מוכן. איש לא ידע מראש ולא הזהיר. גם לא „אלפי האנשים שיש לי בברלין המזרחית", כפי שהבטיח פעם גהלן. במזרח הופתעו פחות. וושינגטון, לונדון ובון הגיבו בדיוק כפי שצפה וולף. נשמעו צעקות, נאומים, איומים, אך איש לא נקף אצבע. כרושצ'וב שלח לוולף שדר ברכה, ולמה עוד יכול לצפות צעיר ממוצא יהודי, שעדיין לא מלאו לו 40, ועיניו נשואות לפיסגה? אם הגיע היום לרמת סגן שר, זה הרבה גם מפני שנזהר בתכמתו לא לדרוך על יבלות הממונים עליו בברלין, ובשום צורה לא לעקוף אותם. הוא לא חזר על מישגיו של ארנסט וולוובר, הכוס המורח שלו מן העבר. בכל הזדמנות היה מציג את אולבריכט כאבי כל הצלחה ורעיון טוב. "האיש החזק" ידע להוקיר את נאמנותו, שהבין כי לא שגה כאשר ב־1946 קירב אליו את בנו של ידידו פרידריך. יחסיהם התהדקו עוד יותר כשניבא בהצלחה את פרישתו הקרובה וההכרחית של גהלן, מה עוד שבקרמלין עלה לגדולה ידיד ותיק של וולף – יורי אנדרופוב, שבאביב 1967 נתמנה ראש הק.ג.ב.

אולבריכט נפטר, ולירושו, אריך הוניקר, אין יותר מיחס של חיבה לוולף. אין כאן זכות אבות, וגם לא ידידות היסטורית, למרות שהוניקר חלק פעם עם פרידריך חלף חלומות וסכנות. אלא שוולף חש בנוח גם באווירה החדשה של „לויאליות וקורקטיות". הוא לא החזיק בתפקידו בחסד, ולא חב לאיש את קידומו. וולף מצטער רק על אנדרופוב, המסרון הגדול במוסקווה, שנפטר „לפני הזמן, מוקדם מדי".

ומה הלאה? מנבאים לסגן השר, "נער" הזהב של הביון", שיתמנה לשר בטחון המדינה, ובתור שכזה המשנה לאריך הוניקר, ואחר־כך – האם יצליח לטפס לפיסגה, מהדורה מזרח־גרמנית של אנדרופוב? יריבות מוקדם לנחש. אחד מהבקיאים בסודות המטבח הגרמני נשאל אם בכלל יכול יהודי כמו מישה וולף להיות מספר 1. „מה פתאום יהודי", השיב האיש, „וולף הוא רוסי Made in Germany".

דני מנקס

טיול סופשבוע

אדר א׳ תשמ״ו
מאת נילי פרידלנדר
צילום: שמואל רחמני
בשיתוף רשות
שמורות הטבע.

18. אל אירוס הארגמן

אירוס ביוונית היא הקשת בענן, וזהו גם השם שנתנו לפרחים המדהימים שכאשר הם מתחילים לפרוח, רואים את האביב בקצה החורף.

בכל ארצות הים התיכון, קוראים להם איריסים ורק בעברית הם אירוסים. כך החליטה האקדמיה ללשון מפני שבפעם היחידה שהם נזכרים בתלמוד, הם אירוסים. ומי יודע אם לא היתה זו טעות אנוש קטנה שהונצחה לדורות.

את האליפות של אירוס הארגמן לוקחת נתניה. בתוך השטח העירוני שלה יש גן של אירוס הארגמן שאין כמוהו בשום מקום אחר בעולם. שמורות טבע קטנות של אירוס הארגמן שרדו בעוד כמה שטחים פתוחים בין מושבים ופרדסים, בין כבישים, בניינים רבי קומות וקוטג׳ים. רק על גבעות פתוחות של חולות אדומים (חמדה) וכורכר, עוד ניתן לחזות בפלא שילדי אבן יהודה ונס ציונה הכירו כ„גבעת האירוסים השחורים". למה שחורים? בתחילה מגלים מרחוק את הכתמים הכהים ליד ענני פריחה לבנה ותגיגית של רותם המדבר, וכשמתקרבים – רואים קבוצות קבוצות של עשרות אירוסים, שצבעיהם נעים מארגמן כהה עד חום קטיפתי עם גוונים זהובים. אין עוד דבר כזה!

במרכז הארץ, במקומות שהכי קל להגיע אליהם, הם פורחים עכשיו עד אמצע מארס. אל תחמיצו את פארק אירוס הארגמן בדרום נתניה, ואפשר גם בימי חול. בשבתות, שבילי התחולות בין האירוסים הם הטיילת של המדינה.

• **אל האירוסים בנתניה**

מכביש החוף חיפה־ת"א, במחלף אבן־יהודה, פונים מערבה לנתניה־דרום. נוסעים לכיוון הים ואחרי צומת החוף הירוק ממשיכים עוד בקילומטר. משמאל יש שלט עץ גדול ומחסום לרכב. כאן חונים ומתחילים ללכת בשבילים המסומנים בחבל לבן ודק עד למצוקי החוף. הפארק הטבעי והייחודי התאפשר כאשר באפריל 1984 קיבלה עיריית נתניה החלטה אמיצה ונבונה לשנות את ייעודו של המקום משטח בנוי לפארק עירוני. וזאת, למרות המחירים הגבוהים של הקרקע. עכשיו עולה נתניה על מפת התיירות כמקום ייחודי לאירוסים ארגמניים, שפורחים בהמוניהם בדיונות החול עד למצוק החוף, עם הים הכחול ברקע.

• **שמורת קדימה**

אם פונים מכביש החוף לכיוון אבן יהודה מגיעים גם לאירוסים בשמורת טבע קטנה ומקסימה מאחורי המושבה קדימה. כאן הם פורחים בתוך יער קטן של עצי אלון־תבור עתיקים. כמבצע הצלת של הנוער המקומי הועתקו לכאן קני שורש של אירוס ארגמן משדות המושב הסמוך, צור־משה, שנהיו לשטח בנוי. הנוער המקומי לקח על אחריותו את הטיפול בשמורת הטבע, שעד אז היתה מזבלה של פסולת לולים. ליד האירוסים יש יער נטוע של קק"ל ובו כל מה שצריך לאירגון ארוחות צהרים בחוף ולצליית בשרים.

נסיעה מכביש החוף למחלף אבן יהודה, המשך מזרחה לכיוון מושב בני דרור לנסוע בתוך המושב לקדימה. מכביש השרון: כעשרה ק"מ צפונה מצומת רעננה, פניה מזרחה לקדימה. לעבור את המושבה לכיוון צפון מזרח ולצאת לדרך עפר אל השמורה.

• **הכי קרוב לתל אביב**

בשמורת וינגייט, שהיא החלק המערבי של שמורת נחל פולג. להיכנס למכון וינגייט ולצאת בדרך החולות לכיוון הים. במדרון שהוא כולו ירוק, הפונה צפונה, פורחים אירוסים ארגמניים ובחודש מארס יהיו פה הרבה צבעוניים. מעכשיו עד אפריל, שלל צבעים מסנוור של פרחים. ביום שמש אפשר ללכת פה יחפים ולהרגיש חופשי ופראי בקטע קטן ונדיר של חוף השרון שהציוויליזציה עוד לא אכלה אותו.

• **בין ראשון לרחובות**

גם לכאן קל להגיע. פינת תמד חבויה בצידי הכביש בית דגן־רחובות. בין ראשון לציון לנס ציונה, ממערב לכביש, מול מיסעף הכביש לבאר יעקב. עוצרים מול משטרת נס ציונה.

כמאתיים מטר ממערב לכביש יש גבעה מוקפת פרדסים ובה פורחים אירוסים ארגמניים, בין הרותם המידברי והפריחה הלבנה והריחנית שלו. בעלי רכב פרטי חונים על דרך עפר בין הכביש והפרדסים.

מהגבעה הזאת אפשר להמשיך בנסיעה מעט בכיוון נס ציונה ולפנות ימינה לכיוון בית עובד, מושב וותיק ויפהפה ומעליו גבעת טורטר, שגם בה מתרחשת עכשיו פריחה יפהפיה ומגוונת, אבל בלי אירוסים. מכאן ממשיכים בנסיעה על הכביש הישן יבנה־אשדוד, ופונים ימינה (צפונה) לכיוון מושב בית חנן.

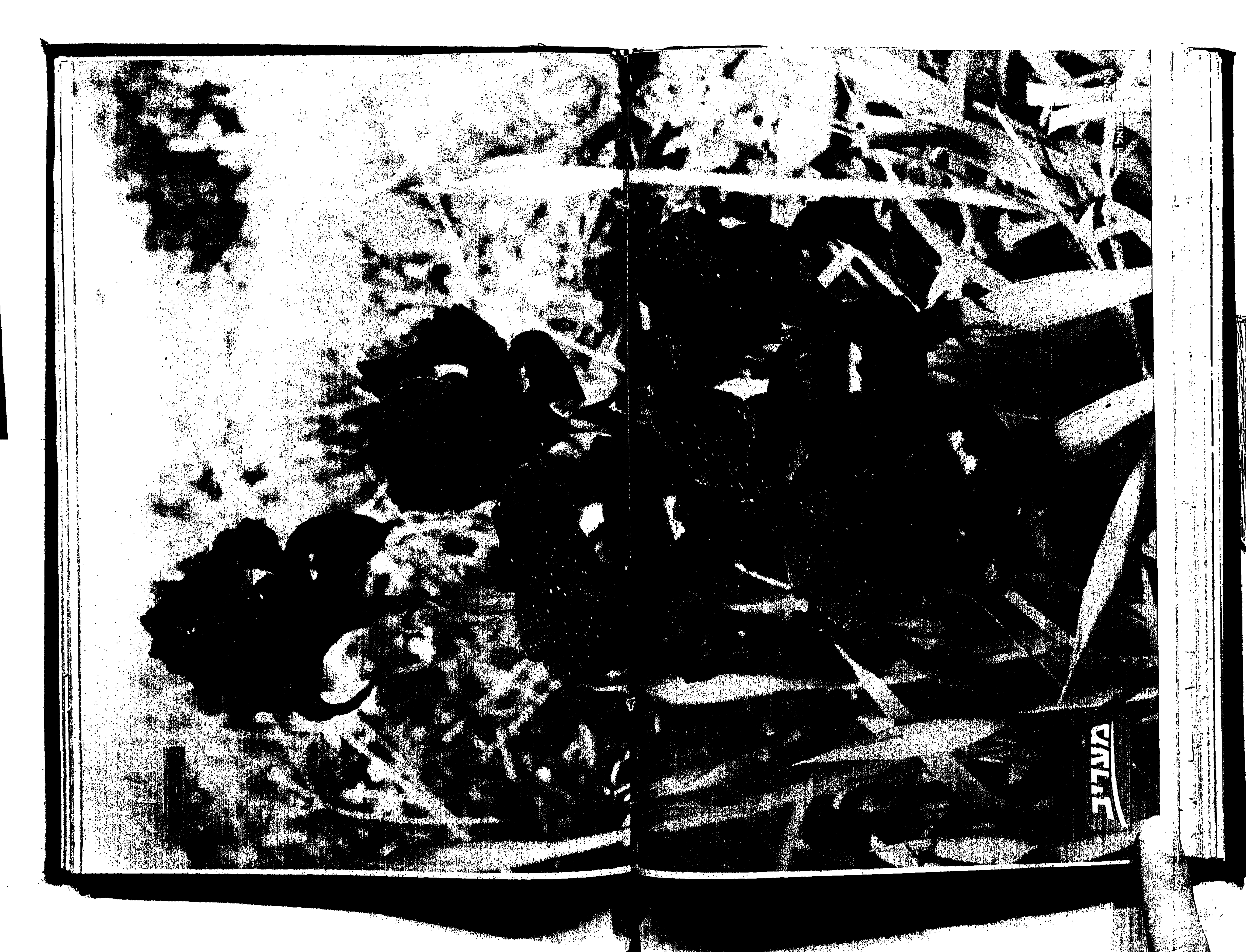
• **שמורת האירוסים בית חנן.**

נכנסים למושב ונוסעים בתוך פרדסים ומטעי פקאן ואבוקדו לשמורת טבע מרשימה של אירוס ארגמן, זו אשר נודעה בשמה הקודם שמורת פלמחים.

חקלאי בית חנן, מושב שנוסד ב־1930 ע"י יוצאי בולגריה, גאים בגבעת האירוסים שלהם. אלא שיש להם בעיה. כאן לא קוטפים את האירוסים אלא את הפירות שלהם. צריך לשמור על המטיילים שלא יקטפו אשכוליות, פקאנים ואבוקדו.

כדי לשמור על היבולים שלהם, ◄

טיול סופשבוע

משמאל: פרח הפרג. כשפוצעים את הגבעול נוטף ממנו שרף מזיק לעיניים. למטה: הרותם המדברי שנותן רקע הולם לאירוס הארגמן.

הבית הלבן של בית־חנן, בין הפרדסים. היום גרה כאן משפחה. זהו שטח פרטי.

שחפים פוחזים

אם זה יום שמש יפה וחשקה נפשכם לרעות יום שלם באחו ולרבוץ על כר דשא טבעי, מנוקד בסביונים צהובים ובפרחים כחולים קטנטנים ששכחתי את שמם, זה המקום.

פארק חשרון, עם עצי חרוב פזורים פה ושם. כמה אלוני תבור בשלכת זהובה ובריות ירקרקות וצמוקות של אלת המסטיק, שבתוכה פרחו לפני שבועיים המוני רקפות. איפה האחו הטבעי הזה? בין נחלת יהודה, ממזרח לכביש המהיר, מול מיכמורת. אלא שלצערנו קשה להיכנס אליו ברכב. המוכן כל טוב לפיקניק, ישר מכביש החוף. לכן חייבים להמשיך מעט עד להדרה לפנות אליה מיד ימינה וימינה לכביש חשרון, הוא הכביש הישן בין פתח תקוה לחופת. מימין רואים את יער הדרה עם חניון קק״ל וכשממשיכים מעט בכביש חשרון לכיוון דרום רואים מימין ליד חורשת אקליפטוסים דרך עפר טובה שפונה ימינה. שלט אין אבל יש כמה עמודי מדידה אדומים־לבנים של מע״ץ ומשמאל לכביש־גישרון.

אם פיספסתם, הגעתם עד לפניה שמאלה לכיוון קיבוץ המעפיל ומושב מאור — אפשר להסתובב כאן ולחזור אל אותה דרך עפר ממערב לכביש.

נוסעים בדרך העפר ורואים גבעות חול ושדות של פטרוזיליה מסולסלת וחממות וסוסים, ואולי פרה וכמה אנפות. נוסעים ישר עד למחסום, ופונים ימינה בדרך עפר בין שדות התותים האדמה ועוד פטרוזיליה מסולסלת, ומימין פרדס אשכוליות ומשמאל — חורשת אקליפטוסים וכוורות. כאן צריך לסגור את חלונות המכונית.

עד מורדה מתעקלת דרך העפר ימינה לתוך הגבעות המצמיחות דשאים עד האופק ומנוקדות בפרחים כחולים צהובים וורודים. והכל פתוח לשמש ובין החרובים יש צל, והילדים יכולים להתרוצץ חופשי והכל נותן תחושה של עצלנות שבתית מתוקה. לאט ובשלווה.

ילדים נוסעים פה על אופניים בלי חשש, המעך על טוסטוסים מזמזם כמו באיי יוון, וריח חמים ונעים של בשר ניצלה על פחמים מגרה מאד.

אבל אין כאן מים ומי שעושה פיקניק — שידאג לסלק בעצמו את כל האשפה כי אין מי שיעשה זאת אחריו. והכל, כי מקום זה חביב מאד על יושבי האיזור וככל שמתקדמים לתוך האביב, הוא נהיה עוד יותר נחמד.

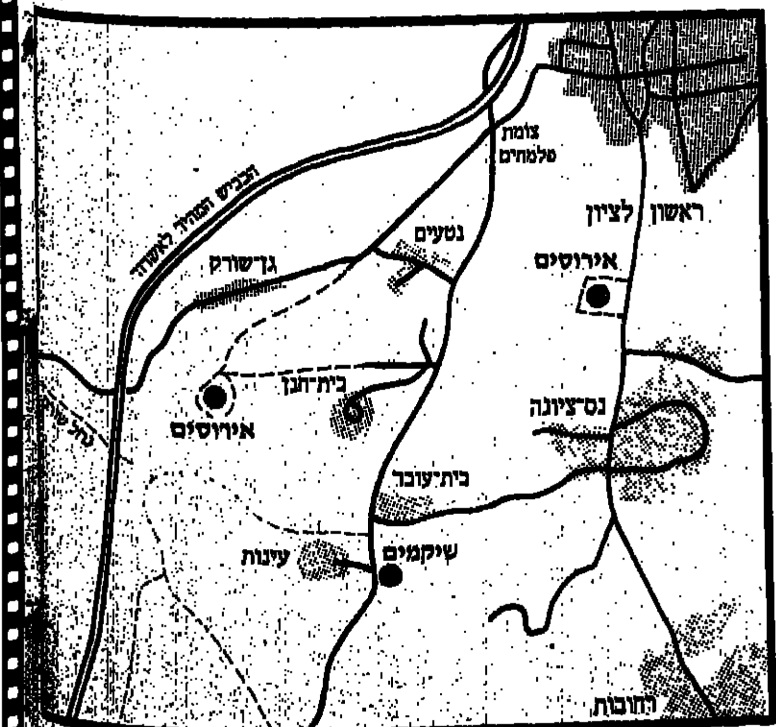
גם אלפי שחפי־אגמים שהגיעו ממזרח אירופה בחרו לבלות כאן את ימי החורף. ליתר דיוק, הם עושים זאת במזבלה המוסדרת והלא מסריחה, בתוך מחצבה אדירה בין פארק חשרון לשולי כביש החוף.

כשהולכים באחו מערבה, אחרי שחוצים את מסילת הברזל אפשר לעשות תצפיות מקסימות על השחפים. את הלילה מבלים השחפים, שטבעות על רגליהם מעידות כי באו מרוסיה, על חוף הים. שם הם לנים או נמים בישיבה על המים.

בבוקר הם יוצאים לחפש מזון ובמזבלה יש להם מסעדת יוקרה מלאה כל טוב. וכשהם שבעים ובטניהם הלבנות מלאות כל טוב מפסולת המשחטות שבאיזור, הם מסקים, המוחזים, מעלה ועולים להשתולל קצת באוויר. לראות את משחקי השחפים בשמיים מעל הדשא ולהיווכח שכל מה שכתוב בספר השחף יונתן נכון בהחלט.

מובן שיש פה גם הרבה עורבים ודוכיפתים אבל הגדולות והמרשימות באימונים הן הדיות השחורות. בצהריים, הן מגששות זרמי אוויר חמים וגולשות בכנפיים מאוזנות לתוך להקות השחפים לחטוף את טרפם המצוי מפיהם.

צמחונים אין כאן, לא השחפים הלבנים־אפורים ולא הדיות הגדולות והשחורות. כשרואים את הדיות חונות על עצים משלפת מקום שמוביל כל אחת מהן בחוץ מטר.

(המשך)
מתנדבים השנה אנשי בית־חנן להדריך את המטיילים בשבילים בין הפרדסים, וגם יחלקו להם דפי הסבר עם בקשה: ׳לא לקטוף את הפירות׳.
הדרך לאירוסים:
נכנסים למושב בית חנן. יש דרך המובילה ימינה למושב נטעים, ובה אפשר לחזור צפונה. נוסעים שמאלה בדרך שבתוך המושב. ממשיכים ישר. אחרי 700 מטר מתחילה דרך עפר בכיוון מערב. נוסעים בה 1300 מטר ומגיעים לדרך עפר שחוצה אותה. כאן חונים ומרוויחים גם טיול יפהפה בין פרדסים. יש שבילי הליכה מוסדרים בין חלקות האירוסים, ובשבתות אפשר לראות פה את בני ישראל בבגדי שבת, דוחפים את עגלות התינוקות בין האירוסים הארגמניים.

● **שמורת עיינות.** מי שיגיע לבית חנן מדרום (מכיוון אשדוד), יוכל לחנות ליד שמורת טבע קטנה ויפהפיה ליד הכניסה לבית הספר החקלאי עיינות, שייסדה עדה פישמן־מימון, הפמיניסטית של תנועת העבודה הציונית־דתית. שלושה עצי שיקמה, מהגדולים ששרדו בארץ. העץ הגדול – קוטרו 7.85 מטר, והקטן – 5.30 מטר. ליד השיקמים רהט עתיק ובערבית: סאביל, שניבנה ב־1815 ע״י מוחמד אגא, מושלה התורכי של יפו, הוא ידידנו הותיק אבו־נבוט, שהקים את הרהט המפורסם ביפו, בשדרות בן צבי. על אחד השיקמים, שרדיוס הצל שהם נותנים מגיע ל־12 מטר, נקבע שלט זיכרון לזכרם של בוגרי בית ספר עיינות שנפלו במלחמות ישראל.

הגעה

אל אירוס הארגמן בתחבורה ציבורית:
● לפארק האירוסים בדרום נתניה מגיע האוטובוס היוצא מתחנת מרכזית נתניה לבית גולדמינץ.
● לגבעת האירוסים בין ראשון לנס־ציונה: אוטובוס מספר 200 מראשי התחנה המרכזית ברחוב הנגוד העברי, לרדת מול משטרת נס־ציונה.
● אוטובוס 164 היוצא מפתח תקוה לרחובות.

מרחקים:
● מירושלים לאירוסים בדרום נתניה: 93 ק״מ
● מתל אביב לדרום נתניה: 33 ק״מ
● מחיפה לדרום נתניה: 76 ק״מ

שטח פרטי

חיים הברפלד

מזכיר האגף
לאיגוד מקצועי בהסתדרות

חיים הברפלד: שייקפיאו אותי למאתיים שנה.

לשעבר יו"ר התאחדות לכדורגל. בן 54, עלה מצ'כיה בגיל שנתיים, גדל בראשון לציון, למד בבן־שמן ובת"א. נשוי ואב לבת ובן, גר בדירת 3 חדרים בגבעתיים.

לכל אחד יש אהבות בחיים. אני אוהב כדורגל. רצתי אחרי הכדור מרגע שלמדתי לרוץ. גדלתי בשכונה, יחד עם יענקלה חודורוב, באווירת כדורגל. לא הייתי שחקן גדול אבל שיחקתי בהתלהבות. ואחר־כך נכנסתי לעסקנות. תחילה בראשון לציון ואח"כ במוסדות המרכזיים של הפועל ומשם להתאחדות. מצאתי בזה הרבה עניין. זה עולם ומלואו. לעסוק בנושא שקהל גדול ומגוון מתעניין בו, להיות חלק ממערכת משפרת ומקדמת, זה נותן לך סיפוק. זו מערכת ספורטיבית וכלכלית אדירה, שאתה מניע אותה. אולי מטבעי אני עסקן וגם בעניין הזה ראיתי איזו שליחות, כטיפוח הנוער, בהכנסת הכדורגל הישראלי למסגרת העולמית. אומרים שזה ספורט אגרסיבי. נכון שזה ספורט גברי. אבל כדוריד ואפילו כדורסל יותר אגרסיביים. כשאני צופה במשחק אני לא צועק, לא מקלל, לא מבטא את הכעס על שופט או על יריב. שמח כשמובקע שער אבל זה לא מוציא אותי מהכלים. צריכה להיות גם תרבות של כעס. על המגרש ובעבודה. אני יכול להרים את קולי, להיות חריף, לטרוק דלת. אבל בצורה תרבותית. טריקת דלת היא צעקה הרבה יותר חזקה מצרחות או רקיעות על השולחן.

שתיית תה היא חלק מהתדמית של עסקנות. אני בדרך כלל שותה קפה. כשהלכתי לעסקנות ידעתי שזה לא רק תהילה וכבוד אלא גם הרבה מאד ביקורת. יש הרבה פחות שעות של כבוד משעות של לחץ. מי שלא יודע לספוג ביקורת, אפילו לא מוצדקת, שלא ילך לעסקנות. מי שמאמין במה שהוא עושה וזו הדרך שבחר בה – יכול לחיות עם זה. זה הרבה יותר מעבודה. זו שליחות. אין קשר בין השעון, ההשקעה ותלוש המשכורת. אפשר להרויח הרבה יותר כסף בפחות זמן ועצבים. אבל כשחיידק בפנים – זהו זה. המעורבות הולכת וגדלה. אי אפשר להכחיש שלתפקיד יש גם עוצמה, אתה בין מקבלי ההחלטות וזו גם הגאוה אתה עושה משהו, תורם לחברה ולמדינה.

30 שנה אנחנו לוקאל־פטריוטים של גבעתיים. לא מכבר עברנו מדירה ישנה ברחוב רועש לדירה חדשה ברחוב שקט, בגבעתיים כמובן. ראיתי את הדירה על הנייר, הרחוב מצא חן בעינינו, וגם מערכת התשלומים נוחה והגג. גג, לא פנטהאוז. שינה ירוקה לטפל בה ולהנות ממנה. אני אוהב עציצים שיש בהם

כשאני צופה במשחק אני לא צועק, לא מקלל, לא מבטא את הכעס על שופט או יריב. צריכה להיות גם תרבות של כעס.

איזה מזל אתה? _מזל בתולה, אבל זה לא אומר לי כלום._

אתה אוהב הפתעות? _לא._

על מה קשה לך לסלוח? _אני סולח על הכל. אם לא הייתי כזה, לא הייתי יכול לעבוד אפילו יום אחד. נגמר האירוע – נגמר הספור. לא נוטר. פשוט שוכח._

מה מרגיז אותך? _חוסר יושר, צביעות, אלימות, רכילות._

מה משעמם אותך? _דיון עקר, בירבור, התעסקות בטפל._

מה ישראלי בעיניך? _ההתהוות שלנו פה, אנחנו._

מה אתה שונא לעשות? _עבודות מטבח._

מה הפיספוס הגדול שלך? _שנולדתי מוקדם מדי ושלא המשכתי ללמוד בנושאים מסויימים._

מה העיסוק החביב עליך? _לטייל ולהפגש עם חברים._

מי החברים שלך? _אנשים שאנחנו מכירים מגיל 20. חברים אמיתיים, לא על תנאי ולא בגלל._

מה עוזר לך להתרכז? _שקט._

מה מרגיע אותך? _כוס קפה, הפסקה של כמה דקות. כשצריך, אני יכול לתפקד רצוף 48 שעות ולהשאר בריכוז, אולי באמצע לתפוס מקלחת ולהחליף חולצה._

מהו זכרון הילדות החזק שלך? _כשקיבלתי אבן בראש מחבר טוב והגעתי הביתה שותת דם._

איזה ספר אתה קורא עכשיו? _ספרו של שלמה הלל, „רוח קדים"._

מה משמעות הכסף לגביך? _אמצעי למחיה. אף פעם לא הרגשתי רע כשלא היה לי מספיק._

אילו קיבלת „בוחטה" של כסף, מה היית עושה? _קודם כל משקיע ואח"כ חושב מה באמת אני רוצה. אולי מתכנן טיול יפה בעולם. עוד לא הייתי במזרח הרחוק. הייתי מחליף סוף סוף מכונית ופורע את המשכנתא, אבל לא הייתי משנה את אורחות חיי._

איזה מבצע צבאי שבה את דמיונך? _אנטבה, הפלישה לנורמנדי ומונטגומרי באל־עלמיין._

מי היו הגיבורים של ילדותך? _טרזן ומרטין בובר. למדתי עם נכדו ובחופשות ביקרתי אצלו פעמים רבות._

איזה אישיות בת זמננו אתה מעריך? _צ'רצ'יל ורוזוולט._

מי הזמרים החביבים עליך? _חווה אלברשטיין היא הזמרת שלי. את יפה ירקוני אהבתי בגלל הישראליות שבה._

מה עוד היית רוצה ללמוד? _פילוסופיה ופסיכולוגיה._

מה אתה רוצה להיות כשתגדל? _אין לי אמביציות מוגדרות לעתיד. תמיד צמחתי והתקדמתי במסלול מסויים. רוצה למלא את תפקידי עד כמה שאפשר טוב יותר._

מה מרגש אותך? _הצלחות בתחומים שונים, נופים חזקים._

מי בעיניך אשה יפה? _אסטטית, גבוהה, לא שמנה, בלונדינית עם עיניים שחורות או ירוקות. ובכל זאת, אליזבט טיילור היתה אשה יפה בעיני, לפני הבעל הראשון._

אילו יכולת, מה היית משנה בעצמך? _את הגיל. לא מפחד מהמוות אבל סקרן לגבי העתיד. שייקפיאו אותי למאתיים שנה._

כח וגודל, שיהיה ירוק בעיניים. בילדותי ובנערותי (בכפר הנוער בן שמן) עסקתי הרבה, ובאהבה, בחקלאות ועירה. עזים, ירקות, תרנגולות. עכשיו יש כלבה ועציצים שאני מטפל בהם בשבת. רהיטים, שטיחים, תמונות, בעיני אין לדברים האלה הרבה משקל. העיקר שיהיה אסטטי, מסודר ונקי. אצלי סדר ונקיון זה הדבר הראשון. לא בשגעון, אבל הכל צריך להיות מסודר, אחרת אי אפשר לחיות. לא אוהב עתונים זרוקים על הרצפה, שם כל דבר במקום אפילו אם אני חוזר בחצות. סדר חשוב לי מאד והחוק אצלי זה מולת. אין אצלי „תור" על שולחן העבודה. כל דבר מקבל טיפול.

בית הוא המקום שאתה יכול לנטרל ולהרגיש שהוא שלך, לקבץ את המשפחה, לארח חברים, לרשת שאלו הקירות המגינים עליך מפני החוץ בשאתה רוצה להתנתק. הבעיה היא שקשה לנוח מהמחשבות, תמיד יש נושאים שצריך למצוא להם פתרון. העבודה רודפת אותך אל תוך הבית. בסוף השבוע אני קורא עתונים. קורא חדשות, מאמרים על חברה, כלכלה ובטחון, ספורט וגם ביקורת מסעדות. רוב הספרים מחכים לפנסיה. בשיש זמן אני קורא ספרים אקטואליים על אירועים בארץ, ספרים על אישים כמו בן־גוריון, רייז, ביבר'וויל. במעט שאין לי שעות של התנתקות מהעבודה, אם אני רוצה להתנתק לחלוטין, אני נכנס

שתיית תה היא חלק מהתדמית של עסקנות. אני בדרך כלל שותה קפה. כשהלכתי לעסקנות ידעתי שזה לא רק תהילה וכבוד אלא גם הרבה מאד ביקורת.

לתוך השמיכה. ופעם־פעמיים בחודש, הולך לתיאטרון, הצגות קלות וכבדות. יש לנו מינויים ל„הבימה" ול„קאמרי". בתיאטרון אני מנותק, חי את ההצגה. מדי פעם הולכים לראות גם תכניות של בידור קל, אוהב תכניות קלילות אבל בטעם, לא אוהב וולגריות.

אני אוהב מוסיקה ברקע, כליווי למחשבות. מוסיקה קלה, שירים ישראליים. כשאני במכונית, אני מחפש תחנת רדיו שמנגנת, לא מברברת. כל שבוע אני יוצא ליום סיורים. את זה אני מאד אוהב. לחוש בקצות האצבעות את הבעיות האמיתיות, לראות את הדברים לא דרך המשרד אלא באופן בלתי אמצעי, במקום העבודה. שם מתרשמים נכון יותר, רואים את התנאים, שומעים את המועקות, הצרכים. נפגשים עם האנשים שאתה צריך לפעול עבורם ולא רק עם הנציגים שלהם. כמו כולם, גם אני אוהב לנסוע לחו"ל, אבל רק נסיעות קצרות, עניניות. זה מאוורר ומעניין.

גיבורי ילדותי היו טרזן ומרטין בובר. למדתי עם נכדו ובחופשות ביקרתי אצלו פעמים רבות.

לראות נופים, לטייל בעיר ולנסות לחדור לחיי התושבים, להבין את הבעיות שלהם. אנחנו פה כמו הפרפרים, מתארחים לתקופה קצרצרה בעולם של מליוני שנים. וצריך לעשות את המקסימום כדי להנות. נכון שבעניין הזה אני לא דוגמא. אבל צריך לאפשר לפעול לא רק לעבוד אלא גם להנות. למה שלא יהיה לו גם טלפון וגם מכונית וגם דירה וגם ויראו? למה שלא יטייל בחו"ל?

אני נהנה מעבודתי כי אני מרגיש שאני יוצר. אחד יוצר כיהוד או במוסיקה והאחר – ביצירת איכות חיים טובה יותר. לי יש יכולת להיות חלק ממערכת המקבלת החלטות על עתידה של המדינה. אנחנו עוסקים בבני אדם, לא רק באידיאולוגיה. ואת זה אי אפשר לעשות כ־8 שעות עבודה. יש מחויבות גדולה לאנשים, לנושא. אני לא מחסיר ימי עבודה, לא מתפנק. לא מרשה לעצמי לזייף במערכת הזאת. אני חש שאני חלק מעשייה גדולה. אנשים נותנים בי אמון וזה, בסיכומו של דבר, נותן את הסיפוק היצירתי.

ראיונה: נורית ברצקי
צילום: ראובן קסטרו

סופה של אימפרית התקשורת מלואיוויל, קנטאקי, אינו תסריט טלוויזיוני. לפני חודש, הכריז בארי בינגהאם, איל התקשורת, כי הוא מוכר את כל עסקיו, עיתונים ותחנות טלוויזיה, תמורת 500 מיליון דולר. הטרגדיות, הסכסוכים והמריבות בקרב המשפחה המסועפת סיימו סיפור הצלחה מסחרר, שהחל לפני שבעים שנה.

בארי בינגהאם סניור בחדר המנהלים של העיתון „קורייר־ג'ורנאל". בתמונה הפנימית: השופט רוברט וורת [illegible] השושלת.

דאלאס בלואיוויל

מאת עידו דיסנצ'יק

יום אחד, לפני כששה שבועות, עזב בארי בינגהאם האב את „הבית הקטן" באחוזתו רחבת הידיים שבמדינת קנטאקי והלך לעיר הסמוכה, לואיוויל, שבה גדל ופיתח אימפריית תיקשורת אשר אין לה היום אח ורע בארה"ב, כעסק פרטי־משפחתי. הוא כינס מסיבת עיתונאים והודיע כי הוא מעמיד למכירה את שני עיתוניו, את בית הדפוס המודרני, וכן את תחנות הרדיו והטלוויזיה שלו. המחיר המבוקש: 450 עד 500 מיליון דולר.

כך, במחי־יד, מחסל האיש בן ה־80 מסורת מפוארת של משפחה אשר שלטה כמעט ללא עוררין ברוב תחומי החיים של קנטאקי. גבר גבוה ולבן־שיער, אשר בתוך שנתיים קבר שני בנים וראה את בנו השלישי נחלץ ממחלת הסרטן רק כדי לריב עם אחיותיו – מריבה שהביאה בסופו של דבר את האב האריסטוקראטי למכור את כל נכסיו, כדי להפסיק את עינויי המשפחה.

זהו סיפור כמעט דאלאסי באופיו, חומר־גלם קלאסי לרומן בסגנון ויליאם פוקנר. כמו גיבוריו הפיקטיביים של פוקנר, גם בני בינגהאם חורשים את עברם כדי למצוא את שורש כאבם בהווה. ויש כאן הרבה כאב, כמו הרבה עבר, ואולי הדבר הבולט ביותר הוא שכל ימיהם חיפשו קצת שקט ושלווה, אך אלה היו מהם והלאה. סיפור אגדה שבאמת קרה וכדי להבין אותו צריך לספרו מבראשית. זוהי דראמה ללא נוכל, ללא גיבור וללא מרפא. את הקמות שקמו בין שלושת ילדיו של בינגהאם שנותרו בחיים – בארי הבן, סאלי ואלינור – קשה היה להפיל, אף יותר מאלו של יריחו. הוריהם, שהגיעו למסקנה כי לא תימצא דרך ליישב את המחלוקת בדרכי נועם, בחרו איפוא למכור את כל נכסי המשפחה.

בני בינגהאם, כמו משפחת קנדי, התחילו מאפס ונתברכו בעושר אגדי בתוספת קללה רובצת של טראגדיות חוזרות ונשנות. אולי מסיבות אלה, ואולי משום שהיה דימוקראט וליבראל גדול, הפך בארי בינגהאם האב לידידו הטוב והקרוב של ג'ון קנדי, הנשיא שנרצח.

בינגהאם היה ידיד קרוב של אבי, אריה דיסנצ'יק ז"ל, עורכו השני של „מעריב". יחד היו בלונדון כשנורה קנדי למוות בדאלאס, ומלונדון טילפן בינגהאם לז'אקלין לנחם אותה. באותה שיחה היא הזכירה לו שהוא האיץ בבעלה לא לנסוע לטקסאס. „היתה לי תחושה רעה בקשר לנסיעה הזו. אינני יודע למה", אמר לדיסנצ'יק לפני שיצא בבהילות להלוויה בוושינגטון. מאז השתתף בינגהאם בלוויות רבות, כולל של שני בניו. עתה הוא קובר גם את האימפריה שלו.

אף את החוויה הזאת הוא חלק עם משפחת דיסנצ'יק, במכתב קצר שהגיע לארץ לפני ימים אחדים. הוא צרף אליו את קטעי העיתונים המתארים את השבר הגדול במשפחה, והוסיף רק משפט אחד קצר: „כמה עצוב שכך זה נגמר". בלואיוויל, קודר ועצוב, ניסה בינגהאם להסביר מה קרה: „לא היתה שום דרך לצאת מן הסבך הנפשי המקולל שנקלענו לתוכו. כאשר גידלתי וחינכתי את ילדי לא הצלחתי להחדיר בהם את ההכרה שאנשים חייבים לעשות פשרות אלה עם אלה."

שורשי המשבר, שריסק את המשפחה, אולי נעוצים בעובדה שחמשת ילדי בינגהאם והאם מרי גדלו באווירת שפע ובמשמעת קפדנית, כאשר הוריהם דורשים מהם לנהוג איש כלפי אחיו בכבוד אצילים ובאיפוק. לא היו גילויי רגשות בבית הזה, לטוב או לרע, כי הרגשנות היתה בניגוד למסורת האצילית שנכפתה על המשפחה. היחס הקורקטי מנע התפתחות מערכות יחסים קרובות בין הילדים לבין עצמם, ובינם לסובבים אותם. כך הבת סאלי, למשל, שנישאה שלוש פעמים והתגרשה. עכשיו היא פמיניסטית ראדיקאלית, וחושדת כי אחיה בארי נדחף בתת־מודע אל המשבר, כי לא יכול היה לשאת עוד בנטל ניהול עסקי המשפחה. היא טוענת כי מלכתחילה לא היה מיועד לתפקיד שצריך היה ליפול בידי רוברט וורת, האח הבכור. אלא שוורת נהרג, לרוע המזל, זמן קצר אחרי שנכנס לעסקים. אומרת סאלי: „תמיד היתה לנו הרגשה שאנחנו קצת יותר טובים וקצת יותר יפים מאחרים." אומר אביה: „לעתים אני מצטער שלא היינו קצת יותר לאטיניים באופיינו, עם קצת יותר צעקות ודמעות בבית; קצת יותר מריבות והתפייסויות היו עוזרים לנו לעבור את המשבר הנוכחי. אבל המשפחה שלנו לא מתפקרת כך."

„לעתים אני מצטער שלא היינו קצת יותר לאטיניים באופיינו, עם קצת יותר צעקות ודמעות בבית; קצת יותר מריבות והתפייסויות היו עוזרים לנו לעבור את המשבר הנוכחי."

סב־סבו של בארי בינגהאם האב הוא היה מהגר ממוצא סקוטי־אירי, שהיגר לאמריקה זמן קצר לאחר מלחמת העצמאות של 1776, ויסד בית־ספר תיכון במדינת צפון־קארולינה. אבי סבו אף הוא היה מורה, וכך גם סבו שלחם בשורות הדרום במלחמת האזרחים, באמצע המאה ה־19. אחרי המלחמה חזר לצפון־קארולינה ועסק בחינוך עבדים שחורים משוחררים. אבל אביו, רוברט וורת בינגהאם, למד משפטים ועקר ללואיוויל בשנת 1896. הוא היה אז בן 26. בסופו של דבר נעשה ראש עיריית לואיוויל ואחר כך שופט מחוזי. אשתו הראשונה נהרגה בתאונה בשנת 1913, כשמכוניתה התנגשה ברכבת. בארי האב – „סיניור" כפי שגם קוראים לו בעיתוניו – היה אז בן 7. אחיו ואחותו לא היו מבוגרים הרבה ממנו.

שלוש שנים לאחר מכן נשא השופט בינגהאם אשה שניה, את מרי קינאן פלאגלר, אלמנתו של איל־נפט. לפני הנישואין חתמו על הסכם כי במותה לא יקבל יותר מאשר חמישה מיליון דולר מהונה, שנאמד בעת חתונתם (1916) במאה מיליון דולאר. השופט היה זה שעמד על חתימת ההסכם, כי בלעדיו היה זכאי למחצית ההון הזה אילו מתה לפניו. היא נפטרה אחרי תשעה חודשים, מהתקף לב כפי שקבעו הרופאים, אולם אחיה האשימו את השופט כי הרעיל אותה ובכך גרם למותה. הבדיקה שלאחר המוות אימתה את אבחנת הרופאים והוכיחה כי הוא חף מכל פשע.

כעבור שנתיים, בשנת 1918, השקיע השופט מיליון דולאר מתוך הירושה ברכישת השליטה בשני העיתונים החשובים של קנטאקי: „לואיוויל קורייר ג'ורנאל", ו„לואיוויל טיימס". כמו כן קנה אחוזה המשתרעת על 160 דונמים, הנושקת לגדותיו של נהר אוהיו. במרכז האחוזה בית ענקי בנוי לבנים ארומות בסגנון ג'ורג'יאני, לידו הקים אחר־כך את „הבית הקטן". מלקומב, קרא השופט לאחוזתו, על שם האחוזה באנגליה שבה חיו אבות אבותיו החל במאה ה־12 ועד שהיגרו לאמריקה. בארי ג'וניור, הבן, גר שם עכשיו.

השופט הדימוקראט היה תומך נלהב בהקמת חבר הלאומים, הארגון שקדם לאו"ם ונולד אחרי מלחמת העולם הראשונה. הוא גם תמך בנשיא פראנקלין דילאנו רוזוולט ובמדיניות ה„ניודיל" שלו בראשית שנות ה־30, אשר שמה קץ למשבר הכלכלי. בתמורה לתמיכתו הפוליטית מינה אותו רוזוולט כשגריר ארה"ב בלונדון. הוא מת שם בשנת 1937. יורשו בתפקיד השגריר היה ג'וזף קנדי, אביו של הנשיא ג'ון קנדי. עוד חוליה בקשר האחווה שבין שתי המשפחות, המשתרע על פני שלושה דורות.

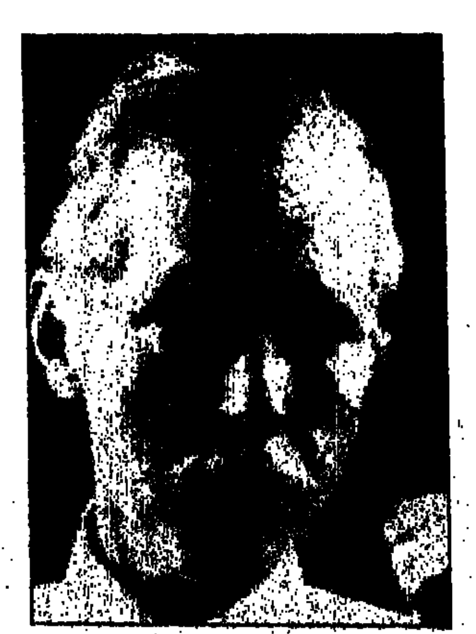
בזמן הזה היה כבר בינגהאם סיניור, בן השגריר וגיבור סיפורנו, עמוק עמוק בתוך עיסקי המשפחה. הוא אף הרחיב אותם והוסיף עליהם עוד כתנה וכהנה. אחיו ואחותו לא שבו מעולם מאנגליה לארה"ב, לאחר מות אביהם, והוא קנה את חלקם בעסקים. בינתיים, סיים בהצטיינות את אוניברסיטת הארוורד. איש גבוה, הדור, דק גיזרה ותוסס, שנשא לאישה את מרי קליפורד קייפרטון מוירג'יניה. הוא הכיר אותה כאשר למדה במיכללת רדקליף – הארוואר של הנשים – הממוקמת גם היא ליד בוסטון.

זה היה רומן אהבה נדיר בקירבתו. הטרגדיות המשותפות שפקדו את בני הזוג במרוצת הזמן, כאשר שכלו את שני הבנים, רק חישלו את הקשר. היום חושש בינגהאם סיניור שקירבתו העמוקה לאשתו כנראה שמנעה ממנו ליצור קשר כן ופתוח יותר עם ילדיו. גם עיתוי החלטתו לחסל את עסקיו מוסבר בצורך של ההורים להתפנות איש לרעותו כדי שיוכלו לתמוך אחד בשני נוכח המכה הנוספת שספגו במריבת הילדים. שניהם היום בני 80, ובגיל כזה הם לא יכולים להתמודד עם המשבר, כל אחד לבדו.

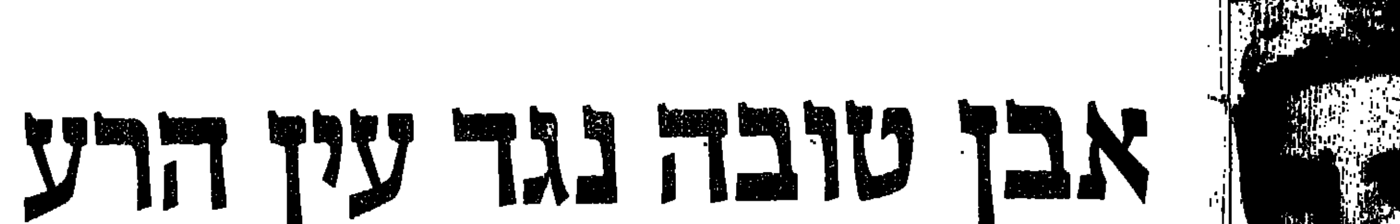
האימפריה של סיניור התעצמה במרוצת השנים. עיתוניו ותחנות הרדיו שלו הצטיינו בעמדה הליבראלית הקיצונית שנקטו בענין זכויות האזרח – השקפות שהיו לצנינים בעיני רבים מתושביה השמרניים של קנטאקי. על משפחת בינגהאם הורכבה

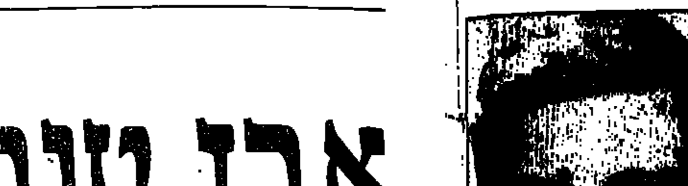
(המשך בעמוד הבא)

שרה־סאלי: הסופרת שלא רצתה להתערב

בארי ג'וניור: רחשו לו חוסר אמון

וורת' ג'וניור: היורש המיועד

אלינור: שבה הביתה לעבוד

ג'ונתן: המבריק שבחבורה.

תווית של "קומוניסטית", וקמו לה מבקרים ומתנגדים רבים. עשרות שנים לא סלחו לו את מאבקו העיקש וחסר הפשרות למען עקרונותיו. אולם סיניור סיכן את כל כספו ומעמדו למען אמונתו, וגם זכה: לואיוויל היתה העיר הדרומית הראשונה שפתחה ב־1964 בית־ספר מעורב לשחורים וללבנים, ללא גילוי אלימות. סיניור רואה זאת כהישג חייו. רק בשנים האחרונות הכירו לואיוויל וקנטאקי בסיניור כאדם מן השורה הראשונה, והעניקו לו את הכבוד והמעמד המגיעים לו על פי עוצמתו וכספו.

ילדי הבינגהאמים חיו בנעימים. גדלו על ברכי חמישה משרתים ומטפלת, ולא עסקו בקטנות. תמיד עמד מישהו לצידם או מאחוריהם למלא את כל צרכיהם ומבוקשם. כולם יחד היו שותפים לחוויות אינטלקטואליות – בפרט החוויה של המצור והנירדוי החברתיים, אשר עמדותיו של סיניור במאמרי המערכת כפו על כל המשפחה. הבכור היה רוברט וורת בינגהאם השלישי. יפה כאביו, אתלטי, מנהיג טבעי, עיתונאי מלידה. אבל הוא היה גם פרוע, אוהב להסתכן, גס בדיבורו ומכביד על סביבתו. היה נוהג כמטורף מלואיוויל ללאס־ויגאס ומפסיד באולמי ההימורים סכומי עתק. ללא עוררין היה היורש המיועד.

הבן השני, בארי ג'וניור, היה פחות מבריק ובולט מאחיו הבכור המבוגר ממנו ב־16 חודשים, אבל גם מעריץ גדול שלו. בארי היה כרוך אחריו, אפילו שוורת היה מקנטר אותו. ב־1937 נולדה שרה, כשרון הכתיבה של המשפחה, שכולם קוראים לה סאלי. מגיל צעיר היתה כותבת שירים. וורת ובארי היו קרובים קרובים וסאלי הרגישה עצמה קצת הרבה מחוץ לעניינים. היא אומרת שרק עתה גילתה כי המשפחה בעצם הועידה אותה מיום היוולדה להיות האישה התומכת באחיה שנועדו למנהיגות.

שני הילדים האחרים, ג'ונתן ואלינור, גדלו כמעט על גל אחר במשפחה. ג'ונתן, בעל העוצמה האינטלקטואלית, היה המבריק מכולם והתעניין במדעים, בעיקר ברפואה. אלינור הצטיינה בשמחת חיים, ואהבה בילויים ואת שאר הנאות החיים. היא לא נישאה לפני שמלאו לה 33. על פי מסורת המשפחה סיימו וורת וג'וניור את הארוורד בעוד סאלי לומדת ברדקליף. כולם גמרו בהצטיינות יתרה. אלינור למדה באנגליה. סאלי זכתה להצלחה כסופרת. כבר בגיל 21, בעודה ברדקליף, חתמה על חוזה עם הוצאת ספרים מכובדת לכתיבת שלושה רומאנים. היא התחתנה והתיישבה בניו־יורק, עם כוונה מוצהרת שלא להתערב בענייני המשפחה או לחיות בלואיוויל.

וורת התחיל לנהל את עיתוני המשפחה, ובארי ג'וניור את תחנות השידור. ג'ונתן לא סיים את הארוורד וחזר הביתה. זמן קצר אחר־כך, באביב 1964, טיפס על עמוד חשמל באחוזה כדי להתקין רשת תאורה חגיגית לקראת מסיבה שתיכנן לחבריו הוותיקים מן הצופים. הוא התפחם. בן 22 היה במותו. הטראגדיה הראשונה במשפחה.

המכה השניה נחתה כעבור שנתיים. וורת נסע במכונית שכורה עם אשתו ושני ילדיהם. גלשן גלים בלט מהחלונות. מכונית עוקפת פגעה בו. הגלשן סב כאילו על צירו, ושבר את עורפו של וורת כמו בחבטת קראטה. הוא מת במקום לעיני משפחתו. בן 34 היה. כמו לא די בכל אלה, נפטרו באותן שנים גם אחיה ואחותה של מרי, אשתו של סיניור.

בארי ג'וניור לא ידע את נפשו עקב מותו של וורת, אחיו האהוב. האסון קרה שנה לאחר שנשא לאשה אם לשני ילדים, אותם אימץ (מנישואיהם נולדו להם עוד שני ילדים). חודשים לא התאושש. בשנת 1971, חמש שנים אחרי מות וורת, החל לנהל את כל אימפריית התיקשורת. סיניור פרש לחיק הטבע והתמכר למסעות. אולם באותה שנה נתבשר ג'וניור כי לקה במחלת הודג'קין – סרטן הלימפה שהמית את סבו השופט־השגריר בלונדון. אחרי חודשים של טיפול כימותראפי נעצרה המחלה, ומאז לא חזרה עוד. אבל רישומה המר הותיר את אותותיו בו ובכושר תיפקודו.

גם עסקי המשפחה לא עשו חיל בעשור האחרון. התפוצה היומית של שני העיתונים שהיתה 408 אלף עותקים ב־1973, ירדה עד 304 אלף ב־1985. גם אם אינם מפסידים, הם רחוקים מעשיית רווחים בשיעור דומה שמפיקים עסקים דומים במקומות אחרים. ג'וניור הוטרד גם מן ההשוואות שעשו כל הזמן בסביבתו בינו לבין אחיו הבכור. העריכו כי אילו היה וורת בחיים, פני הדברים היו טובים בהרבה. בארי ג'וניור אומר כי יותר מכל קשה לו להתמודד עם חוסר האמון שבני משפחתו רוחשים כלפיו. אימו היתה מפרסמת במדורי המכתבים למערכת דברי ביקורת נוקבים על עמדות העיתונים. במיוחד לא אהבה את ההתנגדות שהביע העיתון למינויה כחברה בוועדה לענייני איכות הסביבה של מדינת קנטאקי.

ב־1977 נשברה סאלי וחזרה ללואיוויל. "חיפשתי מקום קצת יותר בטוח", הסבירה מדוע התירה את הנדר שנדרה שנים קודם לכן שלא לשוב לאחוזת המשפחה. היו לה שלושה ילדים, אבל נישואיה השניים התמוטטו, והקריירה הספרותית שלה נעצרה. לפני כשנתיים נישאה בשלישית. ב־1979 חזרה גם אלינור, התחתנה וילדה שני ילדים. ברווקותה עסקה בהפקות טלוויזיה רבות, אבל לא קיבלה מישרה, כפי שקיוותה, ברשת טלוויזיה כלל־ארצית, ולכן העדיפה לשוב הביתה לעבוד בתחנה של המשפחה. סיניור מינה אותה ואת סאלי וכן את אשתו של ג'וניור, כחברות בעלות זכות הצבעה במועצות המנהלים של החברות המשפחתיות. בין ג'וניור וסאלי לא היתה קירבה רבה, אחרי שלא ראו איש את אחותו במשך 25 שנים. האווירה במשפחה היתה בשלה להתפוצצות, שאכן התרחשה כעבור שבע שנים אחר־כך.

יש אומרים כי תחילתו של המשבר בראיון שהעניקה סאלי למגזין בלואיוויל, בו חשפה פרטים שהמשפחה וג'וניור במיוחד חשבו שאין לגלותם בציבור. הסכסוך בין שניהם הלך והעמיק. חשו בו כל משתתפי ישיבות מועצת המנהלים. במכתבים שפורסמו בעיתונים חלקה סאלי על עמדותיהם של העיתונים בעניינים שונים. ב־1983 דרש ג'וניור שכל הנשים במשפחת בינגהאם (אחיותיו, אשתו ואימו) יעזבו את מועצת המנהלים. הן אינן תורמות דבר, טען. לחילופין, הציע להתפטר ולהפקיד את ניהול האימפריה בידי מנהלים מקצועיים. סיניור ואשתו התנגדו להצעה השניה. אם הבינגהאמים אינם מנהלים אפשר למכור את העסקים, אמרו. הוחלט שהנשים יתפטרו. סאלי התנגדה. אימה שטפה אותה בלשונה החדה כתער, אבל זה לא עזר.

וכך, בראשית 1984 התפטרו ממועצת המנהלים אשתו של ג'וניור, אחותו אלינור ואימו. סאלי פוטרה. כעבור מספר חודשים החליטה סאלי למכור את חלקה בנכסי המשפחה. הוא הסתכם ב־15 אחוזים. מעריך חיצוני קבע את ערך אחזקתה בחברות בסך של 22 עד 26 מיליון דולאר. היא הביאה מעריך משלה שקבע 80 מיליון. ג'וניור, שבע מלחמות מבית ומחוץ, יצא לבוסטון לשכתון. הוא חזר רענן בתום תשעה חודשים, אבל בשובו חזרו הדברים לקדמותם היגעה.

בינתיים חל קרע גם בין ג'וניור לאלינור, ורעיון חדש עלה על הפרק – לפרק את האימפריה לשניים, עיתונים לחוד ותחנות שידור לחוד. במסגרת המאמץ הזה ניסח סיניור "שלוש עשרה דיברות". האחרונה שבהן אמרה: "אם לא תגיעו להסדר, נמכור את הכל. אין זה איום, זו עובדה."

אבל, כאשר הושג הסכם בין שניהם התנתה אותו אלינור בכך שחלקה של סאלי בכל החברות יירכש על ידי המשפחה במחיר מוסכם. על המחיר לא הסכימו. התברר כי אצל סאלי, כמו אצל ג'וניור, גברו השיקולים האישיים על פני השיקולים העיסקיים. אש המריבה שהתלקחה ביניהם שרפה את כל המשפחה. כמעט כולם חדלו לדבר עם כולם, פרט לסיניור ואשתו מרי שנשארו נאמנים זה לזה ומצאו ניחומים איש באהבת רעותו, אבל יגונם היה כבר מנשוא.

ב־8 בינואר 1985 הוזעקו בארי ג'וניור ואלינור ל"בית הקטן" באחוזת המשפחה, שם מסר סיניור לשניהם את ההודעה על מכירת כל האימפריה. סאלי לא באה כי לא הוזמנה. איש מבני המשפחה, לבד מאלינור, איננו מדבר איתה. בשתי מסיבות עיתונאים סוערות תקפו האב והבן זה את זה על רקע החלטת המכירה הכללית. עובדי העיתונים ותחנות השידור תומכים בג'וניור, שהתנגד למכירה, אבל ידו היתה קצרה מפני שבבעלות סיניור 75 אחוזים ממניות השליטה בחברות.

עכשיו תימכר אימפריית בינגהאם, וכך יחולקו התקבולים (לפי השווי הנוכחי המוערך בכ־390 מיליון דולאר): סיניור ואשתו יקבלו 106 מיליון דולאר; בארי (היום בן 53) ומשפחתו – 46 מיליון דולאר; אלמנתו של וורת ושני ילדיהם – 43 מיליון דולאר; סאלי (היום בת 48) ואלינור (בת 40) – 55 מיליון דולאר כל אחת. 84 מיליון דולאר נוספים יופקדו בקרן נאמנות משפחתית, שהקים בשעתו השופט בינגהאם, אביו של סיניור. במותם של סיניור ואשתו, יקבל כל יורש עוד 21 מיליון דולאר מהקרן הזאת.

דאלאס זה תסריט מן הדמיון. פוקנר הוא סופר פורה מן הדרום. אבל ההגדה לבית בינגהאם היא סיפור אמיתי, ממש מתחיים. ■

בינואר הוזעקו בארי ג'וניור ואלינור ל"בית הקטן" באחוזת המשפחה, שם מסר סיניור לשניהם את ההודעה על מכירת האימפריה. סאלי לא באה כי לא הוזמנה. איש מבני המשפחה, לבד מאלינור, איננו מדבר איתה.

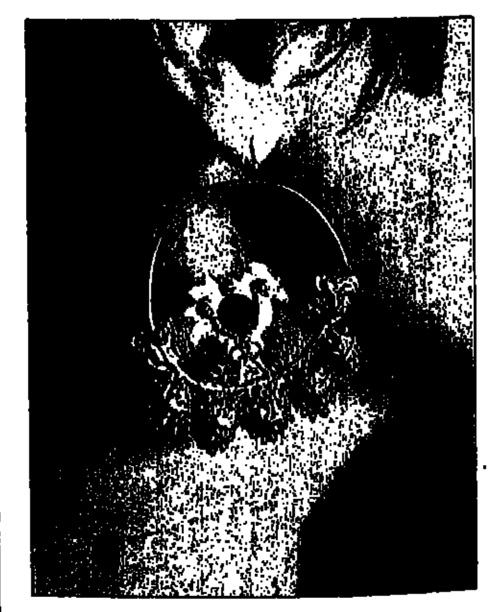
אבן טובה נגד עין הרע

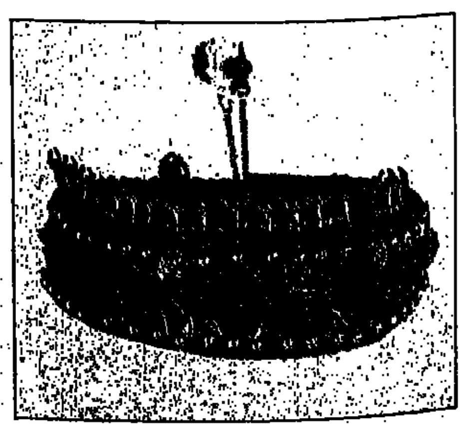
דוד סלה, יהודי אמיד יליד עיראק, הרגיש עצמו כמו עלי באבא באגדות אלף לילה ולילה, כשסייר יום אחד במרתפי מוזיאון ישראל בירושלים, ומתוך תיבות גדולות ושידות מיסתוריות שפתח נשפכו מאות תכשיטים עתיקים. חלקם עשוי כסף וזהב. האחרים משובצים אבנים טובות, אלמוגים, עינבר או פנינים. הצמידים, העטרות, הטבעות, העדיים והתליונים – חלומה של כל אשה – נאספו במשך עשרות שנים מערבות אסיה, מהרי תימן ומדבריות צפון אפריקה, בעבודת שדה, בנדודים ובמסעות קשים. מזכרת למסורת מפוארת של אמנות התכשיטים בה התמחו יהודים במשך מאות שנים. אמנות שעברה מאב לבן, כמו הרבה תכשיטים שעברו בירושה מאם לבת, כחלק מהנדוניה. הגילגולים לא שינו אותם הרבה. ניכרים חיקויי תרבויות העמים בתוכם ישבו קהילות ישראל.

הם נוצרו לא רק לקישוט, אלא גם כסמלים של מעמד חברתי, ולא מעט בתור קמיעות נגד עין הרע ושאר מזיקים.

כלות מכוכרה ומתימן עם שלל תכשיטים

למעלה מימין: עגיל מרהיב עשוי זהב אותו ענדו נשים בכורדיסטאן. למטה מימין: עטרת "תספיפת" ממרוקו, עשוייה צמר, כסף, מטבעות ואלמוגים. במרכז: כיסוי ראש לאשה יהודיה "קופיה" מג'רבה, תוניסיה. עשוי מבותנה רקומה בחוטי מתכת, דיסקיות זהב ואלמוגים.

חברות לא יהודיות נהגו לקבור את המת עם תכשיטיו, שנחשבו לבעלי סגולות מרפא, בתוספת האמונה שיעניקו למת הגנה בשאול. מאגיה ותכשיטים נחשבו תמיד כצמד מרתק. אך מאגיה כתכונה נשית מובהקת – כדברי סימון דה בובואר – מרתקת שבעתיים.

בימים אלה גואל המוזיאון מכתר של התכשיטים המסורתיים והיקרים, מאפילת המרתפים לתערוכת קבע מנקרת עיני נשים, ומקור השראה לצורפים מודרניים. הנדבן דוד סלה תרם את הכסף. האוצרים דן אבן ונעם ברעם בחרו את המוצגים, שתהיה להם איכות טקסית. המעצב דוד גל השתמש בארבע קופסאות קסמים מיוחדות כדי להעניק למתבונן את תחושת המטמון הנדיר החבוי במערה, כאילו היה מהלך בנעליו של עלי באבא.

שרות "מעריב"

מנחם תלמי

תן לי קוק

סמים, סמים. לא רואים. לא מריחים. אבל מי שצריך וצורך – יודע ורואה. אתה, שאינך צריך ואינך צורך, לא תראה שום דבר יוצא דופן. חיי הסם רוחשים מתחת לפני השטח. מעט מאוד דיבורים. מעט מאוד קולות. כמו קטעים מתוך סרט אילם ישן נושן. שומעים בקושי. רואים במטושטש. סמים, סמים. רחוב יפת ביפו. חלקו היותר דרומי של הרחוב חסר החמדה הזה. כאן הצומת החשאי ממנו מרבית הדרכים פונות לאבדון. כאן מצוייה הקרן השופעת. שופעת מנות־מנות. זעירות מאוד, קלות מאוד, עד כי כל רוח מצוייה יכולה לשאת אותן. כבדות מאוד במחיר.

סמים, סמים. אם אינך יודע – אינך רואה, אינך חש. לנו מראים ומסבירים. אז אנחנו יודעים. משהו. על קצה המזלג. מחליא. מפחיד. ואם תאמר שטני – לא הגזמת. רחוב יפת. למטה. מונית עוצרת מול בית קפה. צעירה לבושה בהידור מאופק נחלצת מהמושב האחורי, מיישרת את החצאית, קרבה לפתח בית הקפה, מציצה פנימה ואחרי שקלטו מבטיה את מה שביקשה, היא פונה לעבר הסימטאות שבעורף העורק הראשי. מישהו יוצא מבית הקפה והולך בעקבותיה. כעבור דקותיים היא חוזרת ונבלעת במונית. כף ידה בתוך כיס חליפתה. יש לשער שהיא לופתת שם את מנת הסמים הפעוטה שרכשה זה עתה. חצי גראם במעטפת ניילון זעירה, שסביבו חגים עכשיו כל מעייניה וכל תשוקותיה רוויות הכאב.

סמים, סמים. מי שלא יודע, לא רואה, לא מבין. מי שלא בא לצרוך, או למכור, אינו מוטרד כאן יותר מבכל מקום אחר ברחבי יפו. אפשר לשבת באזור הסמים הזה בבית קפה זה ואחר, לבוא לתקן כאן את רכבך, או לקנות ירקות – ללא כל קשר עם סמים ואנשי סמים. איש לא יתאנה לך. איש לא יטריד אותך. הממלכות אינן נוגעות כאן אשה ברעותה. עסוק בשלך. תן להם לעסוק בשלהם. אל תתחוב את חוטמך לתחומים שאינם שלך.

שעת ערב חורפי. קדרות רטובה. האורות דלוחים, עייפים, עצובים. אין כאן חמדה. אין כאן נהרה. יש אנשים שקצת קר להם. יש הרבה דמויות מהוהות שאינך יודע להיכן בדיוק לסווג אותן.

סמים, סמים. מכונית קטנה ונושנה עוצרת ליד המגרש הריק שממול. בחור כחוש בדובון גמלוני יוצא מהמכונית, חוצה את הכביש, מתחיל לפסוע לאיטו על המדרכה במעלה הרחוב. מביט לכאן ולכאן. חולף ליד בית הקפה. השמשות שם מכוסות באדים. בא לפתח, מביט פנימה, אחר כך ממשיך לפסוע לאיטו. עוצר מול הקיוסק. בוחן את סיעת הגברים המצטופפת שם. סב על עקביו ומתחיל לפסוע במורד המדרכה. עוצר ליד עמוד חשמל. שולף סיגריה מכיס מעילו הנפוח. בחור קטן, כחוש, עייף, במעיל גדול ממידותיו. מיטיב את הסיגריה בפיו. מגשש אחרי גפרור, או מצית. אינו מוצא. הסיגריה נותרת שמוטה בין שפתיו. כתפיו מצטמררות. קר לו. האיש שלנו ביפו מהמר שהבחור הזה אינו צרכן מוכר. אנו שואלים אם בגלל היותו בלתי־מוכר – לא ימכרו לו. ימכרו, ימכרו, קובע בבטחה האיש שלנו, אבל זה יקח קצת זמן. הם כבר קלטו אותו. עכשיו מנסים לתהות מעט, מרחוק, על קנקנו. הם נזהרים מפני 'סמויים', מפני 'שתולים', מפני מלכודות.

צלקות של התכים בחיבור שבין כף היד והאמה. היא נועצת בנו מבט מצועף ואומרת: אני לא זונה. אבל אם תקנה לי מנה אני אעשה כל מה שתבקש. אין אפס. כל מה שתגיד הולך.

סמים, סמים. הבחור הקטן בדובון הגדול עדיין ליד עמוד החשמל. יחלפו רגעים ארוכים עד אשר גבר צעיר, במעיל עור קצר ונעלי עקב ספרדיים, יעצור לידו. כמו סצינה לקוחה מסרט. הגבר במעיל העור שולף סיגריה לעצמו. מדליק את המצית ולאור הלהבה בוחן את פרצופו של בעל הדובון. אחר כך מקרב את האש לסיגריה שלו. אחר כך מקרב את האש לסיגריה של בעל הדובון. הזדמנות נוספת לבחון את פרצופו. הם מתחילים לדבר. החליטו למכור לו, מחייך האיש שלנו. הגבר במעיל העור נכנס לבית הקפה. הבחור הקטן בדובון הגדול פונה והולך אל הסימטאות. עכשיו הוא יקבל את המנה שלו, מסביר לנו האיש שלנו, מישהו יבוא שם מולו, יקח ממנו את הכסף, יאמר לו לאן לפנות. אדם אחר, שיבוא מולו, ימסור לו את המנה. שתי דקות חולפות. אולי פחות. הבחור הקטן בדובון הגדול חוזר. פוסע במהירות אל מכוניתו. התנעה קשה, גנחנית. המצבר גוסס. בשארית ההטענה הוא מצליח לעורר את המנוע. המכונית מקרטעת ויוצאת לכביש, פונה לעבר בת־ים. הביתה. מהר הביתה. בעוד דקות אחדות יוכל כנראה לפרוש על השולחן בחדרו את נייר הכסף. לאחר מכן יקח שטר כסף, יגלגל אותו לצורת משפך ויניח בצד. על נייר הכסף ישפוך מחצית מתכולת מעטפת הניילון הזעירה שרכש ביפו. את הסם, שגוונו אפרפר, יפרוש לאורך נייר הכסף בצורת שובל דקיק וארוך. ידליק מצית, יחמם את נייר הכסף בתחתיתו כדי ששובל ה„קוק" יידבק אל בסיס הנייר. לאחר מכן יטול את ה„משפך" ביד אחת ובשנייה יקרב את הלהבה אל קצה השובל. האש תאחז ב„חומר" ותרוץ במהירות לאורכו, כשהיא מעלה „ענן" עשן. את העשן הזה יצוד הבחור בעזרת ה„משפך" וינשום אותו עמוקות לריאותיו. ככל שיהיה מיומן יותר, כן יצליח לצוד כמות גדולה יותר של עשן. עשן השיעבוד, ההתמכרות, ההזיות, הנסיקה למרומים, ההשתחררות המקילה. לנשום עמוק, להסתחרר, לשלוח יד ולנסות לגעת בשלווה.

סמים, סמים. כמאה דולאר עלתה לו המעטפת הזעירה, המכילה חצי גראם של אבדון. היא מספיקה לשתי הרחות. כל תחנה בדרך לאבדון – חמישים דולאר. האיש שלנו אומר שמכור, לא מן הרציניים ביותר, זקוק לפחות לשתי מנות ביום. עשו את החשבון בעצמכם.

סמים, סמים. פעם היה מרכזם ברחוב 60, שעכשיו קוראים לו קדם. מזה זמן שעורק הסמים עבר משם למורד רחוב יפת.

צילומים: ראובן קסטרו

לרחוב ששים הותירו את הדימוי בלבד. יפת הוא חוט השדרה. ממנו משתרגות הצלעות לשני הצדדים. לכאן מגיעים הצרכנים לרכוש את החטא ואת העונש בכריכה אחת, צרורים במעטפת פעוטה. מאה דולאר לשתי צריכות. שלושת אלפים דולאר לחודש. ומה בדבר אוכל, שכר דירה, בגדים, סיגריות? רק מעטים מסוגלים לממן את צריכתם ממקורות הוגנים. כל האחרים מוכרים את יושרם, את כבודם ואת רכושו של הזולת. הם ממשכנים את עתידם בבית עבוט שרק לעתים נדירות מחזיר את המשכון לבעליו. מאה דולאר מנה אחת של „קוק פרסי" – חומר גס וממכר מאוד. מספיק לשני שימושים בלבד. נגעת בו – נגעת באבדון. יש גם „קוק קריסטל". יותר מעודן, פחות ממכר, הרבה יותר יקר. המכורים הרגילים, מסביר לנו האיש שלנו, לא צורכים אותו. מיועד בעיקר ל'אנשי החברה הגבוהה'. כך האיש שלנו. ועוד הוא מספר לנו כי בזמן האחרון נפוץ מאוד בעולם הסמים סחר החליפין: תביא נשק, תקבל סמים. יש מחיר ידוע ל„עוזי" ומחיר לרובה־סער. הסחורה המבוקשת ביותר, המתקבלת תמיד בשמחה, הם רימוני היד. עבור רימון רסס אחד תוכל לקבל שנים וחצי גראם „קוק". אשר לצריכת ה„לבן", אומר האיש, היא נמצאת בירידה רבה באזור תל אביב. ה„לבן", הוא ההרואין, שוב איננו באופנה כאן. ה„קוק" תפש את מקומו מהיותו לא פחות אפקטיווי, נוח יותר לשימוש, לא מצריך שימוש במזרקים, משאיר פחות עקבות מרשיעים. הוא יקר יותר מן ההרואין, אותו ניתן להשיג באזור לוד ובעיירות דרומיות, ששם רמת ההכנסות נמוכה יותר. גם „אצבעות" בודדות של חשיש לא יציעו לך היום ביפו. לא מתעסקים בקטנות. אם אתה רוצה חשיש, יציעו לך אותו בכמות של „רבע" שק. ששה „שקים" משקלם קילו אחד. מכל שק אתה יכול לגזור כחמישים מנות.

סמים, סמים. קהל הצורכים מתחלק לכמה אוכלוסיות מוגדרות, המסווגות לפי רמת ההתמכרות וכוח הקנייה. אחת האוכלוסיות קרוייה „הגמורים". אלה שהגיעו לתחתית, מיצו את כל מקורות המימון. הם אינם מהימנים על המוכרים. לא מקבלים אשראי. מתייחסים אליהם כאל מיטרד. שולה (שם בדוי) היא אחת מן ה„גמורים". היא תיגש אל שולחננו בשעת ערב מאוחרת, תנסה להשיג מאתנו מימון לרכישת „מנה". האיש שלנו אומר שהיא היתה פעם „גברת עלא־כיפאק", „היי־סוסאיטי" ועוד כיוצא באלה ביטויים האמורים להעיד על טיב מעמדה הקודם. הוא מספר שהיתה נשואה, אם לשני ילדים. לאחר שהתדרדרה לסמים ולא נגמלה, בעלה נטש אותה ואת הילדים הרחיקו ממנה. אפילו הוריה מתנכרים לה היום.

הוא מספר כי יום אחד נסעו הוריה לחו"ל וכששבו מצאו כי דירתם רוקנה ממכשירים חשמליים, שטיחים יקרים וכלי ערך שונים. הוזעקה המשטרה. שכן מסר עדות וגה תאור המשאית שנטלה את החפצים מהדירה. תוך זמן קצר אותרו המשאית ונהגה. זה הודה כי אכן נטל פריטים מהדירה בשליחותו של סוחר מסויים. הסוחר הציג אישור קנייה עליו היתה חתומה בתם של בעלי הדירה.

סמים, סמים. הנה היא מגיעה. צנומה, עצבנית, פנים מאורכות עם סימני יופי שדהה. הילוכה לא יציב. דוק שלא ניתן להגדרה מצעף את מבטיה. היא מכירה את האיש שלנו. שואלת אם אפשר לשבת. מזיזים כסא למענה. מציעים לה לשתות. בירה גדולה, היא אומרת בקול צרוד ולאה. מבקשת סיגריה. אצבעותיה חומות־הניקוטין רועדות. צלקות של חתכים בחיבור שבין כף היד והאמה. האיש שלנו שואל אותה מה נשמע והיא משיבה: אתה לא יודע שחראז מה אתה שואלז אחר כך, כשהאיש לנו נוטש את השולחן לכמה רגעים, היא נועצת בנו מבט מצועף ואומרת: אני לא זונה. אבל אם תקנה לי מנה אני אעשה כל מה שתבקש. אין אפס. כל מה שתגיד הולך.

סמים, סמים. האיש שלנו אומר שכמויות הכסף שמתגלגלות בעסק הזה והמהירות בו ניתן להשיג אותו הם פיתוי אדיר. יש סוחרים, הוא אומר, שלעולם לא יגעו בסם, לא יעמדו לידו. אלה הם החכמים ומאריכי הימים. אחרים מתחילים את דרכם במסחר הזה כצורכי סמים הממממנים את את הסם הדרוש להם מרווחיהם. יש גם סוחרים שבשלב זה ואחר ניתפנו „לנסות רק פעם אחת". רוב ה„פושרים" – הקמעוניים הקטנים – מתחיל לסחור כדי לממן את הצריכה. הסיפור ה„קלאסי", שהתגלגל לפני זמן מה ביפו לגבי אלה המתפתים ונופלים, שייך לבן טובים ערבי, ממשפחה מכובדת ועשירה, בעל השכלה טכנית אקדמאית, שדבר לא חסר לו. היו לו בית יפה, אשה וילדים, שני עסקים ביפו. ניתפתה לנסות סמים. „רק פעם אחת, לדעת מה זה. אני די חזק לא ליפול." הוא באמת לא נפל. על כן לא חשש לנסות פעם נוספת, מנה קשה יותר.

הנפילה באה כחטף. חשבונות הבנק שלו התרוקנו. ידידים חדלו להלוות, כי לא הצליח להחזיר. כדי לממן את צריכתו החל סוחר

בזמן האחרון נפוץ מאוד סחר החליפין: תביא נשק, תקבל סמים. יש מחיר ידוע ל„עוזי" ומחיר לרובה־סער. הסחורה המבוקשת ביותר, הם רימוני היד. עבור רימון רסס אחד תוכל לקבל שנים וחצי גראם „קוק".

בסמים, משקיע עם אחרים ב„מכות". יום אחד קנה „מכה" גדולה עם עוד שותף. בערבות למימון שלווה מהבנק מישכן את דירתו ואת חנויותיו. כשקיבלו את חלקם בחומר ישבו הוא ושותפו בבית השותף ביפו לחלק את המשלוחים למנות. פתאום מישהו צעק „משטרה!" מבעד לחלון ראו ניידת. לא היה להם כל ספק כי עולים עליהם. בלא לחשוב פעמיים נטלו את כל המשלוח, הטילו אותו לאסלת בית־השימוש והורידו את המים. כל העדויות המרשיעות נגדם נשטפו אל הביוב העירוני יחד עם הרבה רבבות דולארים. מאוחר מדי התברר להם כי הניידת המשטרתית היתה שייכת לענף התנועה וכי השוטרים חיפשו מישהו שלא התייצב לעדות. בסך הכל טעו בכתובת. האיש נאלץ למכור את נכסיו כדי לשלם את החוב. אבל לא היה בכך די. הוא קיבל מהסוחרים הגדולים ארכה ולא עמד בה. ריבית הפיגורים הקטלנית תפחה. שליחיהם של הנושים החלו חובלים בו. פעמיים נזקק לאישפוז בבית חולים. אשתו והילדים נאלצו להתרחק ממנו, לעבור למקום מגורים אחר. כדי לעמוד בהתחייבויות וכדי להשיג את הממון הנחוץ לצריכת הסמים עבר סופית ל„ענף הפשע".

סמים, סמים. אתה מהלך לאורכו של עורק הסמים היפואי ואם אינך יודע – אינך רואה. חיי הסמים רוחשים מתחת לפני השטח. כמו נחילי נמלים עסקניות. כל הזמן בתנועה. המון נמלים. וככל שממעכים אותן – אחרות באות במקומן. ■

אופנה

שבוע האופנה המסורתי שינה את שמו ל„ימי קניינים" מטעמי חסכון, אבל היצרנים אופטימיים. יש התאוששות בעולם כולו וגם אצלנו והאופק כבר וורוד יותר.

מאת יהודית חנוך

לאברור עדיין כמה קניינים מחו"ל יגיעו ל„ימי הקנינים", שי־תקיימו השבוע, ביום שלישי, רביעי וחמי־שי, במלון „הילטון" בתל־אביב. המארגנים, מרכז־האופנה של מכון היצוא, מצפים לכ־100 קנינים שיגיעו לאירוע, רובם נציגים של רשתות חנויות כלבו אירופאיות. "ימי הקנינים" הם מה שהיה כשנים עברו, „שבוע האופנה" ועתה שינה שם ומטעמי־חסכון, הוא נערך בפרופיל נמוך, ללא מסיבת־קוקטייל או תצוגת־אופנה מפוארת. רק אופנה „נטו" של ארבעים יצרנים מוצגת בחדרי המלון. הבגדים מיועדים לחורף הבא. הקניינים יוכלו לראות, אם ירצו, רמז למה שמוצג בחדרים, בתצוגה קצרה ועניינית, שתוצג ביום שלישי בבוקר.

מה מציעה ישראל לעולם לחורף 86/87? בגדים צבעוניים, צעירים ועליונים צמודים לגוף, חושפים את הרגלים – וסקסיים.

אולי הבגדים לא כל־כך צמודים לגוף, כמו של המעצב הצרפתי האוונגרדי, אזרין עלייה, שמצמיד אותם כמו עוד שני – אומר שוקי לוי, המעצב של „גלי" – כי אלה בגדים שמיועדים למכירה ורק נשים מעטות יכולות ללבוש את המראה הצמוד־הצמוד, אבל המסר מועבר, בעזרת כתפיים מורחבות ובגדים שמוצמדים לחלק התחתון של הגוף מהמתניים ולכיוון הירכיים. נוצרת צללית שדומה למשולש, שמשווה ללובשת מראה צר ורק.

ה„סוסר" הרך עדיין תוגג, אבל במראה אחר, בעזרת הדפסים של משבצות סקוטיות גדולות וצבעוניות או הדפסים של זהב וכסף, שהופכים כל „סווטשירט", ליצירה בארוקית. ככה לוקחים את הבגדים של העשירים (של פעם) ומורידים אותם אל העם.

ההשראה האפריקאית תיגמר, עם סוף קיץ 86. המעצבים הלכו לחפש נושאים חדשים בדרום אמריקה, מוטיבים פרואנים ואצטקיים, שהוסיפו כסרטי־קישוט על אימוניות וסווטשירטים והדפיסו כ„מוטיבים" על בגדים אחרים.

הסגנון הבארוקי נוצץ לא רק בהדפסים של כסף וזהב על הבגדים, אלא גם באריגים שפעם היו שמורים אך ורק לאופנה יקרה ועכשיו תורגמו לקורדרוי, קטיפה סרוגה. ואריגים כמו משי וסאטן עם דוגמאות של ג'אקארד, הכל מבריק ונוצץ ועם קישוטים של אפליקציות ותחרות. האופנה של הערב – תטייל בחורף הבא, לסופרמרקט.

„ימי הקנינים" מכוונים בעיקר, לקנינים האירופאיים. אמריקאים לא יגיעו כי מיד לאחר מכן, יוצאים שלשים וששה יצרנים ליריד אופנה ישראלי, שיתקיים במלון „פנטה" בניו־יורק.

גם אירופה זוכה לביקורים תכופים של היצרנים הישראליים, שזה עתה חזרו מיריד־אופנה בגרמניה – וייצאו בקרוב ללונדון.

אבל יצרני־האופנה אינם מתאוננים. בשנה האחרונה עשו עסקים הרבה יותר טובים בזכות התאוששות הכלכלה הבינלאומית, שהחזירה קונים לחנויות־הבגדים, התחזקות המטבעות האירופאיים לעומת הדולר והסכם הסחר־החופשי עם ארצות הברית שפתח שוק חדש וגדול, בפני האופנה הישראלית.

בינתיים, ניכר כבר שיפור־מה בייצוא: 265 מיליון דולאר ב־1985, לעומת 260 מיליון דולר בשנת 1984. אם תימשך מגמה זו – אומר יוחנן לוי, מנהל חטיבת הטקסטיל והתעשיות הקלות בתמ"ת, צפוי הייצור בענף הטקסטיל והאופנה לחזור תוך שנתיים ולטפס למה שהיה בשנת 1980, שהיתה שנת־שיא, ושהסתכם בחצי מיליארד דולאר.

סגירתם של מפעלים כ„אתא" ו„פסקו", לא הפחיתה את מספר המועסקים בענף, שיש בו ביקוש לעובדים מיומנים ומספר העובדים עלה וזאת, למרות ההאטה במכירות בשוק המקומי.

„כדי להצליח בייצוא אופנה" – אומר יעקב הוניגמן, דור שני למשפחת יצרני אופנה, שרק בשנתיים האחרונות הצטרף ליצואנים, „צריך לא רק להציע בגד אופנתי, במחיר הנכון – והשקעה של 30־40 אלף דולאר בקולקציה ובהשתתפות בירידי־האופנה של כל עונה – צריך גם סבלנות, לבנות ולטפח מערכת של קשרים עם הקניינים, לקח לנו שלש שנים, ליצור את הרקע, להצלחה העכשווית שלנו בייצוא, כשכל יום יוצאים משלוחים של בגדים לקייץ הקרוב ובפעם הראשונה, אנו מייצאים לחו"ל יותר ממה שמייצרים לשוק המקומי – לכן אפשר להגיד שהאופק של האופנה נראה בצבעים יפים של ורוד". ■

מימין: קטיפה בהדפס גובלן, אופנה של עשירים יורדת אל העם. (עיצוב: רחל אלקלעי ל„ניבה"). במרכז: חליפה מבד דמוי־סאטין. (צילום: מולה עשת. עיצוב: צביקה בר ל„הוניגמן"). משמאל למעלה: צמוד וסרוג מבליט החיטובים. (צילום: מירי דוידוביץ. עיצוב: ניבה זרחי ושרה מצליח ל„דורינא"). משמאל למטה: שילובי צבעים עליונים ומיני שחושף רגלים. (צילום: מולה עשת. עיצוב: טליה בורק וענת קמחי ל„לודזיה").

מנות אחרונות אצל האיש עם החצוצרה

מי לא מכיר את הגבר, הדבק בנאמנות בעקבות קבוצת הכדורסל של מכבי ת"א. מי לא ראה אותו, לפחות על מסך הטלוויזיה, עם מיכל האויר הדחוס המפעיל צופר אימים. לעידודה ותפארתה של מכבי ת"א כמובן. קוראים לו גרי. יש לו מכונית קטנה ושחורה, שר משחת אמיתי. יש לו שעון זהב ותכשיטי זהב אחרים על אמתותיו ואצבעותיו. יש לו גם עסק משגשג לתכשירי ניקוי בכבר המדינה ועוד חנות, בבן יהודה, למשחקי וידאו. אז מה חסר לבנאדם? חסרה לו מסעדה. אל תדאגו, גם מסעדה יש לו. סטייל הפאב. ברחוב בן יהודה 77 בתל אביב. קוראים לה „סיבה למסיבה". מסעדה סולידית עד תשעה בערב. פאב עולץ, עם זמרים מתחלפים וכל היתר, משעה זו ואילך. יש שם בירה מצויינת מהחבית, המגיעה לכוס דרך מיתקן מיוחד, בעל בקרה מיוחדת, השומרת על טמפרטורה קבועה ועל כמות גזים קבועה. כל מיני תסיפים. נקניקיות מצויינות. סיגרים וכל הסלאטים הישראלים המקובלים במסעדות המזרחיות שלנו. יש גם תפריט, משניצלונים בסומסום ועד עוף בזיתים. אבל לא בשביל אלה באנו לשם. בשביל המנות האחרונות באנו. התחשק לנו לשתות פלודה, שהוא משקה פרסי, על בסיס של איטריות מקורנפלור, עם סוכר ומי שושנים, מעורב בקרח כתוש. משהו שגעון. בארמון השאה הפרסי היו מגישים את זה במקום הפונש הקר, המכיל אלכוהול ומשום כך אסור בשתייה על המוסלמים. מקומות בודדים בארץ הזו מכינים ומוכרים את המשקה הזה, אף שמספר יוצאי איראן בארץ ואלה הנוהים אחרי משקה זה אינו מבוטל. בין המקומות המאוד בודדים הללו נימנה המקום הזה של גרי, שאיננו מיוצאי איראן, אבל אחד שיודע מה למכור ואיך למכור.

בקיצור, פלודה לא שתינו. אמרו לנו כי עכשיו החורף בעיצומו ומעטים הישראלים המזמינים משקה שחלק ניכר מתכולתו הוא קרח כתוש. הבטיחו לנו כי בעוד זמן מה, כשהאביב יתחיל לחייך מבין ענני החורף, יתחילו לייצר שוב את הפלודה, לשמחתם של מעריצי המשקה הזה ולתפארת הימים הטובים שהיו לאחינו בגרלת איראן.

במקום הפלודה הזמנו וקיבלנו חיש מהר קסטה רכש ומוס שוקולד. הקסטה עשויה מרנש מעורבב בסחלב ובחומר מצמג. מניחים את התערובת הזו, בצורת ריבוע, על גבי ואפלה מסוג משובח (ירושלמית), שאינה מתרככת ממגע עם אויר, או חומר נוזלי. מגישים את זה לשולחן צונן והטעם לעילאזלעילא. המוס איננו סתם מוס. הוא מגיע בצורת פרוסת עוגה משולשת והוא אכן יותר מאשר אותו המוס השיגרתי. אם כי טעמו של הדבר הזה מזכיר בהחלט טעמו של מוס מושבח. המוס של „סיבה למסיבה" הוא ביסודו עוגת תופין עם שוקולד מומס, יין ושמנת מתוקה. מגישים שם גם בוואריה תוצרת בית. אך זו איננה מגיעה לקרסולי שתי המנות הנזכרות.

אם גרי נמצא שם במקרה, עם חצוצרת האימים שלו, תוכלו לבקש ממנו בסיום לקיקתכם, תרועה חגיגית אחת – לתפארת קסטת הדבש ועוגת המוס שלו.

מאויל

גרי של חומרי חניקוי, המסעדה והחצוצרה: באביב יש גם פלודה. (צילום: שמואל רחמני)

טעימות

יין בששון

■ גם תודעת היין בישראל בקו של עלייה. החיך הישראלי, שהיה אמון בעיקר על יין קידוש מתוק, קלט במרוצת השנים האחרונות את מה שקוראים אצלנו יינות שולחניים. היקבים הישראליים פסעו קדימה פסיעות משמעותיות ושוב אין הם מזדנבים במרחק ניכר אחרי הגדולים של חו"ל. יותר ויותר רואים בקבוקי יין על שולחנות במסעדה הישראלית הממוצעת פלוס. והתחרות בין היקבים השונים ערה. הלקוח הישראלי יוצא נשכר. הרמה עולה בהתמדה והמחירים מתמתנים. בעוד זמן מה יתחילו לשווק בארץ את היין החדש של „אליעז" – „סוביניון בלאן" מבציר 1983. לדברי היצרנים מבנימינה, תהליך הייצור של יין זה נעשה בשיטת יקבי אזור אלזאס שבצרפת. לגמנו מהיין החדש הזה, שחלקו הגדול מיועד ליצוא. איננו מומחי יין, אבל בשותי יין ממוצעים, הנוהגים לעתים די מזומנות ללגום יין עם ארוחתם, מצאנו אותו טוב לחיך. הוא איננו מה שקוראים „גדול", אבל הוא בהחלט יין מאוזן ולא תהיה לו כל סיבה להתבייש בחברתם של היינות הישראלים האחרים.

כבש ואורז אצל „ציון"

■ פריט חדש נוסף לאחרונה לתפריט של מסעדת „ציון" בכרם התימנים בתל אביב – „עוזי, מאכל בדואי". כך כתוב בתפריט. את המנה הזו מגישים גם ב„ציון" הרגילה וגם ב„ציון־אכסלוסיב". המנה מגיעה כגבעה דחוסה ומסוגננת של אורז. בתוך העוימה המחודקת, הספוגה שומן כבש וקינמון, אתה מוצא פיסות קטנות של בשר כבש. על הערימה תמצא פיסות בשר גדולות יותר והמזורת של צנובר. מחיר המנה הזו 15 שקל, שווה כל שקל. סופר לנו כי ב„ציון אכסכלוסיב" מגישים את המנה הזו קצת פחות „בדואית", כלומר: על כל המרכיבים שהוזכרו – מוסיפים גם שקדים ושוזפים.

מולנו ישבה חבורה של תיירים דלי תקציב. כל אחד מבני החבורה העליזה הזמין מרק בשר. קערת המרק הגיעה יחד עם פיתות „עיראקיות" רחבות ודיקות והמומות. גונו של המרק היה חום בהיר. תכולתו סמיכה וניחוחו הטוב הגיע עד אלינו. כל אחד מבני החבורה הוסיף למרק שלו קצת חילבה, קצת סחוג ומעט לימון. שאלנו אותם איך המרק, והם אמרו מה אחרי שגעון.

שיפודים

משהו:
אני חושב, משמע אין לי מחשב

סקירת ההצגות האנטי־גזעניות האחרונות

בגלל דרישות השוק, וירידה לטעם המחנכים, מציף אותנו גל של הצגות, מופעים, חזיונות ומיצגים בעלי מסר אנטי־גזעני.

מי שרוצה להזמין הצגה כזו למען ילדיו, או ללכת אליה בעצמו למען הוריו, יאבד את ראשו נוכח השפע והגיוון. המדריך הקצר שלפניכם יסדר מעט את המתרחש בתחום זה שהבילבול בו רב עדיין מנשוא ביותר:

יד ביד

מופע לילדים פיצפונים עד מאוד. זהו מופע המשלב קוסם ופנטומימה. מסופר בו בשיר ובזמר על שתי ידיים, אחת לבנה, ואחת לא, אשר עוברות כל מיני צרות ולא מצליחות להתגבר עליהן, עד שהן פועלות ביחד ואז הן כן מצליחות להתגבר עליהן. בסוף – שתי הידיים לוחצות ידיים, וביניהן פורחות יונים ויוצאת מטפחת ציבעונית שהופכת לפרחים.

האנטי־גזען הקטן

סיפור לבני הנעורים. מסופר בו על כיתה שבה לומד לא יהודי (הוא גם לא נוצרי, הוא יליד הארץ, ואחיו יושב בכלא על פעילות חבלנית עויינת, אבל בסיפור לא מזכירים את מוצאו במפורש, כי זה גזעני). בכיתה הכל בסדר, ואין כל בעיות, עד שהמחזאי מתחיל להכניס לשם בעיות, ויש המון בעיות. אחרי ההצגה יש דיון. השחקנים מצויידים בתשובות באישור משרד החינוך והתרבות, והנשיא גם, לכל שאלה שתתעורר או לא. מכיל: 28% אנטי־גזענות בתרחיף, 20% נסיוב נגד שנאת זרים, 52% חומר מטשטש.

לא נעים

דראמה מחיינו בארץ הזו כאן ועכשיו ואחר־כך. סיפור על שני אחים, אחד יהודי ואחר ערבי, שבסוף התחתנו עם שתי אחיות, אחת יהודיה ואחת ערביה, אבל להיפך.

כיכר העיירה

הצגה המתאימה ביותר לבתי־הספר. מסופר בה על עיירה יהודית שהנאצים נכנסים אליה. קריין מפרש את התמונות פירוש אקטואלי בקטעים המתאימים, בלוויית סרטוני וידיאו פופ האהובים על הנוער ומקרבים את ההשוואה להבנתו. ההצגה גורמת לילד לחשוב לבד, ולהגיע בעצמו, בעזרת גערות המורה, למסקנות הנכונות ללא כפיה.

אלתרמן במופע הקולנוע של רוקי או שפלת החרמון

כפי שהקורא התרבותי שם לב, מדובר במופע סאטירי משוגע מטורף־מטורף צעיר ושובב. הרבה עקיצות אנטי גזעניות, וממש אין סוף של בדיחות למען הדמוקרטיה.

דברי ימי הוואפלים

מוזר שחוקרי ארץ ישראל עוד לא שמו לב לעובדה שאנחנו ארץ של תקופות, והתקופות ניכרות בוואפלות. ארץ תקופות וואפלים שונות אנחנו. מפעם לפעם מתפשטת הורעה באוויר: „יש וואפל חדש." ופסק הזמן תם ומתחילה תקופת משהו טוב חדש. ומשהו טוב מולך עד שיבוא הוופל הבא. צריך לרשום את זה פעם בצורה מסודרת:

בראשית היה הוואפל ספורט, ולאחר מלוך הוואפל ספורט מלך הוואפל הכחול, ולאחר הכחול מלך המצופה לבית שקם, ולאחר מצופה מלך טוויסט, ולאחר טוויסט – טוב־טעם, ולאחר טוב־טעם – טורטית, ולאחר טורטית – פסק־זמן, ולאחר פסק־זמן – כיף־כיף, וכיף־כיף מלך שלושה ימים, ויבוא וואפל חדש, משהו־טוב שמו, ויעל על ארץ ישראל, ויכבשנה.

חדשות מחלם

שארית אחרונה מן המסע לפולניה. משהו שרציתי לספר לכם עליו. חלם.

מאוד רציתי להיות בחלם. יש בפולניה עיר כזו. הגעתי לא רחוק ממנה, לאיזור עיירות ויערות נידח שזיידמן סיפר לי, אחרי שחזרתי, שקוראים לו איזור אחוות מלך אביון. אח, השפה שלהם שקוברת אותנו עשר אמות בתוך עילגות הלשון שלנו.

לחלם לא הגעתי, בסוף, ולא הצלחתי להגשים חלום קטן, שאכתוב לכם רשימה משם, ואותם: מאיר עוזיאל, שליחנו בחלם.

אבל הגעתי די קרוב, לעיירה נידחת, אחוות מלך אביון ורש, סוסבנוביצה שמה (לא סוסנוביץ שליד בנדין, שהיא עיר גדולה), שם, בדרך בוצית, ניגשתי לאשנב קיוסק דל, וביקשתי משהו לשתות. זה היה הרגע שנגעתי בחלם. קיבלתי בקבוק מיץ דובדבנים שיוצר בחלם. החלמאים, גאים בעירם, הדפיסו את שם העיר בראש התווית שעל הבקבוק. לקחתי את הבקבוק איתי, ובמלון השרתי אותו במים, עד שהתווית ירדה כדי שאוכל להדפיס אותה במדורי.

מפה לשם סיפר לי ויידמן עוד סיפור. אפשר לייחס אותו לחלמאים, אם רוצים, ואפשר סתם לראות בו הסבר סופי לשאלה מה זו אמא יהודיה: אשה יהודיה היו לה שתי תרנגולות. תרנגולת אחת חלתה, אז היא שחטה את השניה כדי לעשות לראשונה מרק עוף.

עוד משהו, רק עוד משהו לסיום: אמרו לי שהיתה בארץ בשנות החמישים חברה בשם חלם בע"מ. אלו היו ראשי תיבות של: חברה ליעילות משרדית.

ותרשו לי עכשיו, אני חושב, לסיום: מאת שנתבטר בחלם כמעט

מאיר עוזיאל

חיים ואוהבים

אוהבת... מתעבת... מטורפת על...

כמו בשעת מפגש ראשון של היכרות, כאשר אתם עדיין ממששים זה את זה, כאילו מגש־שים בחשכה, ואתם נסחפים לאמירות אישיות נוסח אני אוהבת/ לא אוהבת לעשות את זה, ואת זה, ואת זה... ולפעמים הופכות האמירות הללו לדיאלוגים ואז ניתן לעמוד על אופיו של הצד שכנגד. אפשר גם לשחק משחק זוגי ולכתוב אחד לשני מכת־בים מן הסוג אוהבת/ לא אוהבת. הנה מה שהעליתי על הכתב – ולא כדי לשלוח למישהו. המישהו כבר מכיר אותי יותר מדי טוב.

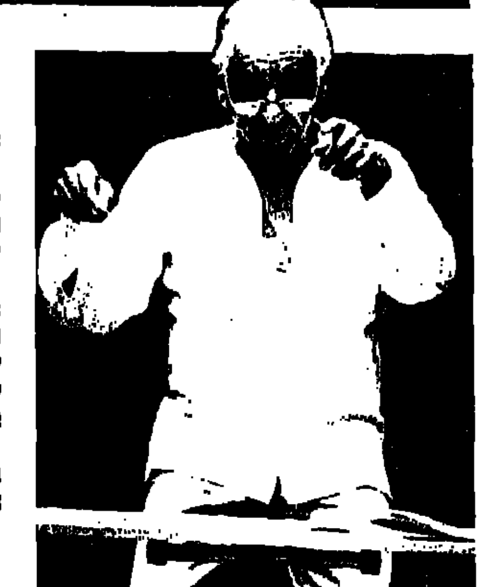

אוהבת את רודאו של קופלנד, את הפנטסטית של ברליוז, את התשיעית של בטהובן ואת המשיח של הנדל – כמוסיקה לרחיצת כלים

אוהבת... גורי כלבים וחתולים/ תינוק באמב־טיה/ פרח גן עדן אחד/ סרט אהבה או צפיה חוזרת בשבת אחר־הצהרים (פלוס גרעיני עפולה) כמו: „האדר־מים", „קזבלנקה", „אהובת הקצין הצרפתי", „קאובוי של חצות", „מי מפחד מוירג'יניה וולף?"/ ריח של סבון

אוהבת את נורית גלרון שרה סאשה ארגוב

אוהבת את ליאונרד ברנשטיין מנצח על הפילהרמונית שלנו

משובח/ עוגת טורט פשוטה עם קרם שוקולד פשוט/ נסיעה בקרון המיוחד של רכבת ישראל בקו תל־אביב־חיפה/ לצפות מאחורי חלון בגשמי זעף.

לא אוהבת... לפתוח את מעטפת חשבון החש־מל/ מלפפונים בחומץ/ אי־שימוש בדיאודורנט/ עשן דיזל/ רוכסנים חרשים שמיד מתקלקלים/ מגש ריק של קוביות קרח/ מכנסי ג'ינס המסרבים להיראות יש־נים ומשופשפים/ טלפון בשעה שתים בבוקר מישרא־לים השוכחים את פער הזמן בין ניו־יורק ותל־אביב/ להתבונן בצפורים בגן חיות.

אוהבת... להתבונן בקופים בגן חיות/ ריח ומגע של עתון טרי/ „ארומה" של בגד עור טרי, של קפה טרי, של טשולנט שמיד יעלה על השולחן/ שעה תמי־מה של שירי סוכנות/ הרים בשעת שקיעה, לא חשוב איפה: באילת, בגליל, בקניון הגדול, בהימאליה.

לא סובלת... אנשים שאינם מפסיקים לקטר/ סלט ירקות עייף/ חדר מרגות מוזנח ומטונף/ נשות חברה באיצטלה של נשים צדקניות/ רווק־בן חמישים שתמיד גר עם אמא שלו/ מרק פושר, מי סודה פוש־רים, לחיצת־יד פושרת, אמבט פושר/ אנשים שלא סובלים ילדים.

אוהבת את הנשיקה של החלה ביום חמישי

מתה על... בוקר שבת חורפי, לא לצאת מתחת לשמיכה, הרים של עתונים, „אתם שם במטבח הסתדרו לכם בלעדי"/ נוף שלכת ארומה בניו־אינגלנד/ חצי מנה פלאפל ליד השק"ם בתל־אביב וברחוב הנביאים בחיפה/ מלון סוג ב' עם שירות סוג א'/ מלון סוג א'.

מתעצבנת מ... קרקסים וליצנים/ קולניות/ לחזור מן הים ולהכין מיד ארוחה/ פותחן חשמלי/ תקליטי מוסיקה רבילית שהנוער בבית דווקא אוהב/ מאפרה מלאה בדלי סיגריות.

אוהבת... להאריך חצאיות מול הטלוויזיה/ לגי־הץ כביסה לחה/ שטיחים שאפשר לשקוע בהם/ אבטית וגבינה מלוחה/ להתבונן בבולי־עצים באח/ פרחי חמניה אמיתיות/ גברים עם חום בעינים/ נשים ענלג־לות בבגדים משלומפרים־אך־יקרים האוהבות לבשל ולאכול ולצחוק, לפלרטט ולרקוד.

לא אוהבת... להיכנס בבוקר למטבח מבולגן מן הארוחה של ליל אמש/ נעלים חדשות ולוחצות למרות שבחנות הן היו נוחות/ לתפור לחצניות/ מגרות הספ־רות שסודרו לפני יומיים/ צווארון חולצה מעומלן/ חוטי טלפון מסתלסלים סביב עצמם/ אנשים שאי אפ־שר לשוחח עמם אלא על מקצועם הנדיר והלא מעניין.

נכנסת לדפרסיה מ... אולם קבלה של בית מלון בשלוש לפנות בוקר/ ריאטה של 500 קלוריות/ אור־חים עגומים/ רופא האומר לאחר בדיקה: אני מעדיף לעשות צילום/ נכד השואל: סבתא, מתי תמותי?/ לא להיות מוזמנת לאירוע משמח בביתם של חברים טו־בים.

אוהבת את... הרגע הנדיר בשעת סכנה לאומית בו אני יודעת מה פירוש המלים הגבוהות: אהבת מול־דת.

אוהבת את עמוס עוז בנאום פוליטי

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 14.2 ל־20.2

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר)
פרוייקט בתחום הקאריירה נראה מבטיח למרות אזהרותיו של חבר. אל תניחו לחברים לתניא אתכם מלעשות מה שאתם מוצאים לנכון. זה זמן טוב לאירוח בבית, אך עליכם לגלות התחשבות ברגישותו של קרוב משפחה.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
אתם אינכם מקבלים את ההיענות הרצויה מצד הממונים עליכם; כדאי לחכות לזמן מתאים יותר לגבי הצעת בתחום הקאריירה. בכלל, השבוע עדיף לכם לעסוק בעניינים שברות. הישמרו מפני הנטיה להתלונן ולקטר.

פנטהאוז

יגאל לב

ראי הבדידות

אחר־כך, כאשר ניסה לתאר באזני אורי את הרגע הזה שבו נשאר מתעלף על רצפת הס־לון, מצא כי המלים יכולות לבטא רק דברים נייטרליים כמו שובע, כמו מחשבות אבל כאשר המלים נאלצות להתמודד עם רגשות כמו פחד, כאב או עונג הן דומות לחמור המטפס על סולם, צלעות, אינן מסוגלות אפילו לבטא את אפס קצה התחושה. „נעלתי את הדלת הראשית. זה היה מאוחר. חזותי עייף, אתה יודע, קצת מבולבל ואני חושב שאפילו קצת שתוי. משכתי את הדלת כדי לנעול אותה, כשאני לופת את הדופן בכף ידי השמאלית, ארבע אצבעות פשוטות ואגודל סוגר על הדלת ואז אני זוכר רק ברקים. כמו זרם חשמל נורא שחלף בגופי, ואחר־כך מצאתי את עצמי על השטיח... שכבתי מתעלף שעתיים לבדי".

אברהם וונגפלד, השכן מהקומה התשיעית. רווק, אלמן או גרוש, את זאת לעולם לא הצליחו בני הבית ללמוד. חי לבד. מתעטף בבדידותו כמו בשריון. גבר בתחילת שנות ה־60. שומר על מראהו הצעיר. שיער קצר, בתסרוקת יוונית יורד על מצחו. רק כשאתה מתקרב אתה רואה את הזמן שחרץ קמטים בלחייו, את הנימים הדקים של העורקים שהתפוצצו ויצרו מראה של לחיים אדומות, רעננות. את העייפות בעיניים ואולי משהו עמוק, שניר לא הבחין בו אבל אביו אורי כבר ראה. מבט של אדם המשקיף אל שנותיו הבלות והולכות.

ידידות מיוחדת במינה נוצרה בין אורי לשכן מהקומה התשיעית. „איש הצב" קראה לו גליה. „האיש מטלטל את השריון שלו ומוציא אותו לטיול, כמו אדם היורד לטייל עם הפסל של עצמו".

האיש היה תעלומה לאנשי הבית המשותף. השיחות שגילגל עם אורי היו „לא לפרסום". אפילו לא לאזניה של גליה. לעתים היה אורי יורד לחלוק עם השכן את דירתו הכודרה. את הנוחיות שנכנחה לשרת אדם אחד.

עכשיו עלה השכן וידו השמאלית מגובסת. תלויה בתחבושת לצווארו. אורי הצטמרר לעצם המחשבה על הבדידות האיומה של אדם ששכב מתעלף בביתו, הדלת הראשית פתוחה ואיש לא נכנס להשקות אותו אפילו כוס מים.

★

רק כשיצא השכן עם ידו המגובסת, ידע אורי להעריך באמת את משמעות המשפחה החמה שביצר לעצמו.

ישבו בסלון. באחת מהפסקות שידורי הטלוויזיה. גליה הכינה מגש עם סנדוויצ'ים קטנים טעימים של דג וגבינה צהובה. כוסות קפה. וכך, הפליגה השיחה אל אותם זכרונות שבני־הבית המשותף אוהבים לחזור אליהם.

רינה אמרה לאחיה ניר „ספר לי על המקרה שהיה עם אבא, והאוטובוס".

„מה את יודעת? נסענו אבא ואני באוטובוס מירושלים לתל־אביב. לפנינו ישב ברגש אחר קרח לחלוטין. את יודעת, קרחות כאלה שמדרגגות את האצבעות. אבל, כדי לשגע אותנו באמת היו לו שלוש שערות, ג'ינג'יות, ארוכות שהוא התיחס אליהן כנראה כאל רעמת שיער עבותה".

„זה היה בימים שאבא היה משוגע?" שאלה רינה. „אני מקווה שאבא לא נירפא מהשגעון הזה שלו" צחקה גליה.

„בקיצור אבא אומר לי 'תלוש לו שערה אחת'. אמרתי לאבא 'השתגעת, הוא יהרוג אותי'. אבא אומר לי 'תלוש'. אני אומר לו 'בחיים שלי לא' אז אבא אומר בשקט 'תראה, בן, אם אתה לא תתלוש אני אעשה את זה. אבל הקרח הזה בחיים שלו לא יאמין שאדם מבוגר השתגע לתלוש שערות של אנשים זרים והוא יהיה בטוח שזה אתה. אז למה לך כל הסיכון הזה. ככה לפחות תהנה'".

„ותלשת?" שאלה רינה.

„כשהאוטו היטלטל והאיש הניח את הראש על המסד, שלוש השערות הארוכות שלו השתרעו על תמוכת הברזל של המושב. ואני פשוט באצבע אחת, לחצתי שערה ג'ינג'ית ארוכה אל הברזל. וכשהוא קם..."

מושך הנאה מהחמימות הזאת של משפחתו ישב אורי מאזין לסיפורי הימים ההם, ומחשבותיו נעות אל השכן מהקומה התשיעית. אל הבדידות העגומה של האיש, שאמר לו „הצרה שלי שאני תמיד חוזר הביתה לבדי. אני חוזר לבד מהעבודה. אני חוזר לבד מסרט. אני חוזר לבד אפילו ממסיבה. אני קורא ספרים. אני יודע את כל הפתרונות והחכמים איך אדם צריך לחיות לבד. את תמצית כל ההגות של הפילוסופים האלה, את הדרך שבה אדם צריך לקבל את שנותיו המאוחרות ולהסתכל בחיוך על הרפתקאות, על אהבה, על נשים, אבל כל החכמה הזאת לא עוזרת לי כלום. לעומת זה כשמישהי נוגעת בידי, היד שלה מדברת יותר מכל הפילוסופים הארורים האלה". מאזין ולא מאזין אל החמימות של הבית, אל הצחוק, לסיפורים שסיפר ניר על „אבא פעם התערב איתי שהוא יילך ברחוב וכל האנשים יסתכלו עלי. הייתי אז בן שבע או שמונה. הלכנו בדיזנגוף ולא תאמינו כל האנשים הסתכלו על אבא, חגיגה. חשתי, יה־אללה איזה אבא מפורסם יש לי. רק אחר־כך גיליתי שהוא פשוט הלך ועשה פרצופים של מוקיון ברחוב וכל האנשים הסתכלו עליו כמו על משוגע".

★

פעם, ברגע של גילוי סיפר לו „איש הצב": „מגיל שש אני יתום ומאז אני אסיר־תודה על כל מה שנתנו לי. על אשה שאימצה אותי כשהייתי מבוגר יותר והיתה לי אמא. על הלחם שנתנה לי. על חבר שעזר לי בלימודים. על ידידי, ששילם בחשאי שנתיים של לימודי בטכניון שבחיפה, כאשר גמרתי הנדסה. אני חי באסירות תודה שאתה לא תבין אותה לעולם".

אי־על־פי־כן סיפר לאורי על הפעם האחת והיחידה שאיכזב מישהו שאהב אותו. „זאת היתה הבת שלך. רינה. אתם הלכתם לסרט. ניר היה בצבא. היא התעוררה פתאום בפחד. היא צעקה. טלפנה אלי. ביקשה שאני אעלה. אותו זמן שכבתי קודח. היה לי חום גבוה. אתם לא ידעתם. אף־פעם אתם לא יודעים מה עובר עלי. אני עולה אליכם רק כשאני מרגיש טוב. כל הגוף רעד לי. הרמתי את הטלפון, שמעתי אותה זועקת מפחד ולא יכולתי לקום מהמיטה. ניסיתי. אמרתי לה שאני אגיע – אבל צנחתי על השטיח. אני חושב שאיבדתי את ההכרה. התעוררתי מאוחר עם הרגשה שאיכזבתי אותה. שהיא פחדה ואני לא עליתי. שהבטחתי. ואתה יודע שאני ורינה ידידים טובים... עכשיו אני לא יודע איך להסתכל בעיניים שלה. הרבה זמן לאחר־מכן לא ידעתי איך לפייס אותה".

באווירה הזו של משפחה היושבת ליד תנור, מכורסמת ערמונים לוהטים הצורבים את הידיים ותוכם רך ומתוק, שאל כמו במקרה אורי את רינה „את זוכרת שאברהם אמר לך שהוא יעלה פעם והוא לא עלה, כשפחדת להשאר לבד?"

רינה משכה בכתפיה, ניכר היה שקשה לה להינתק מהסיפורים על אודות תעלוליו של אבא. „אוי, זה היה מזמן. אני גם לא כל־כך פחדתי. כשראיתי שהוא לא בא הלכתי לישון. טוב, מה אפשר כבר לצפות מאיש הצב המצחיק הזה".

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
השבוע תצטרכו להשקיע עבודת־מחקר נוספת בפרוייקט כלשהו. אל תתייעצו בשלב זה עם מומחים, כי ביקורת עלולה לעצור את התקדמותכם. חיי החברה מודגשים בימים אלה, ותיטיבו לתרשים את הסביבה באישיותכם.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
אם כי תיהנו משיתוף פעולה של חבר, עדיין יהיה עניין כספי שידאיג אתכם. רעיונות מרחיקי־לכת בתחום הקאריירה נוטים לחיות בלתי מעשיים. הישמרו מפני נטיית רברבנות. מוטב להתפשר במקרה הצורך.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
קרוב לוודאי שתצטרכו לשמת תכנית כלשהי. שימו לב לבעיות של אתיקה ומצפון. ענייני שותפויות ידרשו מידה לא מעטה של תן־וקח. אל תטייחו דברים – יהיה צורך להכנס לפרטים. בענייני קאריירה המזל אתכם.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
יכול להיות שתצטרכו לקצר טיול בגלל התחייבויות בבית. עבודה יצירתית תדרוש שיפוצים. התקוותיו של ידיד ישאירו אתכם תלויים באוויר. אתם נוטים השבוע למשוך מחסכונותיכם, שלא בתבונה. נהגו במתינות.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
ענייני קאריירה ישארו השבוע בלתי פתורים. תוכלו לעשות שינויים מוצלחים בזירה הביתית. בתחום הרומאנטיקה, אתם נוטים לדאוג ולהיות לחוצים מדי; אתם נוטים להפריז במאמציכם להרשים את הסביבה.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
אתם לא מצליחים לסדר את כל הדברים שהייתם רוצים לסדר בבית. ענייני שותפויות עולים יפה בשעות הבוקר, ואחר הצהריים אתם מודאגים מאחריות שמוטלת עליכם. אתם נמשכים לשני כיוונים מנוגדים.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
יכול להיות שהשבוע תתקשו להעביר את רעיונותיכם לאחרים, או להגיע להסכמים ידידותיים. תכנית כלשהי להגדלת ההכנסה נראית מבטיחה. היזהרו לא לאבד את כרטיס־האשראי שלכם. הדגישו השבוע הגאות ובילוי.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
אנשים יתקשו לומר לכם „לא" השבוע, אבל אתם תצטרכו לדעת לומר „לא" לעצמכם בקשר לבזבוזים. בכלל, נושא הכסף רגיש בימים אלה. מסיבות שתערכו בביתכם יהיו מוצלחות, אך האורחים עלולים להשתולל.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
החלטיות מצידכם תאפשר לכם לפתור בעיה בתחום הביתי. אל תכנעו לניסיונות לרפות את ידיכם, אך גם אל תתביישו לשמוע דיעות של אחרים. אתם אינכם שומרים על בריאותכם, או שקשה לכם לשמור על דיאטה.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
אם כי אתם נהנים מתמיכתו של חבר, יש לכם נטיה לפסימיות בימים אלה. כדאי לנסות להישאר עליזים ככל האפשר. כשאתם יוצאים לקניות, הקפידו לוודא שאין מסדרים אתכם. חיי החברה יביאו עמם הוצאות.

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1951. הנוסח המקורי נשמר.
ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

הירדנים נכנעו – ועדת שביתת הנשק נתכנסה

ועדת שביתת הנשק הישראלית ירדנית נתכנסה היום בצהרים לישיבה בירושלים אחר שעבר הירדן ביטלה את הצהרתה שלא תשתתף בישיבות הועדה, כל עוד ישראל לא תפסיק את התנועה בכביש לאילת בין הקילומטרים ה-78 ו-74.

הבוקר כשקולונל דה רידר קרא את ועדת שביתת הנשק הישראלית ירדנית לישיבה דחופה כדי לדון בתלונה העבר ירדנית בקשר למקרה הכפר שרעפט הודיעו נציגי ישראל כי הם מוכנים להשתתף בישיבה רק בשני תנאים:

א) שנציגי ירדן יבטלו את הודעתם בישיבה שלשום שאין הם מוכנים להשתתף בישיבות ועדת שביתת הנשק עד שיחוסל סכסוך ק"מ 78 כדרישתם.

ב) שתלונות ישראל שהוגשו לפני כן יתבררו לפני כל תלונות אחרות.

הקולונל דה רידר הודיע תחילה, כי לא יוכל לשנות את סדר היום ולכן תתבטל הישיבה. אך יותר מאוחר נתקבלה הודעה, כי העבר ירדנים קיבלו את תנאי ישראל וועדת שביתת הנשק התכנסה לישיבה אחרי שעה 12 ותדון תחילה בתלונות ישראל הקודמות בענין הסתננויות ורציחות של יהודים לפי סדר הגשתן, כגון היריות בשכונת מוצררה, הרצח בבית איקסא, הרצח במלחה ורק אחר כך יגשו לדון בתלונה התרשה של עבה"י בקשר להתקפה על כפר שרעפט.

"פלסטין", "אדיפעא" ו"אל אורדון" מספרים כי אור ליום ו' בשעה שלוש וחצי לפנות בוקר עברה את קוי שביתת הנשק מכונית משא יהודית שמנסיה היו כבויים ובה כחמישה עשר חיילים יהודיים.

המכונית נעצרה במרחק מה מהכפר. אנשיה ירדו ופתחו באש מנשק אוטומטי על הכפר. אגב כך התקדמו, התקרבו לביתו של המוכתר בן ה-70 עלי משעל והניחו ליד שלושה או ארבעה מוקשים.

כתוצאה מן ההתפוצצות האיומה שאירעה ניקות מספר אחרי זה התמוטט הבית כליל ונהרגו במקום עשרה איש ונפצעו כשמונה, כולם ממשפחת המוכתר.

ס. רשיש – ראש עירית פתח תקוה

נפסלה בחירות פ. רשיש כראש עירית פתח תקוה

בית הדין העליון החליט הבוקר לפסול את בחירתו של מר פ. רשיש כראש עירית פתח תקוה. היסוד להחלטה זו היא מסקנת בית הדין העליון כי מר ד. נוימן אינו מתגורר בקביעות באזור פתח תקוה אלא בשיכון פגית ולכן היתה הצבעתו פסולה.

לפי החלטת בית הדין ישוב מר ספיר לכהן כראש עירית פתח תקוה עד שתיערך הצבעה חדשה.

הממשלה התפטרה

ממשלת ישראל התפטרה.

ראש הממשלה מר ד. בן-גוריון הודיע על זאת היום בשעה 3 אחר הצהרים בכנסת דקה אחרי הצבעה שבה הצביעו 49 ציונים כלליים, דתיים, מפ"ם, חרות, מק"י ולוחמים נגד הודעת הממשלה בענין החנוך במעברות. בעד הממשלה הצביעו רק 42 אנשי (מפא"י וספרדים) – שלושת הפרוגרסיבים נמנעו.

תוצאה מעציבה זו, שהטילה את המדינה לתוך קלחת קשה של פולמוס מפלגתי בשעה חמורה ביותר – בשעת משבר כלכלי ובינלאומי – באה עקב אולטימטום שהציג ראש הממשלה בדברי הסיכום שלו לחזית הדתית הלאומית.

„לא יהיה לאיש במדינת מרנופולין על הדת. לא ניתן למפלגות החזית הדתית אפוטרופסות יחידה על החנוך הדתי! אנחנו, אנשי המפלגות האחרות, מייצגים את היהדות השרשית לא פחות מכבוד׳ נערכה זו, בנוסחאות שונות, חזרה ונשנתה בנאום הגדול של ראש הממשלה אשר לו ציפו בדריכות רבה כל כך.

הבית היה מלא על גדותיו וביציע קשה היה למצוא אפילו מקום עמידה. אנשי החזית הדתית ישבו על כסאותיהם וידעו כי עתידים הם לשמוע תשובה חריפה של ד. בן-גוריון לנאומו של שר הפנים. אעפ"כ היה הדבר שם הראשון כי לדברים כרורים עד כדי כך לא התכוננו. כי היתה זו התקפה כללית לא על תבסיסה של החזית הדתית בלבד, אלא על זכות האפוטרופסות של החזית הדתית על ענייני הדת במדינה.

ועדת הכנסת תדון בהתפטרות ע. ז'בוטינסקי

מכתבו של ערי ז'בוטינסקי על פרישתו מסיעת „חרות" וכן מכתבה של סיעת „חרות" שאליו מצורף מכתב ההתפטרות הישן של ערי ז'בוטינסקי מהכנסת (שניתן למפלגה ערב הבחירות) עדיין מונחים בפני נשיאות הכנסת.

הנשיאות עדיין לא החליטה על דרך הפעולה.

בינתיים ישבעו היום במליאת הכנסת שני החברים חדשים של הכנסת ישראל ישעיהו וברוך אייזנשטאדט.

שובתים, ישבתו, מאיימים בשביתה...

המו"מ בין ההסתדרות לבין נציגי בעלי בתי הארחה בתביעות 1200 עובדים במסעדות ובתי מלון בת"א הגיע לקפאון וסברים כי ההסתדרות תכריז בקרוב על שביתה בענף זה.

המו"מ התנהל במשך שבועות ולבסוף לא הסכימו בעלי בתי הארחה לתביעות הפועלים להעלאת תוספת היוקר והמשכורת.

גם ענין המנקים בת"א טרם מצא סידורו והמחלקה לאיגוד מקצועי בועה"פ של ההסתדרות תדון שוב בישיבתה היום בענין זה, המעמידה בסכנה את הלוחמה בכשר בתל אביב.

תפרי נעלים בת"א הכריזו על שביתה כללית, לאחר שלא נתמלאו תביעותיהם להעלאת השכר ושיפור התנאים הסוציאליים. עובדי בתי הקולנוע סידמו תביעותיהם ויתחילו בימים הקרובים במו"מ ישיר עם בעלי בתי הקולנוע. פועלי האפיה עומדים להגיש לבעלי המאפיות תביעה להעלאת שכרם היומי ב-600 עד 800 פרוטות.

חיפוש גדול בערך היום ב„בורסה השחורה" בת"א

חיפוש בקנה מידה גדול נערך היום בצהרים על ידי המשטרה ב„בורסה השחורה" ברחוב לילינבלום בת"א, שנחסמו מבוא אותיו מכל הצדדים.

מאות אנשים שהיו בשטח המוקף עברו זיהוי ונערך חיפוש בכליהם, עשרות מהם נעצרו לשם חקירה נוספת, אך רובם שוחררו אחר כך בתחנת המשטרה.

החיפוש הקיף את בורסת הזהב וגם אותו קטע של הרחוב, שבו מרוכז עיקר המסחר במצרכי מזון, חפצים ותכשיטים, ביחוד של עולים חדשים. המשטרה כלכלה את מעשיה באריבות, בשעה שירד גשם, ורוכזו האנשים משני עברי הרחוב ועברו בדיקה אחר אחד. השוטרים חיפשו גם אחרי מסתתרים בחדרי מדרגות ובחצרות.

המלצות השבוע !!!

מדור פרסומי
עורך ויזל זאב
☎ 439247, 439456

משתלם לגשת לדג ברשת

מנת שיפודי דגים ותוספות

לפעמים באמצע מסע קניות או סתם הפסקת צהרים של עבודה יום יומית, מתחשק לאכול ארוחה מהירה טובה וזולה. ברגעים כאלה תמיד עולה לנגד עינינו תמונת מסעדות הFast Food הפזורות בכל ערי העולם והמזוהות כנותנות שרות מהיר והמשלבות איכות, טיב ומחיר זול.

מעתה מסעדה כזו גם בתל-אביב – נקודה חשובה במפה הגסטרונומית בישראל – „דג ברשת" – מסעדת Food Fast המספקת מאכלים בסגנון Fish & chips סגנון המוכר כל כך לכל ישראלי המטייל בעולם.

מסעדת דג ברשת נמצאת ברח' דיזנגוף במרכז העניינים. המסעדה משתרעת על שטח נרחב המעוצב בקו חדשני המקרין נחות ונקיון והופך את השהייה במקום לחוויה נעימה מלווה בניחוחות בינלאומיים.

בביקורנו במקום היינו שלושה סועדים רעבים ומלאי ציפיה, ניגשנו לדלפק ההגשה ולנגד עינינו תמונות צבעוניות מאירות עיניים ומעוררות תיאבון. בחרנו כל אחד כמנה שונה ותוך דקות ספורות ניגשנו לשולחן כשבידינו מגשים עמוסים ממש כפי שהופיעו בתמונה שמעל דלפק ההגשה.

מנה אחת כללה דג סול ותוספות. המנה השניה כללה שיפורי דגים (חידוש מענין וטעים). ואילו המנה השלישית דג ממולא (גפילטפיש).

מלבד הדגים כללו המנות תוספות של סלטים, צ'יפס ורטבים מיוחדים.

מנות האוכל הצטיינו בטעמם המשובח ובקלות האכילה – שהרי כל הדגים הוגשו ללא עצמות, ובצורה ויזואלית של אופן הגשת המנות, שהפכו עד מהרה לחגיגת טעמים מעודנים ומיוחדים אשר הזכירו לנו את החוויה לה הינו רגילים באוכלנו ברחבי העולם.

מרכיבי המזון מסופקים לדג ברשת ע"י חברת NORDA הידועה בגרמניה ובעולם כולו באיכות ובטיב מוצריה.

ואכן עובדה זו באה לידי ביטוי משכנע בארוחה. עובדה חשובה נוספת הראויה לציון היא, כדג ברשת חשבו גם על אותם אלו אשר אינם מפחדים מהתמודדות עם עצמות הדגים ואכן ניתן למצוא במקום מנות של דגי בורי, מורל או מושט. המוגשים לאחר טיגון עדין כשהם זהובים, פריכים וטעימים להפליא. מחיר המנה של דג שכזה מקביל לרמה הכללית הזולה של מחירי המקום.

הישיבה בדג ברשת הופכת כל ביקור במקום לחוויה מענגת, הצמחיה המקיפה את שולחנות היושבים, מוסיקת הרקע, הניקיון, השרות האדיב והמהיר כל אלה מחזקים את עמדתנו שאפשר גם כך.

ההפתעה הגדולה היתה בעת התשלום, מחיר הארוחה היה זול בצורה מפתיעה. לדוגמא: מנת שיפורי דגים עם תוספות עלתה 4.3 ש"ח (כן, ארבעה שקלים ושלושים אגורות בלבד).

בעלי המקום הדגישו בפנינו את עובדת היות המקום כשר בהשגחה, עובדה חשובה בעיקר לקהל המחפש אוכל כשר. כמו כן הדגישו שהמקום מתאים לארוחה משפחתית עם ילדים שהרי האיכות, הטיב, המחיר הזול וקלות האכילה של מוצרי הדגים המוגשים בלי עצמות ומתאימים לגיל הרך.

פרט מענין נוסף: קיימת אפשרות ל-Take away – המסופק במהירות ובנוחות, ומקל עליך עקרת הבית במתן פתרון לארוחה קלה, מזינה ומהירה.

כל האמור לעיל, הופך את הביקור בדג ברשת למשתלם ומהנה.

לדעתנו, כייף זול בדג ברשת לאכול.

נסו והוכחו!
א.ש.

דג ברשת
דיזנגוף 196 תל אביב

המשפחה שמאחורי הרהיטים

בתמונה מימין לשמאל: הנכד עמית, הבנים: מוטי, צחי ואברהם, הסבא: מתתיהו

משפחת ליפסון מכפר אז"ר היא „שמורת טבע" בקרב יצרני הרהיטים בישראל. 3 דורות של בני המשפחה מנהלים בצוותא את „חוות הרהיטים". הסב מתתיהו, הבנים אברהם, צחי ומוטי והנכד עמית. ממפעל צנוע במושב כפר אז"ר, הפכה „חוות הרהיטים" לעסק יוקרתי עם דגמים יחודיים, בעיצוב חדשני ובלעדי.

שמם ושמעם הלך לפניהם, החווה התעצמה, הביקוש גבר והחווה עקרה לאיזור התעשייה בפתח-תקוה והפכה למפעל ענק ולאולם תצוגה מרשים.

בגאווה בלתי מוסתרת הם מצביעים על הדגמים הייחודיים, תוצרת עצמית ופרי הדמיון הפורה והכימיה שבין הדורות. פינות ישיבה בריפוד מטלאים של עור וזמש, כורסת טלוויזיה עם מנגנון הטייה (פטנט בלעדי) ריהוט כפרי קולוניאלי ומודרני, מזנונים, שידות, ספסלי טלפון ומאות פריטים אחרים – הכל ברמת גימור גבוהה ובעיצוב חדשני. גם אם אינכם מתכוונים לרהט את דירתכם בקרוב. אם סתם בא לכם לבלות בוקר או צהריים בחברה טובה, בניחוח של ארץ-ישראל אחרת וברמת שירות וקבלת אורחים בסגנון בינלאומי – אתם מוזמנים לביקור בחווה. מתתיהו, אברהם, מוטי צחי ועמית – ישמחו להכיר אתכם, לייעץ, להראות. כדאי!!

